



Mira Heikkinen

ELÄMÄNKAARI

Eläkeläisten lukupiiri Sotkamossa

ELÄMÄNKAARI

Eläkeläisten lukupiiri Sotkamossa

Mira Heikkinen
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusoh-
jelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Mira Heikkinen
Elämänkaari: Eläkeläisten lukupiiri Sotkamossa
Pirjo Tuomi
Syksy 2011

Sivumäärä: 87 + 38 liitesivua

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli aloittaa eläkeläisten lukupiiri Sotkamossa, toteuttaa se mahdollisimman onnistuneesti ja luoda edellytykset lukupiirin jatkumiselle. Lukupiirit toiminta voidaan mieltää kirjaston asiakaspalvelumuotona ja se on erinomainen kanava tuoda esille kirjaston monipuolista kaunokirjallisuuskokoelmaa. Toimeksiantajana toimi Sotkamon Vanhaintukisäätiö.

Tietoperustassa käsitellään lukupiirit toimintaa sekä yleisellä tasolla että käytännön toteuttamisen näkökulmasta. Lukupiirin toteuttamisessa sovellettiin kirjojen valintaan, lukupiirikeskusteluihin, niihin valmistautumiseen ja lukupiirin ohjaamiseen liittyviä näkemyksiä. Työn toiminnallisessa osassa on kuvattu lukupiirin valmistelua ja raportoitu tapaamisten toteutuminen.

Lukupiirin kokoavana teemana oli ihmisen elämänkaari eli lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Alussa pidettiin suunnittelutapaaminen, jonka pohjalta neljä varsinaista lukupiiritapaamista toteutettiin. Kussakin tapaamisessa keskusteltiin yhtä ikävaihetta kuvaavasta kirjasta. Lukupiirin vetäjänä vastasin kirjaehdotusten valinnasta ja tapaamisten ohjaamisesta.

Lukupiirissä osallistujat pääsivät tutustumaan heille ennalta tuntemattomiin kirjoihin ja kirjailijoihin ja syventämään lukukokemuksiaan. Lukupiiristä saatu palaute oli myönteistä. Sotkamon Vanhaintukisäätiössä saatiin myös testattua uutta toimintamuotoa ja asiakkaita uuden toiminnan pariin. Viimeisen tapaamisen lopussa pidettiin lukupiirin vetämiseen liittyvä opastustuokio. Saadut ohjeet ja ohjaamisen malli tukevat omatoimisia kokoontumisia. Kokonaisuudessaan elämänkaari-lukupiiri tarjosi hyvän pohjan toiminnan jatkumiselle.

Elämänkaari-lukupiiriä voidaan soveltaa teeman yleismaailmallisuuden ja selkeän rajauksen johdosta monenlaisten lukupiirien aloittamisen mallina. Kirjastoammattilaiset voivat käydä pitämässä lukupiirejä kirjaston ulkopuolella. Lukupiiri sopii esimerkiksi kirjastojen ja vanhusten päivätoimintakeskusten yhteistyömuodoksi. Eläkeläisten parissa olisi varmaan kysyntää laajemminkin lukupiirin kaltaiselle virkistystoiminnalle. Kun toiminta on saatu alkuun, osallistujat voivat innostua jatkamaan lukupiiriä keskenään.

Asiasanat: kirjallisuuspiirit, lukuseurat, elämänkaari, eläkeläiset, ikääntyneet, vanhuks

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Mira Heikkinen
Course of life: Reading group for senior citizens in Sotkamo
Pirjo Tuomi
Autumn 2011

Number of pages: 87 + 38

The goal of this functional thesis was to start a reading group for seniors in Sotkamo. Other aims were to realize it successfully and to create the prerequisites for continuous action. Reading groups can be regarded as a part of the customer service in libraries. Furthermore, they are an excellent way to promote library collections. The commissioner of the thesis was Vanhaintukisäätiö of Sotkamo.

The theoretical background of the thesis consisted of reading group activities in general and how reading groups are feasible. Perceptions concerning book choices, reading group meetings, preparation for them and leading a reading group were applied into practice. In the practical part of the thesis the preparation and the gatherings of the reading group were described.

The reading group's theme was the course of life: childhood, youth, adulthood and old age. On the basis of the planning meeting four reading group meetings were realized. In each session a book representing one phase of life was discussed. As a leader of the reading group I was in charge of book suggestions and leading the gatherings.

The participants had an opportunity to become acquainted with books and authors previously unknown to them and deepen their reading experiences. Feedback received was positive. A new form of activity was experimented in Vanhaintukisäätiö and customers were introduced to a new interest. In the end of the last gathering there was an introduction to leading a reading group. Instructions and the leadership model supported independent meetings. As a whole, Course of life -reading group formed a good base for the continuation of the reading group.

Since the theme was universal and clearly restricted, Course of life -reading group could be applied as a model of various future reading groups. Librarians can organize reading groups in any appropriate place available. Reading group is a suitable model for cooperation between libraries and foundations of the elderly. One could suppose there might be greater demand for this kind of recreational activity than what there is available. Once the action has been initiated participants can become inspired by continuing the reading group.

Keywords: reading groups, group reading, course of life, elderly, older people, senior citizens

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
1.1 Sotkamon Vanhaintukisäätiö	9
1.2 Tiedonkeruumenetelmät	9
2 LUKEMISEN JA LUKUPIIRIN MERKITYS IKÄÄNTYVILLE.....	11
3 LUKUPIIRIT	14
3.1 Erityyppisiä lukupiirejä	15
3.2 Erilaisia osallistujia	17
4 KIRJOJEN VALINTA LUKUPIIRIIN.....	20
4.1 Erilaisia valintatapoja	21
4.2 Lukupiirikirjan valintakriteereitä.....	23
5 LUKUPIIRIKESKUSTELUT.....	26
5.1 Onnistunut lukupiiritapaaminen	26
5.2 Lukupiirikeskustelujen jäsentäminen	31
5.3 Osallistujien valmistautuminen keskusteluihin	33
6 LUKUPIIRIN OHJAAMINEN	36
6.1 Ohjaajan valmistautuminen keskusteluihin	36
6.2 Keskustelujen ohjaaminen.....	39
7 ELÄMÄNKAARI-LUKUPIIRIN KIRJOJEN VALINTA	43
7.1 Elämänkaari-teema ja kirjojen valinta	43
7.2 Lapsuus-teeman kirjaehdotukset.....	44
7.3 Nuoruus-teeman kirjaehdotukset.....	46
7.4 Aikuisuus-teeman kirjaehdotukset	48
7.5 Vanhuus-teeman kirjaehdotukset	50
8 LUKUPIIRIKOKOONTUMISET	53
8.1 Suunnittelutapaamisen valmistelu	53

8.2 Lukupiiritapaamisiin valmistautuminen	55
8.3 Opastustuokion valmistelu.....	57
9 LUKUPIIRIN TOTEUTUS.....	59
9.1 Suunnittelutapaaminen.....	59
9.2 Lapsuus-teeman kokoontuminen.....	61
9.3 Nuoruus-teeman kokoontuminen.....	63
9.4 Aikuisuus-teeman kokoontuminen.....	65
9.5 Vanhuus-teeman kokoontuminen	67
10 YHTEENVETO.....	70
10.1 Kirjojen valinta	70
10.2 Lukupiiritapaamiset.....	72
11 POHDINTA	77
LÄHTEET.....	83
LIITTEET	88

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena oli aloittaa eläkeläisten lukupiiritoiminta Sotkamossa ja luoda edellytykset lukupiirin jatkumiselle myös oman osuuteni jälkeen. Vastasin lukupiirin suunnittelusta ja vetämisestä, joten tärkeänä tavoitteena oli myös toteuttaa lukupiiri mahdollisimman onnistuneesti. Työni toimeksiantajana oli Sotkamon Vanhaintukisäätiö, ja yhteyshenkilönä toimi päiväkeskusohjaaja Eila Jaakola. Tästä lähtien käytän yhteyshenkilöstä nimitystä toimeksiantaja. Idea eläkeläisten lukupiirin järjestämisestä syntyi opintoihini kuuluvan projektikurssin aikana, jolloin toteutin kaksi kirjavinkkaustilaisuutta säätiön asiakkaille.

Kirsi Koskenkangas tutki opinnäytetyössään ikääntyville suunnattuja kirjastopalveluja ja suunnittelei ikääntyvien lukupiirin, jossa erilaisia kirjastopalveluja kokeiltiin. Hänen mukaansa ikääntyvät keskustelevat mielellään lukemastaan ja samalla vinkkaavat lukemiaan kirjoja toisilleen. He kaipaavat omanikäistä seuraa, jossa he voisivat keskustella kirjoista. Vaikka Koskenkankaan lukupiirissä ei kokoonnuttu keskustelemaan jokaisen yhteisesti lukemasta kirjasta, hän havaitsi, että myös perinteinen lukupiiri olisi ikääntyvien mieleen. (2007, 3, 67, 72.)

Toimeksiantajan mielestä Sotkamon Vanhaintukisäätiö on ”ikäihmisten olohuone”, ja tavoitteena on tarjota mahdollisimman monipuolisesti virikkeitä ikäihmisille. Lukupiiri olisi rikastava lisä Vanhaintukisäätiön virkistystoimintaan. Perinteisesti lukupiireissä kokoonnutaan yhteen jakamaan lukukokemuksia kasvokkain, ja monet kokevat lukukokemuksen yhteisöllisen jakamisen, uusien lukuvinkkien saamisen ja kirjallisuudesta keskustelun virkistävänä (Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry 2010a, hakupäivä 14.4.2011). Selvisi, että erityisesti vasta eläkkeelle jääneet voisivat olla kiinnostuneita lukupiiristä. Alustavan tiedustelun perusteella lukupiiri kiinnosti kuutta naista. Myös päiväkeskuksen ohjaaja tuli yhtenä osallistujana mukaan. Siten lukupiiriin saatiin sopivan kokoinen ryhmä, ja toiminnan suunnittelu pääsi sujuvasti käyntiin.

Immi Lundinin kirjastojen lukupiiritoimintaa käsittelevässä kirjassa Gunnar Sudow toteaa, että perinteisesti kirjastoammattilaisen rooli kaunokirjallisuuden välittäjänä on ollut vahva, mutta nykyään tiedonvälittäjän rooli nähdään aiempaa merkityksellisempänä. Kirjoista keskustelun merkitys ei näy suoraan tilastoissa. Kuitenkin yhä useammin puhutaan tarpeesta tuoda kaunokirjallisuuden mahdollisuuksia entistä paremmin esille. (2004, 16–17, 19–20.) Perustamani lukupiiri kirjaehdotuksineen ja keskusteluineen tukee konkreettisesti tätä pyrkimystä.

Vaikka usein puhutaan palvelukulttuurin muutoksesta, kirjastonhoitaja Katariina Ervasti pohtii, onko kirjastoaineistojen esille tuominen puhumalla kuitenkin muuttunut suuresti kirjavinkkauksen yleistymistä lukuun ottamatta. Hänen mukaansa nykypäivänä kirjastoilla olisi hieno mahdollisuus kehittää asiakaspalvelua entistä yhteisöllisempään ja keskustelullisempaan suuntaan. Lukupiirien suosio on viime aikoina kasvanut, ja eräs Ervastin haastattelemista lukupiirejä vetävistä kirjastoammattilaisista näkeekin lukupiirin uutena ja entistä henkilökohtaisempana kirjaston asiakaspalvelumuotona. Yksi kirjastoammattilaisista pitää todennäköisenä, että tulevaisuudessa kirjastot tullaan näkemään aiempaa enemmän elämänlaadun kohentajina, jolloin tulevat kyseeseen kirjaston aineistoihin pohjautuvat oheistoiminnot. (2010, 82–83.) Niinpä kirjastoammattilaiselta voidaan tulevaisuudessa jopa odottaa lukupiirin vetämistä, jossa hän voi hyödyntää kaunokirjallisuuteen liittyvää erityisosaamistaan.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on esimerkiksi jonkin käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen tai järjestäminen (Vilkka & Airaksinen 2003, 9). Opinnäytetyöni on toiminnallinen, sillä lukupiirin suunnittelu ja toteuttaminen teoreettisen ja osallistujien toiveiden pohjalta muodostaa käytännönläheisen kehittämistehtävän. Opinnäytetyöraportti rakentuu seuraavasti: Tietoperustan alussa esitellään ikääntyvien lukuharrastusta, lukupiirin määritelmää, erityyppisiä lukupiirejä ja erilaisia lukupiiriläisiä. Työn tavoitteiden mukaisesti tietoperustassa käsitellään myös mahdollisimman onnistuneen lukupiirin suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioon otettavia asioita eli kirjojen valintatapoja, onnistuneiden lukupiiritapaamisten piirteitä, keskustelujen jäsentämistä, lukupiiritapaamisiin valmistautumista ja ohjaajan tehtäviä. Raportin toiminnallisessa osassa on kerrottu lukupiirin valmistelusta ja raportoitu lukupiiritapaamisten toteutuminen.

Lukupiirin kokoavana teemana oli ihmisen elämänkaari eli lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Taina Ratian mukaan elämänkaari lukupiirin teemana on hyvä valinta silloin, kun toiminta on vasta muotoutumassa. Teema koskettaa jokaista tavalla tai toisella ja sopii myös melko lyhytaikaiselle lukupiirille. (2010, 189.) Ikääntyvät käyvät läpi elämäkokemuksiinsa pyrkien hyväksymään sen, mitä elämän aikana on tapahtunut. He voivat siten löytää eri ikävaiheisiin liittyvistä tarinoista vertailukohtia omiin elämäkokemuksiinsa. Lukupiirin alussa pidettiin suunnittelutapaaminen, jonka pohjalta neljä varsinaista lukupiiritapaamista toteutettiin. Jokaista ikävaihetta ja siihen liittyvää kirjaa käsiteltiin yhden tapaamisen verran.

1.1 Sotkamon Vanhaintukisäätiö

Sotkamon Vanhaintukisäätiön toiminnan tavoitteena on Sotkamossa asuvien eläkeläisten ja ikäihmisten hyvinvoinnin sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen. Säätiö tuottaa ja kehittää asumis-, koti- ja niihin liittyviä tukipalveluita sekä virkistystoimintaa. Se on itsenäinen toimija, joka tekee yhteistyötä kunnan ja maakunnan kanssa. (Jaakola 30.5.2011, keskustelu; Sotkamon Vanhaintukisäätiö 2011, hakupäivä 6.6.2011.)

Vanhaintukisäätiö tarjoaa eläkeläisille ja ikäihmisille virikkeellistä päivätoimintaa, jonka tavoitteena on psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen toimintakyvyn parantaminen ja ylläpitäminen sekä kotona selviytymisen tukeminen. Päivätoimintaan kuuluu esimerkiksi liikunnallisia harjoituksia, seuraleikkejä, muistelua ja muistin harjoittamista. Monilla päivätoimintaryhmiin osallistuvilla on toimintakykyä rajoittavia sairauksia. Päivätoimintaryhmät ovat suljettuja piirejä ja niihin ilmoitaudutaan maakunnan kotihoidon ohjaajien kautta. (Jaakola 30.5.2011, keskustelu.)

Vanhaintukisäätiö järjestää virkistystoimintaa yhteistyössä Sotkamon seurakunnan ja kansalaisopiston kanssa. Siihen kuuluu esimerkiksi virsi- ja laulupiirejä, konsertteja ja erilaisia retkiä ja tapahtumia. Palvelukeskuksessa on mahdollisuus myös kuntosaliharjoitteluun vertaisryhmissä. Lisäksi säätiö vuokraa sotkamolaisille eläkeläisille ja ikäihmisille turvallisia ja toimintakykyä tukevia asuntoja. (Jaakola 30.5.2011, keskustelu; Sotkamon Vanhaintukisäätiö 2011, hakupäivä 6.6.2011.)

1.2 Tiedonkeruumenetelmät

Käytin työssäni laadullista tiedonkeruumenetelmää sekä suunnittelutapaamisessa että varsinaisissa lukupiirikokoontumisissa. Laadullinen tutkimusasenne on toiminnallisissa opinnäytetöissä perusteltu tilanteessa, jossa on tavoitteena toteuttaa kohderyhmän näkemyksiin pohjautuva idea (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63). Koska lukupiirin alussa oli tarpeen keskustella osallistujien kanssa siitä, kuinka lukupiiri käytännössä toteutetaan, laadullinen tiedonkeruumenetelmä sopi hyvin tähän tarkoitukseen. Leena Nietosvuori (2004, 21) havaitsi ikääntyvien lukupiirissään, että toiminnan alussa pidetty ryhmähaastattelu oli hyvä pohja myönteisen vuorovaikutuksen ja avoimen ilmapiirin rakentamiseen. Ryhmähaastattelu sopi mielestäni suunnittelutapaamisen tiedonkeruumenetelmäksi myös meidän lukupiiriimme. Ryhmähaastattelussa keskustellaan tutkijan valitsemasta aiheesta tai teemoista. Tavoitteena on keskustella suhteellisen vapaamuotoisesti asiassa

pysyen. Ilmapiiriin tulisi olla avoin ja vapaa, ja ryhmän tulisi olla melko yhtenäinen, jotta kaikki ymmärtävät esitetyt kysymykset. (Eskola & Suoranta 2001, 94, 96–97.) Tämä edellytys toteutui, sillä lukupiirillä oli selkeä kohderyhmä.

Tiedonkeruumenetelmäni lukupiirikokoontumisissa oli osallistuva havainnointi. Tein muistiinpanoja, jotta pystyin raportoimaan tapaamisten kulun riittävän tarkasti. Tarkkailin, kuinka keskustelu lähti liikkeelle, millaisia mielipiteitä kirja herätti, kuinka keskustelu eteni, mitä mahdollisia ongelmatilanteita ilmeni ja kuinka onnistuin omasta mielestäni ohjaamaan keskusteluja. Pyrin raportoimaan tapaamisista myös sellaisia yksityiskohtia, joiden tiedostamisesta voisi olla apua myös toisille lukupiiritoimintaa aloitteleville. Näin opinnäytetyöstä voisi olla ammatillisesti hyötyä esimerkiksi kirjastojen lukupiirejä suunnitteleville.

2 LUKEMISEN JA LUKUPIIRIN MERKITYS IKÄÄNTYVILLE

Maija Klapurin ja Liisa Toivolan tutkimuksessa selvitettiin ikääntyvien lukuharrastusta ja heidän kirjastonkäyttönsä erityispiirteitä. Yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mikä merkitys lukemisella on osana vanhusten elämäntapaa. Tutkimuksessa haastatellut vanhukset kuvailivat lukemisen motiivejaan esimerkiksi seuraavin ilmauksin: ”lukeminen kehittää sanavarastoa”, ”lukeminen avartaa näköaloja”, ”lukeminen pitää mielen virkeänä”, ”lukemalla voi seurata maailmanmenoa” ja ”saa yleistietoa, oppii jotakin”. Lähes puolet haastatelluista koki, että eläkkeelle siirtymisen myötä heidän lukemisharrastuksensa oli lisääntynyt. (1986, 7–8, 114, 132.)

Tiffany Thomas selvitti tutkimuksessaan ikääntyvien kokemuksia lukemisesta, ja mitä hyötyä he siitä saavat. Suuri osa haastatelluista kertoi, että lukeminen mahdollisti heille pakenemisen senhetkisestä todellisuudesta. Valtaosa niistä, jotka kertoivat lukevansa paetakseen ympäröivää todellisuutta, lukivat mieluiten kirjoja, joissa kuvattiin heidän omasta elämästään kaukana olevaa, miellyttävää maailmaa. Toisaalta kirjat auttavat ikääntyviä myös muistelemaan menneisyyttä ja lukemisen kautta he voivat palata vanhoihin hyviin aikoihin. (2001, 5, 33, 36, 40.)

Merkittävä osa ikääntyvistä koki lukemisen tärkeänä itsetutkiskelun keinona: lukeminen tarjosi mahdollisuuden ymmärtää entistä paremmin omaa elämää ja arvioida uudelleen omia mielipiteitä ja asenteita. Lisäksi luetun tarjoamat samaistumismahdollisuudet vahvistavat ikääntyvien kokemusta omasta identiteetistä. (Thomas 2001, 44, 46.)

Myös lukemisen terapeuttilinen merkitys mainittiin usein: suuri osa ikääntyvistä kertoi, että lukeminen auttoi heitä rentoutumaan. Jotkut kuvailivat, kuinka lukeminen auttoi unohtamaan omat huolet. Lukeminen toi myös lohtua esimerkiksi liikuntakyvyttömille ikääntyville. (Thomas 2001, 61, 93–94.)

Ikääntyvät saivat lukemisen kautta esimerkiksi käytännöllistä tietoa arkielämässä selviytymisen tueksi. Monet korostivat myös sitä, kuinka lukeminen myötävaikutti mielen virkeänä pysymiseen. Pieni osa haastatelluista mainitsi, kuinka lukeminen auttoi heitä ymmärtämään esimerkiksi itselle uusia kulttuureita, minkä he kokivat mieltä valaisevana. (Thomas 2001, 53, 92.) Yksin lukemisen ohella lukukokemusten jakaminen lukupiirissä voi auttaa pitämään ikääntyvän mielen entistä vir-

keämpänä, kun omista lukukokemuksista puhutaan, ja keskustelua varten voi tehdä kirjan pohjalta omia muistiinpanoja.

Maarit Rossinen tutki haastattelujen kautta vanhainkodissa asuvien vanhusten kirjastonkäyttöä, lukemisharrastusta, lukutottumuksia ja mielikirjoja. Suurin osa haastatelluista vanhuksista oli ahkeria lukijoita, sillä haastateltaviksi valittiin erityisesti kirjastoa käyttäviä vanhuksia. Tutkimuksen kautta välittyi tarkempi kuva naisten lukumieltymyksistä, sillä miehiä osallistui tutkimukseen selvästi naisia vähemmän. Vanhukset lukivat kirjallisuutta, koska siitä saatiin sekä huvia, ajankulua että hyötyä. Kun vanhuksilta kysyttiin, miksi he lukevat kirjoja, lukemisen motiiveiksi mainittiin sekä ajankulu että tiedonsaanti. He kertoivat, että lukemisesta saa ”mielenhyvikettä ja hauskuutta” ja ”lukeminen avartaa mielialoja”. (1993, 74, 80, 82.)

Vanhukset kokivat tärkeänä mielikirjojen tarjoamien lukukokemusten peilaamisen omaan elämänsä vaiheisiin ja -kokemuksiin. Heidän suosikkiromaaneitaan olivat etenkin kotimaiset realistiset lähi- ja kaukomaan kuvaukset ja viihderomaanit. Kun vanhukset perustelivat mielikirjojen käyttöä, osa naishaastateltavista piti romaaneissa tärkeinä tunnepitoisuutta, romantiikkaa ja seikkailuja, jolloin korostuu kirjallisuuden merkitys esimerkiksi arjesta irrottautumisen mahdollistajana. Toisaalta osa haastateltavista arvosti sitä, että mielikirja kuvaa ihmisiä ja elämää todenmukaisesti. Vanhukset eivät lukeneet juurikaan modernia proosaa tai lyriikkaa, mutta perinteisempi runous oli joidenkin suosiossa. (Rossinen 1993, 64, 68, 82.)

Noin puolet haastatelluista koki lukuharrastuksensa lisääntyneen eläkeiässä, koska lukemisesta oli voinut tulla mieluisa harrastus aiempien enemmän toimintakykyä vaativien harrastusten tilalle. Lisäksi vanhainkodissa kirjojen saanti oli hyvä, ja myös lisääntynyt vapaa-aika vaikutti lukuharrastuksen lisääntymiseen. Muutama naishaastateltavista oli aloittanut lukuharrastuksen vasta eläkeiässä tai vanhainkodissa. Haastatelluista välittyi sellainen kuva, että mahdollisuus saada henkilökohtaista palvelua tutulta kirjastovirkailijalta ja tietoa kirjoista vanhainkodin kirjastossa motivoivat erityisesti tottumattomampien lukijoiden lukuharrastusta. Kaiken kaikkiaan vanhainkodin kirjastossa kirjastovirkailijalla oli suuri vaikutus ikääntyvien kirjavalintoihin ja hänellä oli myös mahdollisuus koettaa hieman monipuolistaa asiakkaidensa lukutottumuksia. (Rossinen 1993, 80–81.) Lukupiirit voivat olla eläkeläisille oivallisia kanavia jatkaa mahdollisesti työikäisenä taakse jäänyttä lukuharrastusta tai aloittaa kirjallisuuteen perehtymisen tukea antavassa seurassa.

Leena Nietosvuori kuvasi ja pohti tutkimuksessaan kirjallisuusterapiaan pohjautuvan lukupiirin vaikuttavuutta. Hän pyrki selvittämään, kuinka sanataide ja siihen pohjautuva keskustelu lukupiirissä tukevat ikääntyvien elämää. (2004, 3.) Kirjallisuusterapian mukaan toimivassa lukupiirissä olennaista on kokemuksellisuuteen perustuva keskustelu ja tavoitteena on muutos, jonka apuna voidaan käyttää erilaisia tekstejä. Tekstejä ei analysoida, vaan tärkeää on keskittyä esimerkiksi niiden tunnelmiin. (Ratia 2010, 186–187.) Tekstien tarkoituksena on auttaa osallistujia pukemaan sanoiksi erilaisia tunteita ja ajatuksia. Tarinointi ja muistelu kuuluivat siten olennaisesti lukupiirin toimintaan. Tekstejä luettiin yhdessä, ja useimmiten ohjaaja toimi sekä istuntojen vetäjänä että lukijana. (Nietosvuori 2004, 86, 106.)

Lukupiirin tavoitteissa ilmenivät kaikki hyvään vanhuuteen kuuluvat seikat kuten oikeus tulla kuuluksi, mahdollisuus ihmissuhteisiin ja elämänmyönteisyyden edistäminen. Tutkija väittää aineistonsa perusteella, että lukupiirillä on ollut merkitystä vanhusten aktivoitumisessa. Ikääntyvät kokivat yhteisen keskustelun ja yhdessäolon piristävän heidän elämäänsä. (Nietosvuori 2004, 7, 59, 104.)

Ikääntyvät pitivät lukupiirin tärkeimpinä asioina esimerkiksi sitä, että osallistujat jaksoivat kuunnella toisiaan ja jokainen sai toimia itselleen luonnollisella tavalla. Myös ryhmä erilaisine mielipiteineen ja ajatuksineen koettiin rikkautena. Tärkeänä pidettiin sitäkin, että jokainen osallistui keskusteluun. (Nietosvuori 2004, 97.)

3 LUKUPIIRIT

Lukupiiri on ryhmä lukijoita, joka kokoontuu säännöllisesti yhteen keskustelemaan kirjoista ja jakamaan lukukokemuksia. Yleensä osallistujat lukevat tapaamista varten yhden kirjan, josta he keskustelevat. (Ervasti 2010, 62; Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011.) Lukemista harrastavien ystävien kesken käydyt satunnaiset keskustelut esimerkiksi jokaisen lukemista kirjoista eivät ole lukupiirejä. Jotta kirjakeskusteluja voisi kutsua lukupiiritapaamisiksi, ne tarvitsevat siten jonkinlaisen sopimuksen. (Matero, Hapuli & Koskivaara 2010, 7.)

Lukupiiritoiminnassa on kyse ennen kaikkea yksilöllisistä lukukokemuksista (Ervasti 2010, 70). Lukupiirien suosion taustalla vaikuttaa olennaisesti se, että niihin voi osallistua ilman erityistä kirjallisuuden harrastuneisuutta tai muodollista kirjallisuuden asiantuntemusta. Syvällisten tulkintojen tekeminen ja kirjallisuuden analysoiminen eivät edellytä kirjallisuuden opintoja. (Mikkonen 2011, 12.)

Lukupiiritapaamisissa nousevat esille sekä itse kunkin erityispiirteet lukijoina että kirjan lukuisat tulkintamahdollisuudet. Yksi lukupiirikeskustelujen tärkeimmistä piirteistä on se, että keskustelussa kuulee monia vaihtoehtoisia tulkintoja, joita voi verrata omiin tulkintoihin. (Lundin 2004, 28, 107.) Kirjasta löytyy aina enemmän tulkittavaa kuin mitä yksittäisen lukukokemuksen perusteella olisi mahdollista löytää. Oman lukukokemuksen vertaaminen toisten kokemuksiin tarjoaa uusia näkökulmia sekä käsiteltävään kirjaan, lukijaan itseensä että toisiin lukupiiriläisiin. (Lundin 2003, 12.)

Kirjallisuuspiirit ja lukupiirit muistuttavat toisiaan, mutta niillä on myös joitakin ominaispiirteitä. Kirjallisuuspiireissä olennaista on kirjojen esittely ja niistä keskusteleminen esittelyjen pohjalta. Lukupiireissä korostuu lukukokemuksista keskusteleminen ja niiden vaihtaminen yhteisesti lue- tusta teoksesta, mikä voi olla tärkeämpää kuin kirjasuosituksen jakaminen. Koska lukupiireissä vaaditaan enemmän sitoutumista kuin kirjallisuuspiireissä, ne voivat olla kirjallisuuspiirejä jäsen- tyneempää ja pitkäjänteisempää toimintaa. (Ratia 2010, 185–186.)

3.1 Erityyppisiä lukupiirejä

Vaikka lukupiirin perusidea eli lukukokemusten vaihtaminen yhteisesti luetusta kirjasta on suhteellisen selkeä, lukupiirien toteutustavat ovat kuitenkin käytännössä hyvin vaihtelevia. Seuraavassa esitellään erilaisia lukupiirien järjestämistapoja ja tapaamisten erityispiirteitä.

Kaiken kaikkiaan lukupiirien toteutustavat ovat hyvin joustavia: osallistujia voi olla vähän tai paljon, lukupiiri voi kokoontua lyhyt- tai pitkäaikaisesti, ja toiminta voi olla vapaamuotoista tai ohjattua. Niitä kokoontuu esimerkiksi kansalaisopistoissa, kahviloissa, olohuoneissa ja Internetissä. Lukupiirit voivat olla vapaamuotoisia ystäväysten muodostamia, jäsenten kodeissa kokoontuvia piirejä, joissa emännöinti- ja isännöintivuorot kiertävät jäseneltä toiselle. Ne voivat olla myös esimerkiksi kirjastojen järjestämiä ohjattuja piirejä, joissa osallistujat eivät useinkaan tunne toisiaan etukäteen ja he voivat olla monenikäisiä. (Koskivaara 2010, 172–173; Matero, Hapuli & Koskivaara 2010, 7–8.) Verkkolukupiireihin osallistuminen ei riipu ajasta eikä paikasta ja ne sopivat mainiosti tiedon jakamiseen kirjakeskustelujen ohella. Myös verkkolukupiirit tarvitsevat vetäjän, jonka tehtävänä on jäsentää ja kommentoida keskustelua tietyin väliajoin. (Ratia 2010, 187–188.)

Jakoa vapaamuotoisiin ja ohjattuihin lukupiireihin voidaan pitää yleisenä lukupiirien luokitteluperusteena. Anna Karlssonin ja Anneli Pettersonin tutkimuksessa selvitettiin jäsenten kodeissa kokoontuvien, yksityisten lukupiirien ja kirjastoissa kokoontuvien lukupiirien yhtäläisyyksiä ja eroja osallistujien näkökulmasta. Kirjastossa kokoontuvissa lukupiireissä kirjastonhoitajat huolehtivat esimerkiksi keskustelujen aloittamisesta ja niiden vireillä pitämisestä. Yksityisissä lukupiireissä ei ole nimettyjä ohjaajia, vaan keskustelut alkavat vapaasti eikä puheenvuoroja erikseen jaeta. Molemmantyyppisissä lukupiireissä luetaan pääasiassa kaunokirjallisuutta ja vaihtelevasti niin kotimaisia kuin ulkomaisia nais- ja mieskirjailijoiden teoksia. Joskus voidaan keskittyä tiettyyn genreen, kirjailijaan tai teemaan. Kirjaston lukupiireissä kirjastonhoitajat tekevät kirjaehdotuksia osallistujien valittaviksi, ja yksityisissä lukupiireissä osallistujat ehdottavat kirjoja. Kirjasta keskusteleminen ja muiden mielipiteiden kuuleminen koetaan hyvin tärkeäksi kirjaston lukupiireissä. Yksityisissä lukupiireissä yhdessäololla on osallistujille yhtä suuri merkitys kuin kirjakeskusteluilla. (2007, 7, 46–48, 55–56.)

Sen lisäksi, että lukupiireissä luetaan erilaisia kirjoja, niistä myös keskustellaan eri tavoin: joissakin ryhmissä keskustelut pyritään pitämään tarkasti käsiteltävässä kirjassa, kun taas osassa lukupiireistä kirja voi toimia miltei verukkeena kokoontua yhteen ja keskustella omista kokemuksista

(Lundin 2003, 13). Anna Mikkosen tutkimuksessa selvisi, että sekä kirjaston avoimessa lukupiirissä että yksityisessä Kirjallisuuspiirissä keskustelut luetuista teoksista olivat vivahteikkaita, joskin Kirjallisuuspiirissä keskustellaan kirjallisuuden ohella muistakin aiheista. Kun kirjassa kerrottiin Tsunamin jälkeisestä avustustyöstä, keskustelussa pohdittiin laajasti esimerkiksi avustustyön motiiveja. Kirjaston lukupiirissä painopiste oli sen sijaan suurimmaksi osaksi luetussa, ja muutamat viittaukset muualle liittyivät kirjallisuuteen. (2011, 78, 121, 126.)

Myös keskustelujen jäsenyisyys vaihtelee lukupiiristä toiseen. Joissakin lukupiireissä keskustelija ei juurikaan jäsenetä, mutta osalla piireistä on muodollisiakin menettelytapoja. Monissa lukupiireissä tapaamista varten on nimetty esittelijä, joka on usein kirjan valinnut henkilö. Hän voi tehdä enemmän tai vähemmän muodollisen johdatuksen käsiteltävään kirjaan, jonka jälkeen kukin jäsenistä voi kertoa vuorollaan kirjan herättämiä ensivaikutelmia. Jäsenet voivat myös valmistella ennen tapaamista esimerkiksi tarinan henkilöihin, tyyliin tai rakenteeseen liittyviä keskusteluaiheita. (Hartley 2002, 84–86.) Ei-muodolliset keskustelut ilman erityistä rakennetta ovat tyyppisiä etenkin yksityisissä lukupiireissä tai ilman ohjaajaa toimivissa lukupiireissä (Reading Agency 2004, 50). Siten lukupiiristä riippuen osallistujat voivat pitää mielekkäänä keskustella lukukokemuksista vapaasti ilman alustuksia tai ennalta valmisteltuja keskusteluaiheita.

Lukupiirejä voidaan jaotella myös yhtä tapaamista varten luettavien kirjojen määrän mukaan. Kaikki voivat lukea samanaikaisesti vain yhden kirjan tai voidaan sopia, että kukin osallistuja lukee haluamansa kirjan esimerkiksi tietyistä teemasta, kuten vaikkapa yhdeltä kirjailijalta, tietyltä vuosikymmeneltä tai tietyistä maasta ja kertoo siitä lyhyesti toisille (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011). On myös mahdollista lukea yhteisesti kaksi kirjaa tapaamista varten (Ervasti 2010, 62). Siinä tapauksessa kirjojen välillä kannattaa olla jokin yhteys: ne voivat käsitellä esimerkiksi samaa teemaa eri näkökulmista (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011). Lukupiirissä voitaisiin joskus kokeilla kahden kirjan lukemista siten, että osa jäsenistä lukee toista, ja osa toista kirjaa, jolloin kirjojen saatavuus lähialueen kirjastoista olisi helpompaa.

Lukupiirejä voidaan jaotella myös ilmapiirin muodollisuuden perusteella. Epämuodolliset lukupiirit ovat todennäköisesti yleisimpiä. Niissä tapaamisten yleissävy on kevyt ja keskusteluissa yhdistyvät sekä omakohtaiset että kirjalliset näkökulmat. (Moore & Stevens 2004, 140.) Keskusteluissa jaetaan kokemuksia esimerkiksi siitä, pidettiinkö kirjasta vai ei ja millaisia tunteita kirjan henkilöt herättivät. Akateemisesti suuntautuneissa lukupiireissä oppiminen motivoi jäseniä osallistumaan, eikä lukupiirin sosiaalinen merkitys ole niin tärkeä. Osallistujat ovat kiinnostuneita tietämään,

kuinka toiset reagoivat esimerkiksi juonen kehittymiseen, kirjan henkilöiden moraalisiin ja eettisiin ratkaisuihin, ja kuinka luotettavaa tarinan ajankuvaus on. (Jacobsohn 1998, 124.) Yhteenvetona voidaan siis sanoa, että lukupiirit eroavat toisistaan

- ohjauksen määrän mukaan
- keskustelujen kirjassa pitäytymisen suhteen
- keskustelujen jäsenyisyyden osalta
- tapaamista kohden luettavien kirjojen määrän mukaan
- ilmapiirin muodollisuuden osalta.

Lukupiireissä voidaan

- keskustella vapaamuotoisesti tai ohjatusti
- pitää keskustelu tarkasti kirjassa tai keskustella esimerkiksi omista kokemuksista
- taustoittaa keskustelua, valmistella ennalta puheenaiheita tai keskustella vapaasti
- lukea yhtä kirjaa, kaksi kirjaa tapaamista kohden tai eri kirjoja samasta temasta
- ylläpitää epämuodollista tai akateemisempaa ilmapiiriä.

3.2 Erilaisia osallistujia

Tässä luvussa selvitetään yhdessä lukemisen erityispiirteitä, ja sitä kautta lukupiiriin osallistumisen motiiveja. Niiden avulla voidaan myös perustella lukupiirin merkitystä kaikenikäisille osallistujille.

Katariina Ervasti ja muut lukupiirejä vetävät kirjastonhoitajat erittelevät lukupiiriin kuulumisen erityispiirteitä useasta näkökulmasta. Lukupiireihin osallistuu mielellään aiemman ajanpuutteen vuoksi lukuharrastuksen vasta aloittaneita ihmisiä. Esimerkiksi eläkeläisten elämäntilanne on suotuisa kirjallisuuteen perehtymiseen. Eräs Ervastin lukupiirin jäsenistä kertoi, että häntä motivoi osallistumaan tahto oppia lukemaan kirjallisuutta. Toisaalta jotkut osallistujista ovat keskittyneet aiemmin vain tietynlaiseen kirjallisuuteen, joten lukupiirin kautta jäsenet oppivat tuntemaan uusia kirjoja ja kirjailijoita, mikä voi suuresti kehittää heidän kirjallista tietämystään. (Ervasti 2010, 59, 80–81.) Lukupiiriin osallistuminen kannustaa osallistujia lukemaan erityisesti sellaisia kirjoja, joita he eivät saattaisi muuten valita luettavakseen (Reading Agency 2004, 28).

Kirjastoammattilaisten mukaan lukupiirit kiinnostavat myös lukemista paljon harrastavia ihmisiä. Tällöin lukupiiriin osallistumisen motiivina voi olla se, että osallistuja ei ole aiemmin kohdannut ihmisiä, joiden kanssa keskustella kirjoista. (Ervasti 2010, 59.) Toisaalta on myös ilmennyt, että

kirjoista keskustelu lisääntyy lukupiirien ansiosta niiden ulkopuolellakin. Lukupiirit tarjoavat myös tunteen osallisuudesta, ja lukupiiriin kuulumisen tarjoaa mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen, mikä on tärkeää etenkin yksinäisille. (Reading Agency 2004, 28–29.)

Lukupiiritoiminta voi olla myös terapeutista, sillä kirjojen kautta on mahdollista keskustella myös hankalista aiheista, ja keskustelut liikkuvat usein henkilökohtaisellakin tasolla (Ervasti 2010, 67, 81). On myös todettu, että lukupiiriin osallistuminen voi auttaa jäseniä selviytymään haastavista elämäntilanteista (Reading Agency 2004, 29).

Eräissä lukupiirioppaassa kuvataan, kuinka lukija reagoi kirjaan omien elämäkokemustensa valossa, jolloin samasta kirjasta saadut lukukokemukset voivat olla hyvin erilaisia. Lukupiireissä näitä eroavaisuuksia voi jakaa ja vertailla. (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011.) Toisaalta myös lukutapoja on monenlaisia: jotkut ovat visuaalisia lukijoita ja kertovat lukemisen herättämistä mielikuvista, toisten huomio kiinnittyy kirjailijan kielenkäyttöön, ja osa lukijoista keskittyy analysoimaan kirjan henkilöitä (Ervasti 2010, 76). Helena Linna (1999, 72) toteaaakin, että kun tekstistä keskustellaan eri näkökulmista, jokaisen tulkinnat muuttuvat todennäköisesti jonkin verran.

Lukupiirien sivistyksellinen ulottuvuus toteutuu niissä keskustelujen kautta epävirallisella, hausalla ja elämyksellisellä tavalla. Yksi lukupiirihoajaista luonnehtiikin, kuinka kirjaa lukiessa saatu elämys kaksinkertaistuu, kun lukukokemuksen jakaa toisten kanssa. (Ervasti 2010, 80–81.) Tätä näkökulmaa täydentävät erään aikuisten kirjapiirin osallistujien ajatukset piirin merkityksestä heille: kun kirjoja analysoidaan yhdessä, lukukokemus syvenee, ja yhteisen pohdinnan kautta kirjoihin saadaan uusia näkökulmia. Osallistujat pitivät merkityksellisenä myös esimerkiksi ilmapiirin iloisuutta ja ryhmän yhteishenkeä. Lisäksi, jos kirja on omasta mielestä epämieluisa tai jäänyt itselle arvoitukselliseksi, toisten mielipiteet kirjasta koetaan rikastuttavina. Lukupiirissä kirja tulee myös ajatuksella luetuksi. (Turunen 2008, 15–16.)

Myös Anna Mikkonen teki tutkimuksessaan osin samansuuntaisia havaintoja. Hän kuvaili ja vertaili lukemisen sosiaalista ulottuvuutta kahden fyysisesti kokoontuvan lukupiirin toiminnassa haastattelemalla ja havainnoimalla niiden jäseniä. Hän etsi vastauksia siihen, miksi lukupiiriin kuullaan, millaisista aiheista keskustellaan, kuinka lukupiirissä lukeminen eroaa yksin lukemisesta ja mikä merkitys jäsenten sosiaalisella kanssakäymisellä on lukupiiriläisille. Tutkimuksessa selvisi, että lukupiirissä lukemisen ja yksin lukemisen erot liittyvät lukutyylisiin ja lukukokemuksen avartumiseen jaetun puheen kautta. Tuleva lukupiirikeskustelu kannustaa lukemaan kirjan entistä huo-

lellisemmin pyrkimyksenä ymmärtää kirjaa kokonaisvaltaisesti tulevaa keskustelua varten. Lukeminen on siten entistä tarkempaa ja erittelevämpää. Toisaalta lukukokemuksen ja tulkinnan laajeneminen ei liity lukupiirissä pelkästään siihen, että kuulee muiden mielipiteitä, vaan kun kertoo muille kirjan herättämistä vaikutelmista, joutuu pohtimaan, miksi tietty seikka kirjassa herätti itässä tietynlaisia ajatuksia ja reaktioita. Siten oman mielipiteen ääneen lausumisen kautta oma luetusta tehty tulkinta jäsentyy aiempaa paremmin. (2011, 33, 86, 88–89.)

Mikkonen havaitsi tutkimuksessaan, että lukupiiriin kuulumisen merkityksellisyys jäsenille jakaantui kirjallisuuteen, ihmissuhteisiin, vapaa-ajan orientaatioon sekä itsetuntemukseen liittyviin perusteisiin. Kirjallisuusperusteisiin kuuluu muun muassa kirjallisuuden analysointitaitojen kehittyminen. Niihin kuuluu myös kirjallisuudentuntemuksen laajeneminen, joka liittyy etenkin kirjojen valintaan: osallistujien erilaisten mieltymysten johdosta lukupiirikirjoissa on edustettuna vaihtelevasti erilaisista kirjallisuutta. Ihmissuhdeperusteisiin lukeutuu esimerkiksi erilaisten ihmisten tapaaminen, tunne ryhmään kuulumisesta sekä sosiaalisten tarpeiden tyydyttäminen. Vapaa-ajan orientaatioon liittyviin perusteisiin kuuluu muun muassa rentoutuminen, vastapainon löytäminen työlle ja se, että lukupiireissä ylläpidetään keskustelukulttuuria. Lukupiireissä arvostetaan keskustelua sinänsä, olivatpa aiheina kirjallisuus tai muut teemat. Itsetuntemukseen liittyviin perusteisiin kuuluu se, että lukupiireissä voi kehittää itseilmaisutaitojaan ja tulla hyväksytyksi omana itsenään. (2011, 65, 69–70, 75–77.) Lukupiiriin osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden muun muassa

- lukuharrastuksen aloittamiseen
- kirjallisuudentuntemuksen kehittämiseen
- lukutottumusten laajentamiseen
- sosiaaliseen kanssakäymiseen
- lukukokemuksen syventämiseen
- kirjallisuuden analysointitaitojen kehittämiseen
- rentoutumiseen
- itseilmaisutaitojen kehittämiseen.

4 KIRJOJEN VALINTA LUKUPIIRIIN

Monissa lukupiireissä käytetään vähintään yhtä kauan aikaa keskusteluun siitä, mikä kirja luetaan seuraavaa tapaamista varten kuin kirjaan, josta on kokoonnuttu keskustelemaan. Jotta kirjojen valintaan liittyvällä keskustelulla olisi rajansa, erilaiset kirjavalinnan rutiinit ja vakiintuneet rajoitukset voivat olla tarpeen. (Lundin 2003, 17.) Koska kirjojen valinta on niin tärkeä osa lukupiiritapaamisia, seuraavaksi tarkastellaan joitakin yleisiä valintaperiaatteita ja konkreettisia valintatapoja.

Monissa menestyksekkäissä lukupiireissä keskitytään vain tietyn tyyppisiin tai tiettyyn genreen kuuluviin kirjoihin, mutta useimmissa lukupiireissä luetaan vaihtelevasti erilaista kirjallisuutta (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011). Lukupiirissä voidaan päättää lukea vaihtelevasti uusia ja vanhoja kirjoja, luettavaksi voidaan valita tietoisesti ulkomaisten kirjailijoiden teoksia, ja esimerkiksi nais- ja mieskirjailijoiden teosten, kauno- ja tietokirjallisuuden kesken voidaan pyrkiä löytämään tasapaino (Hartley 2002, 51).

Lukupiirin aloitustapaamisessa tulee määritellä yleisellä tasolla, minkä tyyppisiä kirjoja lukupiirissä luetaan. Kirjavalintojen suunta voi tarkentua myöhemmin. Lukupiirissä voidaan tutustua esimerkiksi ulkomaalaisten kirjailijoiden tuotantoon, ja sitä kautta itselle aivan uusiin kirjailijoihin. Yritysten, erehdysten ja avomielisyyden kautta lukupiirissä onnistutaan löytämään osallistujia miellyttävä suunta kirjavalinnoille. (Saal 1995, 21.)

Lukupiirissä on keskusteltava siitä, ovatko osallistujat kiinnostuneita lukemaan fiktiota vai tietokirjoja vai luetaanko molempia. Fiktiivisistä teoksista vaihtoehtoja ovat esimerkiksi nykyromaanit, klassikot ja novellit. Tietokirjavaihtoehtoihin lukeutuvat esimerkiksi muistelmat ja elämäkerrat. (Moore & Stevens 2004, 63, 150–151.) Mikkosen tutkimien lukupiirien kirjavalinnoissa korostuu klassikoiden ohella kotimainen nykykirjallisuus (2011, 80). Fiktiiviset tekstit herättävät voimakkaita tunteita, jotka ovat virkkeitä hyvälle keskustelulle, ja useimmissa lukupiireissä luetaankin pelkäämään romaaneja (Laskin & Hughes 1995, 35).

Kirjavalinnoissa kannattaa ottaa myös riskejä (Laskin & Hughes 1995, 67). Vaikka kirjojen valintaan voi mennä kauan aikaa, voidaan lopulta päätyä lukemaan kirja, josta kukaan osallistujista ei tiedä ennalta juuri mitään. Lukupiirissä voi yllätyä omista reaktioista kirjoihin, joita ei muutoin olisi

tullut lukeneeksi. Kirjat, joita ei ole itse valinnut yllättävät usein myönteisesti. (Hartley 2002, 54; Lundin 2003, 20–21.) Lukupiirissä onkin oivallinen tilaisuus laajentaa lukutottumuksia valitsemalla esimerkiksi osallistujille ennalta tuntemattomien kirjailijoiden teoksia.

Lukupiirissä voidaan myös keskittyä lukemaan kirjoja esimerkiksi tietyltä aikakaudelta, kirjailijalta tai tietyistä aiheesta (Lundin 2003, 17). Yhtä teemaa ei kuitenkaan kannata noudattaa koko vuotta, vaan ehkä pelkästään kolme tai neljä kuukautta (ALA 2011, hakupäivä 7.3.2011).

Kuten luvussa 3.1 kerrotaan, yhteisesti luetun kirjan sijaan tapaamista kohden voidaan lukea vaihtoehtoisesti useampia eri kirjoja. Eri kirjoja luettaessa keskusteluun ei välttämättä saada samankaltaista monitasoisuutta kuin yhteisesti luetusta kirjasta keskusteltaessa (Ervasti 2010, 62–63). Yhteenvedon voidaan todeta, että lukupiirissä on mahdollista

- keskittyä tietyn tyyppisiin kirjoihin
- lukea vaihtelevasti erilaista kirjallisuutta
- tasapainottaa valintoja esimerkiksi kotimaisten ja ulkomaisten kirjojen kesken
- lukea fiktiota, tietokirjoja tai molempia
- ottaa riskejä kirjojen valinnassa
- lukea tiettyyn teemaan liittyviä kirjoja.

4.1 Erilaisia valintatapoja

Kirjojen valintatavat voivat olla hyvin kirjavia kuten tässä luvussa esitellyt esimerkit osoittavat. Outokummun lukupiirissä kirjat valitaan yhteisesti sopimalla lehtijutun, arvion tai ajankohtaisen asian antaman sysäyksen kautta. Turun Aurora-lukupiirissä pidetään kirjalueteloa, johon jokainen voi tehdä ehdotuksia. Syys- ja kevätkauden alussa jokainen valitsee yhden kirjan yhteisesti luettavaksi, ja se voi olla myös listan ulkopuolinen kirja. Kajaanin Akateemiset Naiset Ry:n piirissä valitaan jokin aihepiiri, josta kukin valitsee kirjan vuorollaan ja esittelee sen lyhyesti keskustelun alussa. (Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry 2010b, hakupäivä 13.6.2011.)

Yhteisesti luettavan kirjan valinta voi olla jopa vilkkaampi keskustelutilanne kuin varsinainen lukupiirikeskustelu. Joissakin lukupiireissä esimerkiksi seuraavan kuukauden ohjaaja päättää yhteisesti luettavan kirjan. Toinen ääripää on täysin demokraattinen valintatapa, jossa keskustelun kautta pyritään löytämään yhteisymmärrys siitä, mikä kirja luetaan seuraavaksi. (Laskin & Hughes

1995, 48–49.) Ratian (2010, 189) mukaan aloittavan ryhmän toiminta käynnistyy sujuvimmin siten, että vetäjä valikoi yhdessä luettavan teoksen ensimmäistä kokoontumista varten.

Lukupiirissä voidaan valita kirjoja myös siten, että jokainen nimeää yhteisesti luettavan kirjan vuorollaan ilman keskustelua. Kirjaehdotuksia voidaan valita myös arpomalla. Joskus tietty kirja voi johtaa luonnostaan toiseen kirjaan. Kirjojen valintaa varten voidaan myös järjestää erillinen kokoontuminen, jossa kukin osallistuja esittelee muutamia kirjoja, ja jokaiselta valitaan yksi kirja yhteisesti luettavaksi. (Hartley 2002, 47–48; Lundin 2003, 17.) Niin ikään Rollene Saal mainitsee, että monissa lukupiireissä jokainen osallistuja nimeää tapaamista varten vähintään yhden kirjaehdotuksen, jonka toivoisi yhteisesti luettavaksi. Siten kaikki pääsevät vaikuttamaan kirjojen valintaan. Useimmiten kirjan ehdottaja puhuu valitsemansa kirjan puolesta, ja ihannetilanteessa päästään yhteisymmärrykseen seuraavien tapaamisten kirjoista. (1995, 24.) Tällä tavoin voidaan valita sujuvasti useampien tapaamisten kirjat samalla kertaa.

Jos osallistujat ehdottavat kirjoja vuorotellen, kannattaa ehkä ehdottaa sellaisia kirjoja, joita itse haluaisi lukea eikä sellaisia kirjoja, jotka on jo lukenut ja tahtoo myös muiden lukevan. Toiselle tärkeästä kirjasta voi olla vaikea ilmaista suoraa mielipidettä. (Lundin 2003, 18.) Toisaalta eräässä lukupiirioppaassa suositellaan valitsemaan kirja, jonka vähintään yksi jäsenistä on lukenut ja tietää sen olevan keskustelua herättävä (Laskin & Hughes 1995, 66, 73).

Yksi toimiva kirjojen valintatapa on se, että joka kuukausi yksi jäsenistä tuo tapaamista varten esimerkiksi muutamia tiettyyn teemaan liittyviä kirjaehdotuksia, joista äänestetään seuraavan tapaamisen kirja (Moore & Stevens 2004, 153). Itäkeskuksen kirjaston lukupiirissä osallistujat ovatkin toivoneet kirjaehdotuksia tietyistä teemasta, ja vetäjän tehtävänä on ollut kerätä ja esitellä niitä piiriläisille (Ervasti 2010, 64).

Ervastin mukaan lukupiireissä valitaan kirjoja eri tavoin, mutta niitä yhdistää se, että osallistujien toiveet otetaan huomioon. Ohjaaja voi olla sovittelijana erilaisten kirjaehdotusten välillä. Eräässä lukupiirissä kirjojen tai teemojen valinnassa hyödynnetään etenkin paljon lukeneiden osallistujien ehdotuksia (2010, 63.) Myös Ratian (2010, 189) mukaan lukupiirissä on luontevinta valita kirjat osallistujien ehdotusten pohjalta.

Kirjojen valinnassa kannattaa olla joustava, eikä valintoja kannata suunnitella niin pitkälle etukäteen, että uusia ideoita ei voida ottaa vastaan. Kahden tai kuuden kuukauden välein tapahtuva

kirjojen valinta on lukupiireissä yleinen käytäntö. (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011.) Ervastian (2010, 65) mukaan useimmissa lukupiireissä kirjat valitaan kerralla puoleksi vuodeksi, mutta joissakin lukupiireissä seuraavan tapaamisen kirja valitaan edellisessä tapaamisessa.

Ellen Moore ja Kira Stevens kuitenkin kehottavat yleensä lukupiirejä siirtymään pois jokaisessa tapaamisessa läpi käytävästä kirjalintaprosessista, koska se vie niin paljon aikaa. Sen voi kuitenkin saada toimivaksi, jos yhden henkilön muutamista kirjaehdotuksista äänestetään seuraavaksi luettava kirja. (2004, 153.) Toinen toimiva menetelmä voisi olla kirjan valinta vuorotellen.

Toisaalta Ervasti toteaa, että kun kirja valitaan edellisellä kerralla, käsiteltävänä olevasta kirjasta käyty keskustelu vaikuttaa aina kirjalintaan: jos on luettu esimerkiksi naiskirjailijan kirja, voidaan päätyä lukemaan mieskirjailijan teos tai aiheeltaan kevyemmän kirjan jälkeen voidaan valita raskeampi kirja. Yhdessä lukupiirissä Austerin New York -trilogia herätti keskustelua, voisiko nainen jättää perheensä kirjan miehen tavoin, mikä vaikutti seuraavan kirjan valikoitumiseen. (2010, 65.) Seuraavan tapaamisen kirja voi siis valikoitua edellisessä tapaamisessa hyvin luontevasti ilman erityistä menetelmää. Yhteenvetona voidaan todeta, että kirjoja voidaan valita esimerkiksi seuraavasti:

- Osallistujat voivat pyrkiä yhteisymmärrykseen keskustelun kautta.
- He voivat valita kirjan vuorollaan ilman keskustelua.
- Osallistujat voivat esitellä ehdotuksiaan erillisessä valintakokouksessa.
- He voivat äänestää vetäjän tai osallistujan teemanmukaisesti ehdottamien kirjojen joukosta.

4.2 Lukupiirikirjan valintakriteereitä

Lukupiirikirjojen valinnan tukena voi käyttää niin sanottuja hyvälle lukupiirikirjalle asetettuja kriteereitä. Nietosvuoren (2004, 46) mukaan ikäänntyvät lukupiiriläiset innostuivat eniten sellaisista teksteistä, joiden teemoilla ja tapahtumilla oli yhteys heidän omaan elämäänsä. Toisaalta lukupiireissä voidaan saada aikaan antoisia keskusteluja sekä lukijan samaistumisen mahdollistavista että itselle vieraita näkökulmia tarjoavista kirjoista. Kun kirjassa käsitellään esimerkiksi itselle vieraita ongelmia, siitä voi saada aikaan hyvän keskustelun, koska on niin paljon uutta ymmärrettävää. (Moore & Stevens 2004, 221–222.) Käytin näitä näkökulmia kirjaehdotusten valinnan päälinjoina, joiden lisäksi otin huomioon muita tässä luvussa esitettyjä kriteereitä.

Moore ja Stevens esittelevät useita kriteereitä onnistuneiden kirjavalintojen tueksi. Heidän mukaansa suurenmoinen lukupiirikirja on paitsi mukaansatempaava ja kiehtova lukukokemus yksilötasolla myös lähde vilkkaalle keskustelulle. Kirjan aiheen tulisi olla mielenkiintoinen, ja henkilöiden tulisi olla kiinnostavia yksilöitä. Mitä monimutkaisemmiksi asiat käyvät kirjan henkilöiden elämässä, sitä parempi se on lukijan kannalta. Erityisen hyvän lukupiirikirjan kirjoitustyyli on erikoislaatuinen ja vaikuttava. Hyvän lukupiirikirjan tulisi yllättää tavalla tai toisella ja innoittaa eri lukijoita ymmärtämään sen sisältöä hyvin eri tavoin. Se myös rohkaisee lukijoita esittämään kysymyksiä esimerkiksi henkilöistä ja asioiden tarkoituksista eikä tarjoa kaikkia vastauksia. Parhaat lukupiirikirjat ovat riittävän moniselitteisiä, jotta niistä syntyy erilaisia tulkintoja. Ne eivät kuitenkaan saisi olla niin tulkinnanvaraisia, että jokainen yritys tehdä selvyyttä kirjan sisällöstä on turhauttava. (2004, 222–225.)

Kaikkia edellä mainittuja hyvälle lukupiirikirjalle asetettuja kriteereitä ei voi soveltaa suoraan kirjavalintojen tukena, jos kirjaa ei ole lukenut ennalta. Esimerkiksi kirjan selailu voi antaa käsityksen kirjailijan käyttämästä tyylistä, ja kirjan takakansitekstin, kustantajan sivuilla olevien kuvausten ja kirja-arvostelujen perusteella voi ehkä päätellä, onko kirjan aihe mielenkiintoinen. (Taylor 2008, 27–28.) Siksi kriteereiden ohella joutuu turvautumaan myös kirjoista saatuihin ensivaikutelmiin.

Keskustelua herättävässä kirjassa henkilöhahmot ovat moniulotteisia ja joutuvat tekemään vaikeita valintoja haastavissa tilanteissa. Kirjat, joiden loppuratkaisut voi tulkita monella tavalla, ovat myös hyviä valintoja lukupiiriin. (Seattle Public Library 2011, hakupäivä 29.4.2011.) Rollene Saalin (1995, 24) mukaan kirjat, joissa on vahva teema, mielenkiintoisia henkilöiden välisiä suhteita ja selkeä paikan tuntu sopivat hyvin lukupiirikeskusteluihin.

Yhdysvalloissa selvitettiin lukupiirien kirjavalintoja haastatteleamalla lukupiirien osallistujia. Heitä pyydettiin esimerkiksi pohtimaan tärkeimpiä kriteereitä, joiden perusteella heidän lukupiirissään päädytään ehdottomasti lukemaan tietty kirja. Tärkeimmiksi kriteereiksi mainittiin se, että kirja on hyvin kirjoitettu ja sen tyyli on ainutlaatuinen. Toiseksi arvostettiin sitä, että kirjan henkilöt ovat vahvoja eli he ovat joko selvästi erottuvia tai heihin on helppo samaistua. Kolmanneksi tärkein kriteeri oli kirjailijan tunnettuus, ja neljäntenä se, että kirja on voittanut palkinnon. Myös vieraseen paikkaan ja kulttuuriin sijoittuvia tarinoita arvostettiin. (Moore & Stevens 2004, 109.)

Joan Bessmann Taylor havainnoi tutkimuksessaan kuuden erityyppisen lukupiirin toimintaa useiden vuosien ajan. Hänen havaintojensa mukaan keskustelua syntyi muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta mistä tahansa kirjasta, kunhan vähintään kaksi ihmistä oli lukenut sen. Kirjasta ei keskusteltu lainkaan, jos osallistujat arvioivat kirjan tylsäksi jo ennen sen lukemista tai sen hankkiminen oli liian kallista. (2008, 26, 28.) Ehkäpä olennaisin lukupiirikirjan valintakriteeri onkin kirjan mielenkiintoisuus. Lundin (2004, 28) huomauttaakin, että kun jokainen on kiinnostunut lukemastaan, tekstistä löytyy paljon keskusteltavaa mielipiteiden samankaltaisuudesta huolimatta.

On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikki kirjat eivät ole yhtä antoisia lukupiirikeskusteluja ajatellen. Esimerkiksi vahvasti juonipainotteiset kirjat, joissa ei ole juuri henkilökuvausta eivät ole keskustelun kannalta palkitsevia. (Saal 1995, 25.) Lukupiirikeskusteluissa käsitellään kaikkea sitä, mitä kirjailija ei ole suoraan ilmaissut. Hyvä lukupiirikirja säilyy lukijan mielessä vielä pitkään keskustelun jälkeen ja sen voi lukea useita kertoja oppien jokaisella lukukerralla aina jotakin uutta. (Pierce County Library 2009, hakupäivä 7.6.2011.)

Vuonna 2008 Yhdysvalloissa selvitettiin lukupiirien hyviä ja huonoja käytänteitä mukaan lukien lukupiirikirjojen valitseminen. Hyvä lukupiirikirja herättää keskustelua genrestä tai tyylistä riippumatta. Eksoottisiin ympäristöihin sijoittuvat teokset olivat usein onnistuneita valintoja, mutta lukupiireissä pidettiin myös lukijoiden omaan lähiympäristöön tai elämäkokemuksiin liittyvistä kirjoista. Vähiten suosituille kirjoille oli tyypillistä esimerkiksi huono kirjoitustyyli, tylsä tarina, masentavat juonenkäänneet tai liian suuri sivumäärä. Kirjan herättämän yksilöllisen lukuelämyksen erinomaisuus ei ole tae sille, että kirja on hyvä valinta lukupiiriin. Yleinen valituksen aihe olikin se, että niin sanotusti liian kevyet kirjat eivät herätä vilkasta keskustelua. (McArdle 2009, 123, 125.) Lukupiirissä lukemisen etuihin kuuluu se, että yhdessä voidaan innostua lukemaan haastavia kirjoja, joita ei olisi yksin suostuttu lukemaan (Lundin 2003, 23–34). Mikkosen (2011, 80) tutkimuksen lukupiireissä vältettiin dekkareita, romanttista viihdekirjallisuutta ja suorasanaista tietokirjallisuutta.

5 LUKUPIIRIKESKUSTELUT

5.1 Onnistunut lukupiiritapaaminen

Lukupiirin alussa voidaan järjestää suunnittelutapaaminen, jossa keskustellaan muun muassa seuraavista lukupiirin onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

- Mitkä ovat osallistujien odotukset lukupiiriltä ja mitä he toivovat saavansa toiminnalta? Osallistujille on myös tärkeää kertoa, mistä lukupiirissä on kyse.
- Missä, milloin ja kuinka usein lukupiiri kokoontuu?
- Kuinka kauan yksittäinen tapaaminen kestää?
- Mitä perussääntöjä tarvitaan?
- Kuka on vastuussa keskustelujen alustamisesta?
- Nimetäänkö lukupiiriin ohjaaja ja mitkä ovat hänen tehtävänsä?
- Kuka valmistelee kysymyksiä keskustelua varten?
- Minkä tyyppisiä kirjoja lukupiirissä luetaan?
- Keskitytäänkö kirjavalinnoissa tiettyihin teemoihin tai genreihin?
- Kuinka luettavat kirjat hankitaan?
- Kuinka kirjat valitaan?
- Kuinka pitkälle kirjavalinnat suunnitellaan etukäteen?
- Lukevatko kaikki samaa kirjaa vai luetaanko eri kirjoja samasta teemasta tai samalta kirjailijalta?
- Kuinka yhteisesti luetusta kirjasta keskustellaan?

(Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011; Reading Group Choices 2011, hakupäivä 15.5.2011; Seattle Public Library 2011, hakupäivä 29.4.2011.)

Lukupiirin aloitustapaamisessa tulee neuvotella yhteisen toiminnan säännöistä (Ratia 2010, 184). ”Piireillä on aina joitain sovittuja periaatteita, joissa pitäydytään” (Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry 2010a, hakupäivä 14.4.2011). Jacobsohnin (1998, 36–37) mielestä paras lähestymistapa sääntöjen laatimiseen on demokraattinen eli järjestyksen ylläpitämisen kannalta tärkeät säännöt ovat enemmistön sopimia. Lukupiirin säännöt voivat liittyä siihen, kuinka kirjat valitaan, kuinka vastuu lukupiirin ohjaamisesta jaetaan, hyödynnetäänkö lukupiirissä valmiita keskustelukysymyksiä vai ei, ja määritelläänkö puheenvuoroille enimmäispituus (McArdle 2009, 123–124). Kirjojen valintaan, keskustelujen ohjaamiseen, niihin valmistautumiseen ja niiden jäsentämiseen liittyvät yksityiskohdat ovat merkityksellisiä lukupiirin onnistumisen kannalta, mutta niitä on käsitelty selkeyden vuoksi omissa luvuissaan.

Seuraavat ohjeet tukevat toisten keskustelijoiden huomioon ottamista ja tehokasta keskusteluun osallistumista. Kirjallisuuden tulkinnaissa ei ole oikeita tai väärä vastauksia, vaan kaikki mielipiteet ja kokemukset ovat samanarvoisia. Osallistujien kannattaa tuoda mielipiteensä esille suoraan ilman erillistä pyyntöä. Keskusteluissa voi myös kommentoida edellisen puhujan mielipidettä. Keskustelua varten ei valmistella puheita, vaan mielipiteiden vaihdon tulisi olla vapaamuotoista. On tärkeää kuunnella tarkkaavaisesti ja koettaa ymmärtää toisen puhujan näkökulmaa. Lähes jokaiseen kysymykseen on useita vaihtoehtoisia näkökulmia, joten on tärkeää pyrkiä ymmärtämään, millaiseen ajattelutapaan toisen puhujan näkökulma perustuu. Mielipiteet tulisi pyrkiä esittämään ytimekkäästi, jotta keskustelussa olisi jokaiselle tilaa. Erimielisyydet tulisi esittää kohteliaasti, ja kommenttien tulisi perustua tekstiin. Lukiessaan tulisi myös miettiä valmiiksi kysymyksiä, joista haluaisi kuulla toisten mielipiteitä. (Escondido Public Library 2011, hakupäivä 29.4.2011; Saal 1995, 32.)

Joissakin piireissä vältetään keskustelua henkilökohtaisista asioista kuten perhe-elämästä keskittyen pelkästään käsiteltävään kirjaan, mutta kuulumisten vaihtaminen on kuitenkin ystäväysten muodostamissa piireissä tärkeää (Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry 2010a, hakupäivä 14.4.2011). Lukupiirissä kuulumiset kannattaa vaihtaa joko ennen tai jälkeen lukupiiritapaamista, mutta ei sen kuluessa (John 2006, 85).

Osallistujilta vaadittava sitoutumisen aste vaihtelee lukupiiristä toiseen, ja joihinkin piireihin voi kuka vain osallistua vapaasti, vaikka ei olisi edes lukenut käsiteltävää kirjaa. Usein lukupiirissä kuitenkin sitoudutaan lukemaan sama yhdessä sovittu kirja keskustelun antoisuuden varmistamiseksi. (Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry 2010a, hakupäivä 14.4.2011.) Toisaalta vaikka ei olisikaan lukenut kirjaa loppuun, sen herättämät keskustelut ovat siitä huolimatta merkityksellisiä. Erään ohjaajan mukaan kirjan lukemisen ei tulisikaan olla lukupiirin osallistumisen edellytys. (Ervasti 2010, 66.) Vaikka kirja olisi jäänyt joillakin osallistujilla kesken, he voivat silti tuoda arvokkaita näkökulmia keskusteluun (ALA 2011, hakupäivä 7.3.2011).

Lukupiirikirja voi innoittaa osallistujia tuomaan esille heidän omaan elämäänsä liittyviä tarinoita, ja rönsyily on tyypillistä lukupiirikeskusteluille. Ervastian haastatteleminen lukupiirin vetäjien mielestä puheenaihe on olennainen, jos se on tavalla tai toisella kirjan herättämä. (2010, 67–68.)

Lontoossa tehdyssä tutkimuksessa pyrittiin muun muassa selvittämään ja vertailemaan kirjastojen järjestämien ja yksityisten lukupiirien toimintatapoja. Tavoitteena oli, että tutkimuksen avulla

saataisiin selville esimerkiksi lukupiirien parhaita käytänteitä. Kirjastojen järjestämien lukupiirien eduiksi mainittiin esimerkiksi kirjastohenkilökunnan asiantuntemus kirjojen suositelussa, kirjava osanottajajoukko, kirjastotilan neutraalius kokoontumispaikkana ja keskustelujen jäsenyisyys, joka auttaa pitämään ryhmän huomion kirjassa. Yksityisten lukupiirien eduiksi mainittiin muun muassa tapaamisten epämuodollisuus, vapaus kirjojen valinnassa ja joustavat tapaamisajat. Kaksi kolmasosaa yksityisten lukupiirien jäsenistä koki, että ainakin jonkinlainen kirjaston tarjoama tuki lukupiirille olisi hyödyllistä. Yksityisissä lukupiireissä koettiin, että kirjastot voisivat tukea niitä parhaiten tarjoamalla esimerkiksi lukupiirikirjojen ohella kirja-arvosteluja, tietoa kirjallisuuspalkinnoista ja kirjaston kirjanäyttelyistä. Kirjaston henkilökunta voisi myös suositella yksittäisiä kirjoja, teemoja ja kirjailijoita, joita lukupiirissä voitaisiin käsitellä. (London Libraries Development Agency 2002, 17, 73–74, 76, 104.)

Edellisessä tutkimuksessa kartoitettiin myös lukupiirin onnistumisen edellytyksiä, joiden painotukset vaihtelivat osin kirjastojen järjestämissä ja yksityisissä lukupiireissä. Niihin katsottiin kuuluvan esimerkiksi säännöllinen osallistuminen, jäsenten sitoutuminen sovitun kirjan lukemiseen, monenlaisiin lukumieltymyksiin vastaava kirjavalikoima ja se, että jokainen osallistuu keskusteluihin ja pääsee vaikuttamaan kirjojen valintaan. (London Libraries Development Agency 2002, 92–94.)

Myös Claire Scothern selvitti tutkimuksessaan, mistä onnistunut lukupiiri rakentuu keräämällä tietoa muutamista lukupiireistä. Vaikka lukupiirin käsite voi vaikuttaa melko yksiselitteiseltä, osallistujille ei ole välttämättä itsestään selvää, mistä lukupiirissä on kyse. Jotkut voivat käsittää lukupiirin koulumaisena ympäristönä, jossa jokaisen on pakko lukea tietty kirja ja sanoa siitä jotakin. On tärkeää, että jäsenillä on erilaisia lukumieltymyksiä keskustelujen virittämiseksi, mutta keskusteluihin osallistumista ei tarvitse tuntea pakonomaisena, vaan kyse on ennen kaikkea siitä, että saa mielipiteensä kuulluksi. (2000, 6, 25, 37.)

Lukupiiriin tuleminen kynnys ei saa olla liian korkealla, vaan osallistujan on koettava, että hän osaa sanoa kirjasta jotakin. Ihannetilanteessa lukupiiriin osallistumista ei tulisikaan mieltää pätemisen ja suorittamisen näkökulmasta. (Koskivaara 2010, 174.) Epämuodollinen, vapaamuotoisen ajatustenvaihdon salliva ilmapiiri onkin menestyksekkään lukupiiriin tärkeä ominaisuus (Scothern 2000, 24). Keskusteluun voi kuitenkin halutessaan valmistautua eri tavoin kuten luvussa 5.3 kerrotaan.

Tyypillistä lukupiiritapaamista ei ole, vaan lukupiirikokemus riippuu siitä, mikä kirja on kyseessä, ketkä tulevat tapaamiseen ja kuinka keskustelu lähtee liikkeelle. Kuitenkin kokoontumiskerran malli voidaan suunnitella etukäteen, ja monissa lukupiireissä pidetään siitä, että tapaamisilla on jonkinlainen rakenne. Aloitus- ja lopetusaikojen ohella voidaan esimerkiksi sopia, kuinka keskustelu aloitetaan. Saman kaavan noudattaminen voi kuitenkin olla yksitoikkoista. Ohjaajalla onkin tärkeä tehtävä pitää lukupiiritapaamiset vaihtelevina esimerkiksi tuomalla keskusteluun lisämateriaalia keskustelun virittämiseksi. (Scothern 2000, 43–44.)

Ohjaajan tulisi olla innostunut ja sitoutunut, jotta lukupiiri onnistuisi. Innostunut ohjaaja kannustaa osallistujia jakamaan kokemuksiaan. Häntä voidaan kuitenkin pitää kirjan ehdottomana asiantuntijana, mikä voi vaikeuttaa osallistujien omien mielipiteiden ilmaisemista. Hänen tehtäviinsä kuuluu luoda ilmapiiri, jossa osallistujat tuntevat mielipiteensä arvokkaiksi ja kokevat voivansa ilmaista ne vaivattomasti muulle ryhmälle. (Scothern 2000, 32–34, 38.)

Jos lukupiirissä päätetään toimia ilman ohjaajaa, on kuitenkin hyödyllistä, jos joku jäsenistä valmisteleekin vaikkapa muutamia kommentteja keskustelun aloittamiseksi. Yleensä tämä tehtävä on esimerkiksi kirjan valinneella henkilöllä. Hän voi aluksi perustella, miksi valitsi kirjan tai nostaa esille muutamia teemoja, joista haluaisi keskusteltavan. (Laskin & Hughes 1995, 76–77.)

Antoisassa keskustelussa osallistujat pysyvät hyödyntämään toistensa tietoja, tuntemuksia ja kokemuksia: keskustelun kautta saa paljon enemmän ajateltavaa kuin yksin miettiessä. Tämän toteutumiseksi osallistujien tulee kokea olevansa tasavertaisia keskustelukumppaneita. Nietosvuoren vetämän ikääntyvien lukupiirin pieni osallistujamäärä takasi sen, että jokainen ehti tuoda esille mielipiteensä ja tulla kuulluksi. Myös ohjaajan esittämät keskustelun avausta ja kulkua jäsentävät kysymykset auttoivat tasapuolistamaan keskustelua. Sekä ohjaaja että keskustelijat myös tukivat puheenvuoron esittäjää esimerkiksi tekemällä kysymyksiä, sanattomalla viestinnällä ja pienten tukisanojen kautta. (Nietosvuori 2004, 61–64.) Näin jokainen voi kokea mielipiteensä arvokkaaksi.

Myös Jacobsohn toteaa, että taito kuunnella hyvin on lukupiirissä olennaista: on tärkeää kuunnella loppuun, mitä sanottavaa toisella on, ja osoittaa puhujalle vaikkapa pienin elein ja ilmauksin, että häntä kuunnellaan (1998, 66). Kuuntelemalla tarkkaavaisesti lukupiiriläiset voivat kommentoida sujuvasti toistensa mielipiteitä ja tehdä niistä jatkokysymyksiä.

Jenny Hartleyn mukaan lukupiirikeskustelujen onnistumiseen vaikuttavat valitut teokset, mielipiteiden kirjo, kirjaan liittyvä taustatieto, osallistujien henkilökohtainen tietämys kirjan aiheesta ja miellyttävä ilmapiiri. Lukupiireissä pidetään arvoituksellisista ja monitulkintaisista kirjoista. (2002, 74, 81.) Lukukokemusten vaihtamisesta nautitaan etenkin silloin, kun lukukokemukset poikkeavat odotuksista, ja osallistujat kaipaavat keskusteluilta erimielisyyksiä ja kirjan kritisoimista. Kun kirja on keskustelua herättävä, suurin osa tapaamisesta kuluu tarinan avointen kohtien tai puutteiden tarkasteluun: kun esimerkiksi tarinan loppu on jätetty avoimeksi tai henkilöiden elämänvaiheita ei selitetä tarkasti, lukijat täydentävät niitä omilla pohdintoillaan. Lukupiireissä keskustellaan mielellään myös siitä, millaisia muutoksia kirjaan voisi tehdä, jotta se vastaisi paremmin lukijoiden ihanteita. (Taylor 2008, 29–30.)

Jännitteet ovat luonnollinen osa lukupiirikeskustelua, sillä eri lukijat voivat tehdä samoista tekstikohdista erilaisia johtopäätöksiä (Jacobsohn 1998, 72). Mikkosen tutkimissa lukupiireissä keskustelua veivätkin eteenpäin erityisesti poikkeavat näkemykset ja niiden perusteleminen. Toisinaan tahallisesti provosoivat kommentit toivat keskusteluun eloisuutta. (2011, 78.) Toisaalta kirjojen herättämistä vahvoista tunteista huolimatta osallistujat suhtautuvat yleensä varsin suvaitsevaisesti toistensa mielipiteisiin (Ervasti 2010, 69). He voivat myös täydentää toistensa kommentteja ja löytää tukea omille tulkinnoilleen.

Mikkosen (2011, 72) mukaan lukupiiriläiset voivat hyödyntää kirjojen tulkinnassa henkilökohtaista tietämystään joltakin erityisalalta. Moore ja Stevens (2004, 118) myös korostavat, että kirjan innoittamien, osallistujien omaan elämään liittyvien tarinoiden tulisi auttaa muita jäseniä ymmärtämään kirjaa entistä paremmin tai tuoda siihen uusia näkökulmia.

Hartley toteaa, että luottamuksellinen ilmapiiri on tärkeä lukupiirin onnistumisen kannalta. Siihen kuuluu esimerkiksi se, että poikkeuksellisia mielipiteitä ei arvostella, eikä ilmapiiri ole kilpailuhenkkinen. (2002, 83.) Kun osallistujat pyrkivät sitoutumaan lukupiiriin määräajaksi, ryhmän luottamuksellinen ja vapautunut ilmapiiri vahvistuu (Ratia 2010, 182). Onnistuneissa lukupiireissä on tiivistettynä esimerkiksi seuraavia piirteitä:

- Lukupiireillä on sääntöjä, jotka voivat liittyä esimerkiksi kirjojen valintaan ja toisten keskustelijoiden huomioimiseen.
- Keskustelut voivat onnistua kirjan kesken jäämisestä huolimatta.
- Lukupiirin onnistumiseen vaikuttavat säännöllinen osallistuminen, monenlaisia lukumielityksiä vastaava kirjavalikoima ja että jokainen osallistuu keskusteluun.

- Epämuodollinen, vapaamuotoisen ajatustenvaihdon salliva ilmapiiri on tärkeä.
- Monissa lukupiireissä pidetään siitä, että tapaamisissa on jonkinlainen rakenne.
- Ohjaaja voi vaikuttaa ilmapiiriin, jossa osallistujat kokevat mielipiteensä arvokkaiksi ja hänen tulisi olla innostunut.
- Keskustelun aloittamiseksi on hyvä valmistella kommentteja.
- Osallistujien on tärkeää kokea olevansa tasavertaisia keskustelijoita, ja siihen voi vaikuttaa esimerkiksi tarkkaavaisesti kuuntelemalla.
- Poikkeavat näkemykset perusteluineen virittävät hyvin keskustelua.
- Osallistujat voivat hyödyntää kirjojen tulkinnassa tietämystään erityisaloilta.

5.2 Lukupiirikeskustelujen jäsentäminen

Onnistuneille lukupiireille on ominaista ei-muodollisuus, vapaamuotoiset keskustelut ja huumori (Laskin & Hughes 1995, 81). Hartleyn (2002, 88) mukaan tapaamisten rakenteen muotoutuminen voi viedä tovin ja siitä voi tulla ajan myötä enemmän tai vähemmän jäsenelty osallistujien toiveiden mukaan. Tässä luvussa kuvataan, mitä aiheita lukupiirikeskusteluissa käsitellään ja kuinka keskustelut voivat edetä.

Keskustelussa jokainen kertoo mielipiteensä kirjasta, ja sen lisäksi voidaan käsitellä esimerkiksi kirjailijan elämää, kirjan teemoja ja henkilöitä, heidän psykologista uskottavuuttaan ja kirjailijan kielenkäyttöä. Keskustelut eivät kuitenkaan rajoitu pelkästään käsiteltävän kirjan aiheisiin. Osallistujat voivat esimerkiksi pohtia, kuinka heidän omat kokemuksensa ja näkemyksensä vastaavat kirjan kuvausta tai millaisiin laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin kirjan aiheet liittyvät. (Ervasti 2010, 66–67.) Lisäksi Mikkosen havainnoimissa lukupiireissä keskusteluissa etsitään vertailukohtia sekä muista kirjoista että yhteisesti luetuista teoksista, ja kirjaan liittyvät keskustelut laajenevat usein myös kirjailijan muuhun tuotantoon (2011, 83). Eräessä lukupiirissä osallistujat saavat luvun vinkkejä, kun he keskustelevat usein siitä, mitä kirjoja piiriläiset ovat viimeksi lukeneet (Ervasti 2010, 81). Niistä voi olla luontevinta keskustella esimerkiksi kuulumisten vaihdon yhteydessä. Toisaalta vinkkejä muista kirjoista voi nousta esille luonnostaan myös keskustelussa, kun osallistujat voivat etsiä lukupiirikirjalle vertailukohtia.

Mikkosen tutkimuksen mukaan kerrontateknisiä keinoja analysoidessaan lukupiiriläisten huomio kiinnittyi erityisesti kirjan kieleen, tarinaan, tapahtumiin, henkilöiden luonteeseen ja heidän käyttäytymiseensä. Kielen osalta arvioidaan esimerkiksi sen sujuvuutta, mukaansatempaavuutta ja kuinka uskottavia sanavalinnat ovat. Tarinasta ja tapahtumista keskusteluun liittyvät niin sanotut ankkurit: ”Ankkuri tarkoittaa sellaista teoksessa esiintynyttä seikkaa, johon lukija kiinnittää huo-

miota teosta lukiessaan ja jonka ympärille hänen havaintonsa alkavat kiertyä”. Ankkuri voi olla esimerkiksi jokin yksittäinen tapahtuma, toistuva symboli tai kiinnostava henkilö. (2011, 79–80.)

Kirjojen henkilöitä analysoitiin moniulotteisesti ja tarkasti: Keskusteluissa puhuttiin esimerkiksi henkilöiden käyttäytymisestä, uskottavuudesta ja sisäisestä kasvusta. Osallistujat myös keskustelivat monipuolisesti kirjan henkilöiden luonteenpiirteistä, joita myös analysoitiin. Keskusteluissa pyritään usein myös tavoittamaan jonkun tärkeän henkilön sisäinen ajatusmaailma pohtimalla käyttäytymisen taustalla vaikuttavia syitä ja päätösten seurauksia. Kirjallisuuspiirissä pohdittiin niin ikään henkilöiden yhteiskunnallista asemaa verrattuna esimerkiksi isän tai tyttären rooleihin, henkilöiden välisten suhteiden muodostumista, dialogien toimivuutta ja henkilöhahmojen ristiriitaisuutta. (Mikkonen 2011, 80–82.)

Lukupiirikeskusteluissa tuodaan esille myös ihmetystä, ihastusta ja vihastusta herättäneitä seikkoja ja pohditaan, mitä päämääriä kirjailija on teokseen kohdistanut ja mikä on kirjan sanoma. Etenkin Kirjallisuuspiirissä keskustellaan usein siitä, kuinka uskottavasti kirjailija kuvaa tiettyä aihepiiriä tai elämänkohtaloa. (Mikkonen 2011, 82.)

Ervastin haastattelemat lukupiirien ohjaajat alustavat keskusteluja esimerkiksi kirjaan ja kirjailijaan liittyvillä taustatiedoilla (2010, 71). Ohjaaja voi keskustelun alussa lukea esimerkiksi osan kirja-arvostelusta ääneen ja kysyä, ovatko osallistujat samaa mieltä vai eri mieltä kommenteista. Näin kannattaa menetellä, kun lukupiirin osallistujat eivät vielä tunne toisiaan kovin hyvin: joskus on turvallisempaa ilmaista erimielisyytensä ulkopuolisen kriitikon kuin osallistujien mielipiteitä kohtaan. Keskustelun alussa voi myös kertoa osallistujille, jos kirjailijan elämässä on tapahtunut jotakin merkittävää kirjan kirjoittamisen aikana. (John 2006, 82.)

On hyvä, jos jokainen saa tilaisuuden sanoa jotakin heti keskustelun alussa. Tällöin jokainen voi kertoa lukukokemuksestaan ja ehdottaa jotakin aihetta keskustelun eteenpäin viemiseksi. (Lundin 2003, 27; 2004, 34.) Myös Ervasti toteaa, että monissa lukupiireissä keskustelu aloitetaan siten, että jokainen kertoo, millaisia ajatuksia kirja on herättänyt. Hänen lukupiirissään keskusteluihin varattu aika kuluu usein siihen, että keskustelun alussa osallistujat kertovat kirjan herättämiä ajatuksia ja alkavat kommentoida innokkaasti toistensa mielipiteitä. (2010, 72.)

Eräs Scothernin (2000, 26) tutkimuksen lukupiiriläisistä kertoi, että heidän lukupiirissään kirjasta keskustellaan yleisellä tasolla, eivätkä he pohdi jokaista syvällistä merkitystä. Kuitenkin Saalin

mukaan onnistuneen lukupiirikeskustelun taustalla on se, että ryhmä on keskustellut sekä tarinan selkeästi havaittavista piirteistä että piilotetummista yksityiskohdista (1995, 31–32). Kysymykset auttavat pitämään keskustelun kirjan aiheissa ja niiden kautta voidaan keskustella kirjasta monipuolisesti. Siten niillä on sekä keskusteluja jäsentävä että rikastava tehtävä.

Useimmissa lukupiireissä keskustelu aloitetaan yleisillä kysymyksillä, jotka sopivat keskustelun pohjaksi kaikenlaisille kirjoille (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011). Ohjaaja voi esittää keskustelun aluksi yleisiä kysymyksiä ajatusten virittämiseksi ja edetä täsmällisempiin kysymyksiin keskustelujen syventämiseksi (Escondido Public Library 2011, hakupäivä 29.4.2011). Toisaalta Saal (1995, 42) toteaa, että lukupiirikeskustelu tulisi aloittaa juuri käsiteltävään kirjaan liittyvällä kysymyksellä.

Vaikka on hyvä valmistella kysymyksiä keskustelun varalle, keskustelu voi edetä osallistujien mielenkiinnonkohteiden mukaisesti, eikä ole tarpeen käsitellä kaikkia kirjan näkökulmia (John 2006, 83). Myös David Laskin ja Holly Hughes toteavat, että keskustelun voi antaa virrata aiheesta toiseen, kunhan se ei harhaudu täysin aiheesta tai palaa toistuvasti samaan näkökulmaan (1995, 81). Näin ollen kysymykset tuskin rajoittavat lukupiirikeskusteluille tyypillistä vapaamuotoisuutta.

Aidan Chambers toteaa koululaisten lukupiiritoimintaa käsittelevässä oppaassa, että vaikka opettajalla olisi valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä mielessään, hänen tulee tilanteen mukaan tehdä sellaisia kysymyksiä, jotka auttavat oppilaita ilmaisemaan niin sanotusti kielen päällä olevia ajatuksia. Mitä paremmin tuntee kirjan sisällön, sitä paremmin pystyy keskittymään oppilaiden kommentteihin, ja sitä taitavammin oppii määrittelemään, mitä yleisiä ja erityisesti kirjaan liittyviä kysymyksiä kussakin tilanteessa on syytä esittää. (1994, 67, 110.)

5.3 Osallistujien valmistautuminen keskusteluihin

Koululaisten kirjallisuuspiiritoimintaan liittyvässä oppaassa neuvotaan, että oppilaille on tärkeää kertoa heti kirjallisuuspiiritoiminnan alussa tapoja, joiden avulla he voivat kirjata ylös esimerkiksi kirjan herättämiä tunteita, kysymyksiä, päätelmiä ja reaktioita. Oppaassa esitellään keinoja, joiden kautta teksti tulee käsitellyksi ajatuksella ja jotka auttavat tiedostamaan entistä paremmin lukemisen herättämiä ajatuksia. Yksi tai kaksi tapaa kirjan käsittelyn tueksi ovat riittäviä. Aikuisten lukupiireissä jotkut osallistujista pystyvät keskustelemaan tehokkaasti ilman muistiinpanoja, mutta

joillekin ne ovat tarpeen. (Mattila, Ollila & Volotinen 2008, 76–77.) Kun lukupiirikeskustelussa puhutaan kirjan herättämistä tunnereaktioista, keskusteluaiheet voivat loppua nopeammin kuin jos lukija pyrkii myös pohtimaan, miksi kirja herätti juuri tietyntylaisia ajatuksia (Lundin 2004, 40). Niinpä etukäteisvalmistelu voi auttaa ajatusten jäsentämisessä ja sitä kautta tukea keskusteluihin osallistumista.

Opettajan laatimat ja jakamat valmiit kysymykset saavat oppilaat etsimään niihin oikeita vastauksia, mikä johtaa helposti keskustelujen mekaanisuuteen. Siten kirjallisuuspiirikeskusteluille tyypillinen eloisuus jää helposti taka-alalle. (Mattila ym. 2008, 76.) Ennalta laaditut kysymykset voivat ohjata lukukokemusta liiankin vahvasti ja niistä voi tulla myös taakka (Matero 2010, 196).

Joissakin lukupiireissä osallistujia pyydetään ideoimaan tapaamista varten kysymyksiä, joista he haluaisivat keskustella (Saal 1995, 42). Moore ja Stevens suosittelivatkin, että jokainen lukupiirin jäsenistä valmistele keskustelua varten kolme kysymystä. Ne voivat liittyä esimerkiksi kirjan henkilöihin, tapahtumiin, teemoihin tai mihin tahansa kirjan seikkoihin, jotka herättävät lukijan uteliaisuuden, ja jotka voisivat saada aikaan keskustelua ryhmässä. Lukemisen aikana kannattaa kiinnittää huomiota esimerkiksi monitulkintaisiin henkilöihin ja hetkiin. Olennaista on kehittää kiistanalaisia kysymyksiä, jotka voivat saada hyvinkin erilaisia vastauksia. (2004, 114–115.) Luki- ja voi myös miettiä, millaisia kysymyksiä tarina itsessä herätti ja mitä asioita lukiessaan pohti, epäili tai ei ymmärtänyt. Lukiessaan voi myös tehdä kysymyksiä kirjan henkilöille ja kirjailijalle. (Mattila ym. 2008, 80.) Niinpä kysymyksiä voi herätä luonnostaan niistä kirjan seikoista, jotka ovat jääneet itseä askarruttamaan.

Yksi tapa valmistautua lukupiiritapaamiseen on kirjoittaa muistiinpanoja lukemastaan. Lukupiiriin voi valmistautua miettimällä, mitä asioita haluaisi nostaa esille yhteisessä keskustelussa. (Ratia 2010, 186.) Muistiinpanoja tehdessään kannattaa kiinnittää huomiota esimerkiksi epäselviin kohtiin, ja kirjata ylös mitä tahansa erityisen mielenkiintoisilta vaikuttavia ajatuksia ja katkelmia, jotka todennäköisesti herättävät poikkeavia mielipiteitä (Saal 1995, 36).

Lukupäiväkirjaan voi kirjata omat odotuksensa ennen kirjan lukemista, reaktionsa kirjan juoneen, henkilöihin ja kirjoitustyyliin esimerkiksi jokaisen kappaleen jälkeen, millaisia ajatuksia kirjan lukeminen kokonaisuudessaan herätti ja täyttyivätkö odotukset. Päiväkirja on henkilökohtainen ja hyvä muistin tuki lukupiirikeskusteluissa. (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011.) Siihen voi kirjoittaa vapaasti, millaisia ajatuksia ja tunteita kirjan lukeminen itsessä herättää. Kannattaa myös kertoa,

jos lukiessaan ihmetteli tai pohti jotakin. Päiväkirjan sivuilla voi myös kehua tai kritisoida kirjaa, kirjailijaa ja hänen tyyliään. Lukupäiväkirjassa tärkeitä ovat henkilökohtaiset ajatukset ja tunteet, joten oikeinkirjoitusasioista ei tarvitse murehtia. Sitä kannattaa kirjoittaa omia ajatuksia, mielipiteitä ja tunteita arvostaen. (Linna 1999, 36, 38–39.)

Materon (2010, 194) mukaan lukupäiväkirjan pitäminen on antoisinta lukupiireissä, sillä keskusteluissa voi hyödyntää omia muistiinpanoja, ja saada selvennystä niihin seikkoihin, jotka itseä askarruttavat. Jos kirja tulee luetuksi jo hyvissä ajoin ennen tapaamista, lukupäiväkirjamerkinnot auttavat palauttamaan mieleen, mitä on lukemisen aikana pohtinut.

6 LUKUPIIRIN OHJAAMINEN

Vaikka joissakin lukupiireissä ollaan ylpeitä siitä, että lukupiiri toimii ilman ohjausta, usein tapaaamisessa on isäntä tai puheenjohtaja, joka huolehtii siitä, että kirja tulee täysipainoisesti käsitellyksi (Saal 1995, 35). Ratian mukaan lukupiirissä on toivottavaa ja jopa välttämätöntä olla vetäjä, joka vähintäänkin kutsuu osallistujat koolle. Usein myös muunlainen yhteydenpito on tarpeen. (2010, 186.) Seuraavissa luvuissa esitellään, kuinka ohjaaja voi taustoittaa keskusteluja ja mitä tehtäviä hänelle voi kuulua keskustelujen ohjaamisessa. Erään lukupiirin vetäjän mukaan vetäjällä ei tarvitse olla taustallaan kirjallisuustieteen opintoja, sillä toiminnassa on kyse erityisesti yksilöllisistä lukukokemuksista (Ervasti 2010, 70).

Lukupiirissä on sovittava, toimiiko sama henkilö ohjaajana toistuvasti, hoitavatko osallistujat ohjaajan tehtäviä vuorollaan vai annetaanko vastuu lukupiirin vetämisestä muutamalle henkilölle. Myös vapaaehtoiset voivat hoitaa ohjaajan tehtäviä vuorotellen. On huomattava, että kaikilla jäsenillä ei ole välttämättä aikaa tai taitoja etsiä taustatietoja, eikä keskustelun ohjaaminen ole kaikista miellyttävää. (Jacobsohn 1998, 106; Liverpool Public Library 2011, hakupäivä 25.5.2011.) Lukupiirissä voikin olla mielekästä jakaa ohjaajalle kuuluvia tehtäviä esimerkiksi vapaaehtoisten osallistujien kesken.

6.1 Ohjaajan valmistautuminen keskusteluihin

Vaikka asiantuntijavalta ei kuulu hyvään lukupiirihenkeen, monissa lukupiireissä joku valitaan yhteisesti luettavan kirjan esittelijäksi. Hän selvittää kirjailijan tai kirjan taustoja ja kertoo niistä tapaamisen aluksi toisille. (Koskivaara 2010, 174.) Joku jäsenistä voidaan nimetä huolehtimaan taustatiedon keräämisestä esimerkiksi yhtä tapaamista varten tai tietyn ajanjakson ajaksi. Tehtävä voidaan antaa myös kirjan valinneen henkilön vastuulle, tai joku voi kiinnostua laatimaan alustuksia vapaaehtoisesti. (Moore & Stevens 2004, 113.) Toisaalta taustatiedon etsimisestä ei tulisi kuitenkaan muodostua taakkaa, sillä tärkeää on keskustelu itse kirjasta, ja taustatieto on siinä lisänä (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011).

Ervastin mukaan ohjaajan tehtävänä on taustoittaa keskustelua tuomalla siihen esimerkiksi tietoa kirjailijan elämästä, hänen muusta tuotannostaan, kirjan saamista arvosteluista ja muista samaan teemaan tai genreen liittyvistä kirjoista. Myös lukupiiriläiset voivat hoitaa näitä tehtäviä, jos he

ovat kiinnostuneita. Vaikka taustatyöhön voi mennä paljon aikaa, alustukset eivät kuitenkaan kestä kovin kauan. Jotkut ohjaajista laativat osallistujille yhteenvedon kirjaan ja kirjailijaan liittyvistä taustatiedoista. (2010, 71–72.) Mikkosen (2011, 125) tutkimuksen Kirjallisuuspiirissä illan isäntä alusti keskustelua esittelemällä ytimekkäästi kirjan tarinan, kertomalla kirjan teemoista ja pohdimalla, kuinka uskottavasti kirjailija kuvaa aihetta.

Ohjaaja tai joku muu jäsenistä voi tuoda keskusteluun kirjailijan haastattelun joko painettuna tai audiomuodossa, tarinaan liittyvää historiallista taustatietoa tai jotakin kirjan keskeistä tapahtumaa valaisevaa faktatietoa (Liverpool Public Library 2011, hakupäivä 25.5.2011). Ohjaaja voi hyödyntää keskustelussa myös jotakin tarinaan liittyvää esinettä, kuten karttaa, valokuvaa tai musiikkiäänitettä, joka voi virkistää osallistujien ajatuksia jostakin tarinan näkökulmasta. Hyödyllistä lisätietoa löytyy myös tarinan yhteiskunnallisia kysymyksiä käsittelevistä uutisartikkeleista, tietokirjoista ja tietosanakirjoista. (ALA 2011, hakupäivä 7.3.2011; Jacobsohn 1998, 109.)

Lukupiirin alkuvaiheessa osallistujat voivat ujustella mielipiteidensä ilmaisemista, jolloin ohjaajan tulee osata kuljettaa keskustelua eteenpäin. Monet lukupiirin vetäjät miettivätkin valmiiksi kysymyksiä keskustelun pysähtymisen varalle. (Ervasti 2010, 72–73.) Vaikka ohjaaja hyödyntäisi tiettyjä vakiokysymyksiä, hänen kannattaa kuitenkin keksiä erityisesti käsiteltävään kirjaan liittyviä kysymyksiä keskustelun syventämiseksi (Burns, Dowd, Edwards, Fenelon & Judge 2008, hakupäivä 14.5.2011).

Ohjaaja voi keksiä kysymyksiä esimerkiksi kirjan juonesta, henkilöistä, kielestä tai tehdä sellaisia kysymyksiä, joihin haluaisi itse saada vastauksen (Ervasti 2010, 73). Myös Moore ja Stevens kuvaavat, kuinka jokaisessa kertomuksessa ilmenee ainakin osa seuraavista elementeistä: tyyli, kertoja, henkilöt, juoni, tapahtumapaikka ja -aika sekä teema. Lukijoiden kannattaa keskittyä tarkastelemaan, millaisia valintoja kirjailija näiden osalta tekee ja kuinka ne vaikuttavat itse kunkin lukukokemukseen. (2004, 38.) Nämä seikat auttavat ottamaan kysymysten valmistelussa huomioon tarinan eri näkökulmia.

Jacobsohn puolestaan suosittelee tekemään sellaisia kysymyksiä, jotka laajentavat ymmärrystä esimerkiksi kirjan henkilöiden toimien tarkoituksista. Lisäksi voidaan arvioida henkilöiden toimia esimerkiksi pohtimalla heidän tekemiensä ratkaisujen eettisyyttä. Joskus osallistujien kommentit ovat päinvastaisia tekstissä esitettyjen tosiseikkojen kanssa. Tällöin kannattaa esittää tarkentavia

kysymyksiä, joihin löytyy tekstistä suora vastaus. (1998, 68.) Näitä kysymyksiä on mielekästä esittää tarvittaessa keskustelun aikana.

Hyvät kysymykset pitävät keskustelun käynnissä ja saavat kaikki osallistumaan. Niiden kannattaa olla mahdollisimman avoimia, sillä ne rohkaisevat osallistujia tuomaan keskusteluun omia ajatuksiaan. (Saal 1995, 41–42.) Niinpä keskustelua ei kannata aloittaa tiedustelemalla, pitivätkö osallistujat kirjasta vai eivät, sillä kysymys ei johda mihinkään (Burns ym. 2008, hakupäivä 14.5.2011). Kysymyksiä valmistellessaan kannattaa miettiä, onko yksittäinen kysymys omasta mielestä kiinnostava, herättääkö se pohdintaa, voiko siihen vastata useasta näkökulmasta ja onko kysymys selkeä ja täsmällinen. Niiden ei tulisi olla liian pitkiä eikä johdattelevia. Kannattaa kirjata kysymykset muistiin sellaisina kuin ne juolahtavat mieleen, ja palata niihin hiomista varten. Joskus käy niin, että omaa kysymystä ei ymmärrä, kun siihen palaa. Niinpä kannattaa myös pitää kirjaa siitä, minkä sivun tai kappaleen pohjalta tietty kysymys heräsi. (Howard 2006, hakupäivä 7.6.2011.)

Ohjaaja voi nostaa keskustelussa esille omasta mielestään kiinnostavia seikkoja kirjasta, jos osallistujat eivät ole kiinnittäneet niihin huomiota (Ervasti 2010, 73). Edellisessä luvussa esitellyt Saalin ehdotukset muistiinpanojen tekemisestä sopivat siten lukemisen tueksi myös ohjaajalle. Ohjaaja voi myös poimia lukiessaan mielenkiintoisia tekstikatkelmia, jotka voisivat herättää keskustelua. Keskustelussa hän voi valita kirjasta tietyn tekstikatkelman, kuten dialogipätkän tai ajatuksen ja pyytää osallistujia kommentoimaan sitä. Voidaan pohtia, millaisen kuvan se antaa kirjan henkilöistä tai kuinka se kuvaa kirjan keskeistä viestiä. Ohjaaja voi myös valita kirjasta jonkun tärkeän henkilön ja pyytää osallistujia kommentoimaan häntä. Tarkastelun kohteena voivat olla henkilön luonteenpiirteet, toimien motiivit ja kuinka hän vaikuttaa muihin kirjan henkilöihin. (ALA 2011, hakupäivä 7.3.2011; Liverpool Public Library 2011, hakupäivä 25.5.2011.)

Eräessä lukupiirioppaasta todetaan, että ohjaajan ei tarvitse lukea kirjaa joka kerta. Voi olla hyödyllistä, että lukupiirissä on puheenjohtaja, joka voi ohjata keskustelua yleisten kysymysten avulla sen sijaan, että ilmaisee mielipiteitään. (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011.)

6.2 Keskustelujen ohjaaminen

Scothernin tutkimuksessa selvisi, että ohjaajan merkitys keskustelujen edistäjänä vaihteli suuresti lukupiiristä toiseen. Joissakin lukupiireissä pidettiin tärkeänä sitä, että ohjaaja esittelee kirjan ja tekee kysymyksiä keskustelun virittämiseksi. Toisissa lukupiireissä hänen toivottiin vain ylläpitävän ryhmädynamiikkaa, mihin kuuluu esimerkiksi puheenvuorojen jakamista. (2000, 30–31.) Lukupiirissä on keskusteltava avoimesti, mitä tehtäviä ohjaajalle kuuluu väärinkäsitysten välttämiseksi (Jacobsohn 1998, 105).

Yhden lukupiirioppaan mukaan useimmissa lukupiireissä ohjaajille kuuluu kaksi perustehtävää: keskustelun aloittaminen ja sen ohjaaminen. Ohjaaja aloittaa keskustelun kertomalla lyhyesti esimerkiksi kirjan saamista arvosteluista ja kirjailijan elämästä, minkä jälkeen hän huolehtii muun muassa siitä, että keskustelu pysyy aiheessa, ja jokainen pääsee halutessaan osallistumaan. Lisäksi ohjaaja esittää kysymyksiä, jos keskustelu vaimenee. (Laskin & Hughes, 74.) Moore ja Stevens myös korostavat, että ohjaajan ei tulisi olla opettajan tai luennoitsijan roolissa vaan toimia pikemminkin sovittelijana. Hän voi huolehtia hyvin epämuodollisella ja huomaamattomalla tavalla siitä, että keskustelu pysyy raiteillaan ja jokainen saa halutessaan puheenvuoron: ohjaaja voi siirtää keskustelun hienovaraisesti takaisin kirjaan tai päättää, missä järjestyksessä puhelioiden tulisi esittää mielipiteensä. (2004, 117.) Toisaalta Scothernin tutkimuksessa selvisi, että tasapainoisesti toimivat ohjaajat luovat lukukokemusten jakamiselle suotuisan ympäristön ja voivat innoittaa keskustelua, mutta sallivat kuitenkin osallistujien jakaa lukukokemuksiaan siten kuin ne luonnostaan tulevat esille (2000, 76). Ohjaajan tulee siis osata sekä ohjata keskustelua että sallia sen edetä vapaasti.

New Yorkin kirjastossa onnistuneen lukupiirikeskustelun mittarina pidetään sitä, kuinka paljon osallistujat puhuvat ja kuinka vähän ohjaaja puhuu. Ohjaajan tehtävänä on kuljettaa keskustelua eteenpäin esittämällä ajatuksia herättäviä kysymyksiä. (Saal 1995, 42.) Toisaalta, jos piiriläiset eivät ole kiinnittäneet huomiota ohjaajan mielestä kiinnostavaan seikkaan, hän voi nostaa sen keskustelussa esille (Ervasti 2010, 73).

Ellei kukaan vastaa ohjaajan esittämään kysymykseen kohtuullisessa ajassa, on syytä miettiä, onko kysymys riittävän selkeä ja yleiskielinen. Jos peruskysymys on hyvä, ohjaajan kannattaa kysyä se uudelleen toisin sanoin, mutta ei kuitenkaan johdattelevasti. Jos vastausta vaille jäänyt kysymys koskee tärkeää aihetta, kysymykseen on mielekästä palata myöhemmin keskustelun

kuluessa. (Howard 2006, hakupäivä 7.6.2011.) Kuitenkin keskustelussa kannattaa sallia myös pieniä hiljaisuuden hetkiä, jotta osallistujilla on pohdinta-aikaa (Burns ym. 2008, hakupäivä 14.5.2011).

Vaikka ohjaajan kannattaa valmistella tapaamiseen avoimia kysymyksiä, joita tulisi hyödyntää keskustelun ohjaamisessa, on kuitenkin tärkeää antaa keskustelun edetä luonnostaan. Usein ennalta valmistellut kysymykset nousevat keskustelussa esille itsestään. On myös hyvä muistuttaa osallistujia, että kysymyksiin ei ole välttämättä oikeita vastauksia. Mikäli osallistujat eivät pitäneet kirjasta, ohjaajan kannattaa pyytää heiltä perustelemaan mielipiteensä: johtuuko kirjan epämiellyttävyys esimerkiksi henkilöistä tai kirjailijan tyylistä? Hänen tulisi myös pyrkiä tasapainottamaan keskustelu osallistujien omaan elämään liittyvien pohdintojen ja kirjaan liittyvien näkökulmien välillä: ryhmät, joissa käytetään paljon aikaa muistelemiseen, eivät ole enää lukupiirejä. (Pierce County Library 2009, hakupäivä 7.6.2011; Seattle Public Library 2011, hakupäivä 29.4.2011.)

Toisissa lukupiireissä ohjaaja osallistuu aktiivisesti keskusteluun tuoden esille omia mielipiteitään, kun taas osassa lukupiireistä hän vain ohjaa keskustelua. Jos ohjaaja päättää osallistua keskusteluun, hänen ei tulisi esiintyä asiantuntijana, vaan tasavertaisena keskustelijana. (John 2006, 83.)

Eräessä tutkimuksessa haastateltiin kirjallisuuspiirejä vetäviä kirjastonhoitajia ja kirjallisuuspiirien osallistujia. Tavoitteena oli muun muassa selvittää, kuinka kirjastonhoitajat toimivat piireissä pedagogisesti. Kirjastonhoitajat ohjaavat piirejä samansuuntaisesti: he ovat hyviä kuuntelijoita ja pyrkivät saamaan jokaisen osallistumaan keskusteluun. Kun kirjastonhoitajat omaksuvat kuuntelevan roolin, osallistujia rohkaistaan tuomaan esille omia mielipiteitään. He kuitenkin osallistuvat keskusteluihin tarvittaessa. Yksi kirjastonhoitajista ei ohjaa keskustelua erityisen paljon, mutta pyrkii alussa saamaan jokaisen mukaan ja puuttuu silloin tällöin keskusteluun pyrkien tuomaan siihen uusia virikkeitä. (Havel & Kraft 2003, 30, 52–54.) Myös Karlssonin ja Pettersonin tutkimuksessa selvisi, että lukupiirejä ohjaavat kirjastonhoitajat autoivat tarvittaessa pitämään keskustelut liikkeessä. Toinen kirjastonhoitajista salli keskustelun edetä vapaasti, mutta esitti kysymyksiä ja kommentteja, kun keskustelu pysähtyi. (2007, 27, 32.)

Lukupiirikeskustelussa ongelmia aiheuttavat etenkin poikkeaminen aiheesta, puheenvuorojen keskeyttäminen ja monisanaisuus, joten niihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Jos keskustelu etenee epäolennaisiin asioihin, monta henkilöä puhuu yhteen ääneen tai jotkut hallitsevat keskus-

telua, lukupiirissä tulisi olla keinoja järjestyksen ylläpitämiseksi. (Jacobsohn 1998, 106.) Edellä mainitut keskustelujärjestyksen ylläpitämiseen liittyvät tehtävät sopivat luontevasti ohjaajan toimenkuvaan ja niitä tarkastellaan seuraavaksi yksityiskohtaisemmin.

Ohjaajan tulee tarkkailla puheenvuorojen keskeytyksiä kertomalla, että ryhmä haluaa kuulla keskeyttäjän ajatuksen, kunnes toinen on puhunut loppuun. Hänen tulee myös puuttua keskusteluun, jos joku puhuu liikaa. Tällöin ohjaaja voi todeta mielipiteen kiinnostavaksi ja kysyä, onko joku muu samaa mieltä tai eri mieltä esitetystä. Keskustelun harhaillessa ohjaaja palauttaa sen takaisin kirjan aiheisiin esimerkiksi tekemällä johonkin tarkasti määriteltyyn tarinan kohtaan liittyvän kysymyksen. Toisaalta ohjaajan tulee osata myös siirtää keskustelu tarvittaessa uuteen näkökulmaan, kun se on pysähtynyt liaksi yhteen aiheeseen. (Burns ym. 2008, hakupäivä 14.5.2011; Stover 2011, hakupäivä 29.4.2011.)

Ohjaaja mahdollistaa kaikkien osallistumisen keskusteluun esimerkiksi kohdistamalla avoimia kysymyksiä hiljaisille osallistujille. Toisaalta ohjaajan on myös syytä toistaa erityisesti monisanaisen osallistujan kysymys tai kommentti, jotta jokainen ymmärtää, mitä puhuja tarkoittaa. Ohjaajan kannattaa pyytää osallistujia perustelemaan kommenttinsa esimerkkien kautta. Hänen kannattaa myös pyytää tarkennusta monitulkintaisiin kommentteihin, sillä muutkin ryhmässä voivat kokea ne epäselvinä, mutta eivät uskaltaudu puhumaan. Ohjaajan tulee myös tietää, kun keskustelussa esille tulleista seikoista on tarpeen tehdä yhteenveto. Ajan kulumistakin on syytä pitää silmällä. Ohjaaja muistuttaa lukupiiriläisiä seuraavan tapaamisen ajankohdasta ja käsiteltävästä kirjasta. (Burns ym. 2008, hakupäivä 14.5.2011; Escondido Public Library 2011, hakupäivä 29.4.2011; Stover 2011, hakupäivä 29.4.2011.)

Kuten luvussa 5.1 ilmenee, poikkeavat mielipiteet vievät hyvin keskustelua eteenpäin. Vaikka erimielisyydet kuuluvat lukupiirikeskusteluihin, ohjaajan tulee huolehtia siitä, että ne eivät mene liiallisuuksiin tai henkilökohtaisiksi. Hän voi esimerkiksi osoittaa molemmat eriävät näkökulmat oikeiksi, kysyä kommentteja muilta osallistujilta tai valita uuden keskustelukysymyksen. (Liverpool Public Library 2011, hakupäivä 25.5.2011.)

Yksi Ervastian haastattelemista lukupiirin ohjaajista kuuntelee, mihin osallistujat ovat lukiessaan kiinnittäneet huomiota ja tekee niiden pohjalta tarpeen mukaan lisäkysymyksiä (2010, 73). Niin ikään erään lukupiirin vetämisen asiantuntijan mukaan kysymysten esittäminen, kuunteleminen ja jatkokysymysten tekeminen ovat lukupiirin ohjaajan olennaisia tehtäviä. Ennen jatkokysymyksen

esittämistä ohjaajan kannattaa varmistaa osallistujien kehonkieltä tarkkailemalla, että jokainen on saanut sanottua loppuun sen, mitä on halunnut sanoa. (Howard 2006, hakupäivä 7.6.2011.)

Ohjaaja esittää ryhmälle jatkokysymyksiä peruskysymyksiin saamiensa vastausten pohjalta, mikä edellyttää tarkkaavaista kuuntelemista. Hän voi pyytää osallistujilta esimerkiksi mielipiteitä siitä, ovatko toiset samaa mieltä esitetystä kommentista. Lisäksi ohjaaja voi pyytää osallistujaa kertomaan aiheesta lisää. Hän voi myös poimia vastauksesta mielestään olennaisimman ajatuksen ja pyytää mielipiteen esittäjää tai muita ryhmäläisiä kommentoimaan edelleen jotakin siihen liittyvää seikkaa. Ohjaaja voi myös kehottaa ryhmää pohtimaan syvällisemmin jonkun esittämää mielipidettä esittämällä siihen liittyvän täsmällisen jatkokysymyksen. Joskus voi olla tarpeen pyytää osallistujaa täsmentämään näkökulmaansa. (Howard 2006, hakupäivä 7.6.2011.)

Chambers (1994, 56–57, 65) painottaa, kuinka lukupiirin ohjaajan tulisi olla aidosti kiinnostunut kuulemaan osallistujien lukukokemuksista, heidän ajatuksistaan ja tunteistaan, ja osallistujien tulisi voida luottaa siihen, että kaikki lukukokemukset ovat kertomisen arvoisia. Tässä luvussa esitellyt keskustelun ohjaamisen keinot tukevat tämän tavoitteen saavuttamista.

Joihinkin lukupiireihin nimetään sihteeri. Hän voi kirjata tapaamisen lopussa ylös esimerkiksi lyhyesti kunkin mielipiteen kirjasta, ja mistä keskustelussa puhuttiin. (Hartley 2002, 88.)

7 ELÄMÄNKAARI-LUKUPIIRIN KIRJOJEN VALINTA

7.1 Elämänkaari-teema ja kirjojen valinta

Taina Ratia suunnitteli ja toteutti elämänkaari-teeman mukaisen lukupiirin Turun kaupunginkirjastossa vuonna 2008. Hän valitsi jokaisen ikävaiheen ympärille kirjaehdotuksia, ja mukana oli sekä kotimaisia että ulkomaisia romaaneja, nais- ja mieskirjailijoiden teoksia. Yhdessä kokoontumisessa käsiteltiin tiettyä ikävaihetta ja sitä kuvaavaa kirjaa. (2010, 181, 189.)

Edellisiä ohjeita soveltaen sain määriteltyä lukupiirillemme mielenkiintoisen kokoavan teeman ja kirjavaihtoehtojen tarkemmat linjaukset. Valitsin kuhunkin ikävaiheeseen kuudesta seitsemään kirjaehdotusta, joissa oli sekä kotimaisia että ulkomaisia nais- ja mieskirjailijoiden romaaneja. Siten osallistujille jäi hyvin valinnanvaraa, ja he saivat lukuvinkkejä vaihtelevasti myös ulkomaisen kirjailijoiden teoksista. Korkeintaan noin kolmesataa sivua kirjaa kohden vaikutti sopivalta sivumäärältä. Rajasin lukupiirimme kirjavaihtoehdot romaaneihin, koska koin ne selkeinä valintoina aloittavalle lukupiirille. Koska uusia kirjoja voi olla vaikea saada kohtuullisessa ajassa luettaviksi, rajasin vastikään ilmestyneet romaanit vaihtoehtojen ulkopuolelle.

Hyödynsin kirjojen valinnassa Kirjasampo¹, Netlibriksen kirjatarjottimia², Oulun kaupunginkirjaston asiasanahakua³, suomalaisiin nykykirjailijoihin keskittyvää Sanojen aika -tietokantaa⁴ ja Internetistä löytämiäni lukupiirien kirjalistoja. Siten tiedonhauista tuli monipuolisia. Saadakseni yleiskuvan kirjojen sisällöistä tutustuin kirjojen takakansiteksteihin, Internetistä löytyviin kirjarevosteluihin ja kustantajien verkkosivujen teoskuvauksiin. Kerroin osallistujille valitsemistani kirjaehdotuksista seuraavista luvuista löytyvien esittelyiden pohjalta. Kirjaehdotusten esittelyissä käytetyt lähteet löytyvät liitteestä (Liite 2).

¹ <http://www.kirjasampo.fi/>

² <http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/netlibris/>

³ <http://oukasrv6.ouka.fi:8001/Intro?formid=find2>

⁴ <http://kirjailijat.kirjastot.fi/>

Voidakseni valita hyvin keskustelua herättäviä kirjoja hyödynsin luvussa 4.2 esitettyjä kriteereitä. Niiden avulla pystyin myös perustelemaan osallistujille, miksi valitsin juuri tietyt kirjavaihtoehdot. Tavoitteena oli, että valitun kirjan tuli täyttää vähintään yksi hyvälle lukupiirikirjalle asetettu kriteeri. Niin kuin aiemmin todettiin, lukupiirissä voidaan saada aikaan antoisia keskusteluja sekä samaistumisen mahdollistavista että vieraita näkökulmia tarjoavista kirjoista (ks. luku 4.2). Käytin näitä näkökulmia kirjaehdotusten valinnan päälinjoina. Ne olivat riittävän tarkkoja rajaamaan kirjavalintoja yleisellä tasolla, koska ne eivät rajoittaneet liikaa kirjaehdotusten monipuolisuutta. Samaistumisen mahdollistaviksi kirjoiksi käsitin lukijoiden omia elämäkokemuksia vastaavia, tuttuudentunteita herättäviä tarinoita. Vieraita näkökulmia tarjoavina kirjoina pidin esimerkiksi vieraaseen kulttuuriin sijoittuvia tarinoita tai muuten kohderyhmän kannalta mahdollisesti yllättäviä näkökulmia tarjoavia teoksia.

Koska lukupiirissä on hyvä tilaisuus laajentaa omia lukutottumuksia, koetin ehdottaa myös sellaisia kirjoja, joita osallistajat eivät välttämättä olisi itse löytäneet tai tulleet muuten valinneeksi. Tällaisia olivat esimerkiksi jotkut kaukaiseen kulttuuriin sijoittuvat tarinat. Kuten aiemmin mainittiin, niin sanotusti liian kevyet kirjat eivät viritä vilkasta mielipiteidenvaihtoa (ks. luku 4.2). En valinnut romanttiseen viihdekirjallisuuteen kuuluvia romaaneja tai muita sellaisia kirjoja, jotka eivät arvioni mukaan todennäköisesti olisi tarjonneet lukijalle juurikaan haasteita tai pohdittavaa. Lukupiirikeskustelussahan on hyvä tilaisuus käsitellä juuri kirjan herättämiä kysymyksiä ja lukemisen aikana kohdattuja haasteita.

7.2 Lapsuus-teeman kirjaehdotukset

Ib Michael: Vaniljatyttö

Päädyin tähän kirjaan, sillä olen lukenut sitä jonkin verran ja arvioin, että kirja voi tutustuttaa lukijat vieraaseen ympäristöön ja tapaan tarkastella maailmaa. Kirjailija kuvaa oman sukunsa tapah-tumia maagisen realismin keinoin. Kirjan pojalla on vilkas mielikuvitusmaailma, ja kerronnassa on eri aikatasoja. Lisäksi takakansitekstin mukaan Ib Michael on Pohjoismaiden suosituimpia kirjaili-joita ja mestari kutomaan hyviä tarinoita. Niinpä lukija voi odottaa tarinalta myös mukaansatem-paavuutta. Kirjasta saamani ensivaikutelman perusteella kirjailijalla on myös erottuva tyyli.

Bo Carpelan: Lapsuus

Vastikään edesmenneen Carpelanin romaanissa kuvataan koskettavalla tavalla pojan lapsuus-vuosia 1930-luvun Helsingissä (Otava 2011, hakupäivä 15.5.2011). Kirjan lapsuus-teema vaikut-

taa vahvalta. Ratian (2010, 190) lukupiirissä Carpelanin *Lapsuus*-romaani oli suurimmalle osalle tuntematon kirja ja sen kieli herätti mielipiteitä sekä puolesta että vastaan. Siten arvioin tämän olevan hyvä vaihtoehto myös meidän lukupiiriimme.

Elina Halttunen: Saaressa kaikki hyvin

Erään arvostelun mukaan kirjassa kuvataan kesäparatiisin onnea ja salaisuuksia. Tärkeänä teemana on jämähtäminen muistoihin, ja kirjan vahvuutena pikkutyön näkökulman kuvaus. Kirjailija kuvaa oivaltavasti lapsen kokemaa yksinäisyyttä ja mielikuvituksen voimaa. (Seuri 2011, hakupäivä 7.5.2011.) Takakansitekstin mukaan kirja on hurmaava ja hurja kertomus isovanhemmista, sisaruksista, serkuista, aviopuolisoista, äideistä ja isistä. Siten kirjan henkilögalleria vaikuttaa laajalta, ja tarinassa voi olla mielenkiintoisia henkilöiden välisiä suhteita. Juoni on monisyinen, sanankäyttö on osuvaa, ja kerronnassa on eri aikatasoja (Järvi-Herlevi 2011, hakupäivä 7.5.2011). Siten kirjassa vaikuttaa olevan myös paljon keskustelua herättäviä yksityiskohtia.

Sesse Koivisto: Kätkössä rastaanmuna

Takakansitekstin mukaan romaanissa kuvataan mukaansatempaavasti eteläpohjalaista pappilamiljöötä vuosina 1938–1939, ja niin pappilan herrasväki, palkolliset kuin pappilan viljelijäperheenkin jäsenet on kuvattu aitoina ja todentuntuksina. Päähenkilöinä ovat omapäinen ja varhaiskypsä Alma-Reetta ja hänen isoisänsä Retu. He vaikuttavat ensivaikutelman perusteella mielenkiintoisilta ja erottuvilta yksilöiltä. Koska kirjassa vaikuttaa olevan paljon henkilöitä, siinä voi olla myös kiehtovia henkilöiden välisiä suhteita.

Lucy Maud Montgomery: Marigoldin lumottu maailma

Kirjan päähenkilö Marigold on pieni tyttö, joka kasvaa mielikuvitusystävineen sukukartanossa aikuisten ympäröimänä 1900-luvun alun Kanadassa. Lapsen mielikuvituksen ja luovuuden suhde yhteisössä vallitseviin sosiaalisiin sääntöihin on kirjan tärkeä teema. Kirjassa on myös kasvatuksellinen näkökulma, sillä kirjailija pohtii esimerkiksi sitä, milloin lapselle tulisi olla salliva ja milloin ankara. Tarina on nostalginen paluu lapsuuden maailmaan. (Kuopion kaupunki 2011, hakupäivä 7.5.2011.) Takakansitekstissä sanotaan, että kirja saa lukijan miettimään sukupolvien välisiä suhteita ja erityisesti kasvavan nuoren roolia ja itsenäistymispyrkimyksiä perinteisten ja modernien elämäntapojen sekoittuessa. Kirja vaikuttaa pohdintaa herättävältä ja tarjoaa todennäköisesti enemmän kysymyksiä kuin suoria vastauksia.

Harri Tapper: Näin syntyvät revontulet

Kirjassa kuvataan taitelijaveljesten lapsuutta. Olen lukenut Tapperilta aiemmin romaanin *Tanssi Puupaltoossa* ja vaikutuin kirjailijan omaperäisestä kerrontatyylistä, huumorista ja taitavasta kielenkäytöstä. Takakansitekstissä kuvataan, että Tapper osoittaa jännittävästi, kuinka jokaisessa meissä asui jo lapsena aikuinen ja aikuisena lapsi, ja että kirjassa on oivaltavaa sisäistä pohdiskelua. Siten kirjailijan erottuva tyyli ja tarinan pohdiskeleva ote vaikuttavat mielenkiintoiselta yhdistelmältä myös lukupiirikeskustelua ajatellen.

Tiina Piilola: Alkuvedet

Takakansitekstin mukaan Piilolan esikoisromaanin on nuoren tytön silmin nähty sukukertomus, jossa kirjailija kuvaa lumoavasti pohjalaisia naisia, varmuutta ja epävarmuutta. Kirjailija on lisännyt tekstin pieniä vihjeitä ja kysymyksiä, joihin mahdollisesti saadaan vastaus lukemisen edetessä (Köngäs 2006, hakupäivä 7.5.2011). Tämä viittaa siihen, että kirjassa ei paljasteta lukijalle kaikkea suoraan. Ensisilmäyksen perusteella kirjailijan tyyli vaikuttaa persoonalliselta ja vivahteikkaalta. Koska kirjailija on syntynyt 1970-luvulla, voisi olla mielenkiintoista vertailla, kuinka lukupiiriläisten ja kirjailijan kuvaaman tytön kasvukokemukset vastaavat toisiaan.

7.3 Nuoruus-teeman kirjaehdotukset

Raili Mikkanen: Ei ole minulle suvannot

Tässä historiallisessa nuortenromaanissa kerrotaan Aino Kallaksen nuoruudesta ja se pohjautuu muun muassa hänen nuoruudenaikaisiin päiväkirjoihinsa. Kirjassa kuvataan myös kiinnostavasti Suomen kulttuurihistoriaa vuosisadan vaihteessa, ja nykyihmisen näkökulmasta päähenkilön suojattu elämä ja lemmentuska ovat mielenkiintoista luettavaa. Ainin hoitaja on kirjan kertojana, joten tarinassa nousee esille myös aikakauden naisten eriarvoinen asema. Kirja on myös voittanut vuoden 2002 Finlandia Junior -palkinnon. (Netlibris 2011a, hakupäivä 9.6.2011.) Takakansitekstin mukaan kirja on monivivahteinen ja eläytyvästi kirjoitettu. Arvioin, että teos voi tarjota lukijoille uusia ja mielenkiintoisia näkökulmia historiaan ja naisten elämään vuosisadan vaihteessa. Eläytyvän kirjoitustyylin johdosta lukija voi paitsi eläytyä henkilöiden kohtaloihin myös mahdollisesti löytää heistä samaistumiskohteita.

Kyoko Mori: Shizukon tytär

Takakansitekstissä sanotaan, että *Shizukon tytär* kertoo koskettavasti japanilaisesta elämäntavasta, nuoren tytön kasvamisen kivuista ja luottamuksesta elämään myös vaikeina hetkinä. Äidin

kuoleman jälkeen Yuki-tytöstä tulee hiljainen ja yksinäinen. Kuitenkin hän tuntee lähellään äidin kannustuksen ja rakkauden. Erään arvion mukaan kirja eroaa omalla eksoottisella tavallaan täysin muista niin sanotuista nykypäivän kirjoista, tarinassa on vastapaino myös surullisille tapahtumille, ja kaikki kääntyy lopulta olosuhteisiin nähden parhain päin. Yukilla on vahva luonne, ja kulttuurierot ovat arvion mukaan mielenkiintoisia. (Huhtinen 2011, hakupäivä 8.7.2011.) Päähenkilö vaikuttaa vahvan luonteensa ja vaikean elämäntilanteensa johdosta hyvin mieleenpainuvalta yksilöltä, ja kulttuurierot voivat herättää lukijassa pohdintaa.

Andrei Makine: Ranskalainen testamentti

Kirja on koskettava, valoisa ja jännittävä omaelämäkerrallinen romaani, jonka kertoja on kirjan alussa kymmenvuotias ja sen päätyttyä aikuinen. Pojan isoäiti on ranskalaistaustainen ja kertoo hänelle tarinoita nuoruudestaan, jotka tekevät poikaan suuren vaikutuksen. Pojan on kuitenkin sopeuduttava myös venäläiseen elämäntyyliin. Päähenkilön kasvua ja kehittymistä leimaa tasapainottelu kahden erilaisten kulttuurin välissä. (Kirjasampo 2011, hakupäivä 7.7.2011.) Makinella on sulava ja aistikas kerrontatyyli ja *Ranskalaisen testamentin* ilmestyttyä hänestä tuli kirjallinen sensaatio (WSOY 2011, hakupäivä 7.7.2011). Mielestäni näkökulma kahden kulttuurin välillä elämiseen on mielenkiintoinen, ja päähenkilö voi joutua siten tekemään vaikeita valintoja haastavissa tilanteissa. Kirjailijalla näyttää olevan myös hyvin taidokas ja vaikuttava kerrontatyyli. Kirjan saama suuri suosio on myös merkillepantavaa.

Agneta Pleijel: Kevään valoa

Takakansitekstin mukaan *Kevään valoa* on nuoren tytön kasvutarina, jossa kuvataan hänen yrityksiään ymmärtää aikuisten maailmaa. Ingerin perheessä on paljon puhumattomia asioita, ja Inger tietää, että suurin osa ihmisistä liikuttavista asioista ei ole näkyvissä. Perheeseen kuuluu isä, joka ei osaa kieltäytyä rakkaudelta, levoton äiti, vahva isoäiti, pikkuveli ja Adele, joka sanoo olevansa Ingerin sisar. Teemana nuoren tytön kasvu on vahva, ja henkilöt vaikuttavat ensivaikutelman perusteella erottuvilta yksilöiltä. Yleismaailmallisen teemansa johdosta kirja voi tarjota lukijoille myös mielekkäitä samaistumiskohteita.

Dai Sijie: Balzac ja vaatturintytär

Kirjassa kerrotaan Kiinan kulttuurivallankumouksesta 17-vuotiaan pojan näkökulmasta. Kirja on hauska kirjotettu, eloisa, tyylitelty kuvaus nuorista muuttuvassa maailmassa. Se on vähäeleisesti kerrottu selviytymis-, kehitys-, ja rakkaustarina ja siinä ylistetään etenkin taiteen ja kirjallisuuden merkitystä. (Netlibris 2011b, hakupäivä 21.6.2011; OUTI-kirjastot 2011, hakupäivä

21.6.2011.) Kirja voi tarjota suomalaisille lukijoille mielenkiintoisia, yllättäviäkin näkökulmia nuorten elämään vieraassa maassa. Myös kirjallisuuden korostunut rooli tarinassa vaikuttaa oivalliselta lukupiirissä pohdittavaksi. Lisäksi kerronnan vähäeleisyys vaikuttaa erottuvalta.

Mika Waltari: Suuri illusio

Takakansitekstin mukaan *Suuri illusio* on löytänyt aina uuden nuorison, ja vain harvoissa kirjoissa on samankaltaista innokasta nuoruuden kiihkoa ja etsintää. Erään arvion mukaan kirjassa kuvataan 1920-luvun nuorison päämääriä, ihanteita ja kolmen ihmisen rakkautta ja ystävyyttä. Kirja lumoo edelleen ja siinä on loistavaa ajankuvausta. (Rinne 2008, hakupäivä 18.7.2011.) Nuoruus ja nuoruuden into vaikuttavat voimakkailta teemoilta. Koska kirjan lumovoima on säilynyt vuosikymmeniä, teos tarjoaa varmasti paljon pohdittavaa myös lukupiirikeskusteluihin.

7.4 Aikuisuus-teeman kirjaehdotukset

Eeva Tikka: Lohikäärmekylpy

Eeva Tikka kuvaa kirjoissaan elämän rajatilanteissa eläviä ihmisiä. Hän on taitava ihmisen ja luonnon kuvaaja. Myös ilmaisuvoimainen kieli on Tikan vahvuus. (Gummerus 2011a, hakupäivä 13.6.2011.) Romaanin aiheena on kahden naisen ristiriitainen ystävyys, ja teoksessa pohditaan esimerkiksi muistamista, unohdusta, syyllisyyttä ja syyttömyyttä. Teos on kielellisesti upea ja siinä on viisasta pohdintaa. (Gummerus 2011b, hakupäivä 13.6.2011.) Kirja voi innoittaa lukupiiriläisetkin pohtimaan sen sisältöä eikä välttämättä tarjoa suorita vastauksia.

Anne Tyler: Oikukas planeetta

Tylerin kerrontatyylille on ominaista tarkkanäköisyys, hauskuus ja lämminhenkisyys, ja romaaniin mahtuu koko elämänkaari lapsuudesta vanhuuteen. Kirjan aiheina ovat arkielämä, miehen elämänhallinta ja avioero. Päähenkilö on kolmekymppisenä eronnut ja tyttärensä menettänyt mies. Läheisten mielestä hän on aina ollut suvun musta lammas, mutta hänen työpaikkansa asiakkaat pitävät häntä miehenä, johon voi luottaa. (Kirjasampo 2011a, hakupäivä 11.7.2011.) Tylerin kertomuksissa nousevat esille ihmissuhteiden yleismaailmalliset ongelmat ja arvoitukset (Otava 2011, hakupäivä 26.7.2011). Kirjailijalla vaikuttaa olevan erottuva tyyli ja hänen teoksensa voivat ehkä tarjota samaistumiskohteita yleismaailmallisten aiheidensa johdosta.

Riitta Jalonen: Kuvittele itsellesi mies

Jalosen romaani ei ole tavanomainen kolmiodraama. Miehen ja naisen suhde ei ole pääosassa, vaan kerronnassa keskitytään vaimon ja rakastajattaren erikoisen läheisyyden kuvaamiseen. (Tammi 2011, hakupäivä 9.7.2011.) Valitsin kirjan, koska siinä vaikuttaa olevan mielenkiintoisia, poikkeuksellisia suhteita. Lisäksi olen lukenut Jaloselta aiemmin yhden romaanin ja vaikutuin hänen omaperäisestä, vähäeleisestä kerrontatavastaan.

Celestine Hitiura Vaite: Tahitin tyttäret

Tahitin tyttäret on eksoottinen, elämänmyönteinen ja humoristinen romaani, jossa kuvataan yleismaailmallisesti äidin ja tyttären välistä suhdetta sekä ylistetään naisten välistä ystävyyttä. Tahitilla yhteiskunnan ylläpitäjinä toimivat naiset: he hankkivat perheelleen elannon, hoitavat kodin, lapset ja välittävät edelleen saaren vuosisataisia perinteitä. Tytär kyseenalaistaa äitinsä elämänohjeet ja hänen rakastumisensa saa äidin pohtimaan omaa elämäänsä. (Otava 2006, hakupäivä 18.7.2011.) Valitsin kirjan, koska se voi tarjota sekä äidin ja tyttären suhteeseen että äitinä olemiseen liittyviä samaistumiskohteita ja vieraita näkökulmia eksoottiseen kulttuuriin.

John Maxwell Coetzee: Hidas mies

Kirjan päähenkilö on kuusikymppinen mies, joka vammautuu polkupyöräonnettomuudessa menettäen elämänhalunsa. Hän on aina piilotellut tunteitaan, mutta rakastuu yllättäen hoitajaansa. Coetzeen proosa on ovelaa ja lauseet vaikuttavat tarkasti harkituilta. (Stenbäck 2006, hakupäivä 24.7.2011.) Kirjasampon asiasanojen mukaan elämänhallinta, elämäntaito ja elämänmuutokset ovat kirjan teemoja (Kirjasampo 2011b, hakupäivä 24.7.2011). Valitsin kirjan paitsi mielenkiintoisten, vahvoilta vaikuttavien teemojensa johdosta myös siksi, että se vaikuttaa hyvin kirjoitetulta.

Hannu Mäkelä: Myrskyn jälkeen aamu

Kirja-arvion mukaan vähäeleisen tajunnanvirran kautta keski-ikäisten miehen ajatusmaailma avautuu romaanissa mieleen jäävällä tavalla. Päähenkilö on paennut Ranskaan henkistä ahdingkoa: hänen tyttärensä on menehtynyt ja surun lisäksi päähenkilö tuntee myös syyllisyyttä. Hän tekee niin sanotusti elämänsä tilinpäätöstä. Sen, mitä on sanoilla miltei mahdotonta ilmaista, Mäkelä pyrkii tavoittamaan eleiden ja mielenliikkeiden kautta. Arvion mukaan ”uudessa romaanissaan Hannu Mäkelä näyttää kertojan voimansa: hän tavoittaa melkein maagisen otteen.” (Liukkonen 2000, hakupäivä 26.7.2011.) Valitsin kirjan, sillä päähenkilö joutuu todennäköisesti tekemään haastavia valintoja päästäkseen elämässään eteenpäin ja hän vaikuttaa hyvin erottavalta, kiinnostavalta persoonalta. Mäkelä on ilmeisesti myös hyvin taitava kertoja.

7.5 Vanhuus-teeman kirjaehdotukset

Anita Brookner: Yhteiset hetket

Kirja on takakansitekstin mukaan ”viisas, hilpeän karvas romaani naisen elämästä ja harhakuvien hiipumisesta.” Päähenkilö huomaa lehdestä hyvän ystävänsä kuolleen ja alkaa muistella mennyttä elämäänsä. Hän pohtii esimerkiksi suhdettaan muihin ihmisiin, omia tarpeitaan sekä ratkaisuja niiden seurauksineen, ylipäänsä omaa elämäntapaansa. Uskon, että monien eläkeikäisten on helppo samaistua päähenkilöön. Kirjailijan sanotaan olevan hyvin taitava ihmissuhteiden kuvaaja ja häntä on verrattu esimerkiksi Jane Austeniin (Kirjasampo 2011a, hakupäivä 18.8.2011). Niinpä lukija luonnollisesti odottaa, että kirjassa on kiehtovia ihmissuhteita.

Arne Nevanlinna: Marie

Romaani on kiehtova vanhuuden, sukujen ja naisten kuvaus. Siinä kuvataan päähenkilön, Marien, viimeistä päivää. Hän elää samalla sekä nykyhetkeä, menneisyyttä että unia tajunnanvirran kautta. Nevanlinna kuvaa myös hyvin kiinnostavalla tavalla, kuinka tärkeää ihmiselle on tiettyyn sukuun tai kansallisuuteen kuuluminen. (Nowak & Puttonen 2009a, hakupäivä 15.8.2011.) Kirjailija on hyvin taitava kuvatessaan muistia ja muistamisen miellelyhtymiä. Hän kehittelee muistin ja unohtamisen teemaa pitkälle esimerkiksi kuvaamalla toisiinsa sulautuvia elämyksiä. (Waarala 2008, hakupäivä 15.8.2011.) Kirjan tajunnanvirtateknikka voi tarjota lukijalle yllätyksellisiä näkökulmia, kun päähenkilön ajatuksissa risteilevät eri aikatasot. Muistin ja unohtamisen teemat ovat myös ilmeisen vahvoja.

Robert Åsbacka: Urkujenrakentaja

Kirjan päähenkilö on erakoitunut, lähes 80-vuotias mies, joka suree Estonian onnettomuudessa menehtynyttä vaimoaan. Kirjailija käsittelee hienosti surua, syyllisyyttä ja sovitusta, ja tarinassa kaikki liittyy kaikkeen. (Nowak & Puttonen 2009b, hakupäivä 15.8.2011.) Vanhan miehen elämä etenee rutiineiden mukaan ja hän on rakentanut olohuoneeseensa urut, jotka olisivat valmiit vaimon palattua kotiin. Kirja herättää monia kysymyksiä kuten esimerkiksi mitä hyvään elämään kuuluu. ”Robert Åsbacka kirjoittaa hienovaraisesti ihmisen tilinteosta. Hän ei tarvitse voimakeinoja, vaan osaa tuoda esille pienillä vivahteilla suuria merkityksiä.” (Tapiainen 2009, hakupäivä 15.8.2011.) Ensivaikutelman perusteella menetyksen käsittely, syyllisyys ja sovitus ovat kirjassa vahvoja teemoja ja teos saa lukijan pohtimaan monia kysymyksiä.

Doris Lessing: Lähimmäinen

Kirjassa kerrotaan uralleen omistautuneesta, miehensä ja äitinsä menettäneestä naistenlehden toimittajasta, joka ystäväystyy yli 90-vuotiaan yksinäisen naisen kanssa. Vaikka iäkäs nainen on köyhä ja voimaton, hän on ylpeä eikä mielellään ota vastaan apua. Luottamuksen synnyttyä hän kuitenkin turvautuu toimittajaan, joka kokee hänet sekä rakkaana että raskaana taakkana. ”Teos on haastava puheenvuoro yksin jätettyjen, unohdettujen ja henkisen vireytensä säilyttäneiden vanhusten puolesta itse kunkin pohdittavaksi omienvanhustensa kohdalla.” (Kirjasampo 2011b, hakupäivä 15.8.2011.) Kokonaisuudessaan kirja vaikuttaa aiheensa puolesta sekä kiinnostavalta että pohdintaa ja kysymyksiä herättävältä etenkin, kun lukupiirin kohderyhmänä ovat ikääntyvät.

Eeva Kilpi: Unta vain

Eeva Kilpi kuvaa, kuinka 78-vuotias Anna Maria rakastaa kahta miestä. Kilpi kirjoittaa raikkaalla ja tuoreella tavalla vanhuudesta ja rakkaudesta. Kirja-arviossa myös todetaan, että ”Unta vain -teoksessa Kilpi kirjoittaa proosaa runoksi. Kieli on hivelevän kaunista – tarinassa on aforismimaisia ja runollisia jaksoja.” (Nowak & Puttonen 2009c, hakupäivä 7.9.2011.) Kirjassa ylistetään rakkautta, luontoa ja suomalaisuutta. Päähenkilö on palannut Kanadasta viettämään kesää metsätorpalleen Suomen luonnon keskelle. Vahvana teemana on yhteys koko luomakuntaan. Kirja herättää lukijassa myös kysymyksiä. (Lahden kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto 2011, hakupäivä 7.9.2011.) Valitsin kirjan, koska Kilven tyyli voi tehdä lukijoihin vaikutuksen, teema on vahva, ja ihmissuhteet vaikuttavat kiinnostavilta ja poikkeuksellisilta.

Philip Roth: Jokamies

Eräessä kirja-arviossa todetaan, että Roth kirjoittaa elämästä hellällä, myötätuntoisella ja viisaalla tavalla, ja että kokonaisuudessaan romaanin kerronta on hallittua, korutonta ja vaikuttavaa. Kirjan aiheina ovat vanheneminen ja kuolema. Menestyneen newyorkilaisen mainosgraafikon elämäntarina käydään läpi kuolemanpelon teeman kautta, ja tarinassa nousee esille hänen elämänkaarensa kokonaisuutena lapsuudesta vanhuuteen. Aiheen synkkyydestä huolimatta muun muassa kirjailijan suorapuheisuus tekee lukukokemuksesta viihdyttävän. (Halonen 2008, hakupäivä 7.9.2011; Kosonen 2007, hakupäivä 7.9.2011.) Valitsin kirjan sen selkeästi erottuvan, jokaista koskettavan teeman vuoksi, ja koska kirjailijan kerrontatyyli vaikuttaa erikoislaatuisealta.

Outi Alm: Hemingwayn naiset

Tarinassa kuvataan kahden hyvin erilaisen ja toisaalta samanlaisen naisen ystävyyttä, ja he pohivat esimerkiksi, muuttuuko ihminen vanhetessaan, ja millainen vaikutus peitellyillä salaisuuksilla

on ihmisen elämään. Molempien elämään mahtuu vaihteita, joiden muistaminen ei ole miellyttävää. Toinen päähenkilöistä on elämässään hukassa oleva, eronnut kirjastotyöntekijä, ja toinen elämää nähnyt iäkäs nainen, joka ajattelee kipakasti vanhenemisesta ja nuoruuden arvostamisesta. (Gummerus 2011, hakupäivä 7.9.2011.) Erään arvion mukaan Hemingwayhyn ja hänen kirjoihinsa liittyy tarinassa arvoitus, joka säilyy tarinan loppuun saakka, ja sen ratkaisu jää vaivaamaan (Vaismaa 2007, hakupäivä 7.9.2011). Valitsin kirjan, koska henkilöt vaikuttavat erottuvilta, heidän pohtimansa kysymykset voivat saada lukijankin miettimään niitä, ja tarinassa on selvästi jokin arvoitus, jonka ratkaisu voidaan todennäköisesti tulkita eri tavoin.

8 LUKUPIIRIKOKOONTUMISET

8.1 Suunnittelutapaamisen valmistelu

Lukupiirin alussa pidettiin suunnittelutapaaminen, jossa keskusteltiin siitä, kuinka lukupiiri toteutetaan. Laadin suunnittelutapaamista varten keskustelurungon, jossa oli lukupiirin onnistuneen toteuttamisen kannalta tärkeitä kysymyksiä. Niitä on eritelty tarkemmin luvussa 5.1. Keskusteluihin valmistautumiseen ja onnistuneiden keskustelujen piirteisiin liittyvät keskusteluaiheet poimin muualta tietoperustasta. Koska lukupiiri oli toimintamuotona osallistujille uusi, suunnittelutapaamisessa oli syytä kertoa melko perusteellisesti siitä, mitä lukupiiritoimintaan kuuluu. Siksi liitin kysymysten lomaan lukupiirin toteuttamiseen opastaviin lähteisiin pohjautuen myös melko paljon esimerkkejä lukupiirien toimintatavoista ja ehdotuksiani siitä, kuinka lukupiirissä voitaisiin toimia.

Toimeksiantaja lähetti osallistujien yhteystiedot minulle. Muutamaa viikkoa ennen suunnittelutapaamista soitin lukupiiristä kiinnostuneille, kerroin heille yleisellä tasolla tapaamisen sisällöstä ja toivotin heidät tervetulleiksi lukupiiriimme. Suunnittelutapaaminen pidettiin 30. toukokuuta 2011 Vanhaintukisäätiön kerhohuoneessa. Se oli lukupiirikokoukseen sopiva tila, sillä tuolit voitiin järjestää piiriin pöydän ympärille. Seuraavassa on eritelty tarkemmin, mitä asioita pohdin suunnittelutapaamista valmistellessani.

Hyödynnän keskustelurunkoa suuntaa antavana ja pyrin ryhmäkeskustelussa vapaamuotoiseen ilmaisuun, jotta tapaamisesta ei tulisi liian kaavamaisista. Vältän luennointia ja kysyn osallistujilta säännöllisin väliajoin, kuinka he suhtautuvat teoriasta poimimiini esimerkkeihin ja voisiko niitä soveltaa myös meidän lukupiirissämme. Näin osallistujat pääsevät vaikuttamaan toiminnan muotoutumiseen. Pyrin huomioimaan sen, että jokainen pääsee kertomaan mielipiteensä lukupiirin toimintatavoista. En käytä nauhuria ilmapiiriin avoimuuden varmistamiseksi, vaan kirjaan olennaiset asiat muistiin ja raportoin sopimistamme asioista muistiinpanojeni pohjalta.

Ensimmäisessä kokouksessa on hyvä kertoa, mikä on lukupiirin tarkoitus ja mitä toimintaa on suunnitellut lukupiiriin (Koskenkangas 2007, 77). Pohjustan tapaamista esittelemällä itseni ja kertomalla opinnäytetyöni aihevalinnan taustoista ja elämänkaari-teeman mukaisista kokouksista. Alussa kerron myös, mistä lukupiirissä on kyse.

Nietosvuoren ohjaamassa ikääntyvien lukupiirissä osallistujien lukemishistorian selvittäminen lukupiirin alussa auttoi lukupiiriläisiä tutustumaan toinen toisiinsa ja loi samanhenkisyyttä samankaltaisten kokemusten johdosta. Se auttoi jäseniä myös sitoutumaan ryhmän toimintaan alusta pitäen. (2004, 100–101.) Varaan tapaamisen alussa aikaa toistemme lukutottumuksiin tutustumiseen. Esittelykierron aikana jokainen voi kertoa hieman omista lukumieltymyksistään. Lisäksi pelaamme lukutottumuksiin liittyvää tutustumispeliä (liite 3), johon sain idean Hughesin lukupiirioppaasta (2005, hakupäivä 7.3.2011). Alussa osallistujat voivat jännittää mielipiteidensä ilmaisemista, joten peli voi auttaa avoimen ilmapiirin luomisessa.

Lukupiirin ensimmäisessä kokoontumisessa on syytä keskustella osallistujien toiveista ja odotuksista eli siitä, mitä he toivovat saavansa lukupiiriltä. Mooren ja Stevensin (2004, 139) mukaan lukupiirin menestyksen varmistamiseksi jäsenten tulisi määritellä toiminnalle yhteinen tavoite joko kirjallisesti tai suullisesti. Keskustelemme, millaisia toiveita ja odotuksia osallistujilla on lukupiiriltä. Uskon, että voimme löytää lukupiirille yhteisiä tavoitteita, jotka voivat auttaa jäseniä myös sitoutumaan toimintaan.

En laatinut lukupiirillemme tarkkoja sääntöjä valmiiksi etukäteen, jotta osallistujat eivät kokisi lukupiiriä liian koulumaisena ympäristönä. Jotta keskusteluista tulisi mahdollisimman onnistuneita, kerron kuitenkin, mitä keskusteluihin osallistumisessa kannattaa ottaa huomioon. Nämä ohjeet löytyvät luvusta 5.1. Lisäksi kuvaan, mitä onnistuneisiin lukupiirikeskusteluihin kuuluu, ja osallistujat saavat myös esittää omia mielipiteitään tähän liittyen. Keskustelemme myös, kuinka jäsenytenä keskusteluja osallistujat toivovat.

Kysyn osallistujilta, minkälaisia kirjoja he ovat kiinnostuneita lukemaan lukupiirissä. Mainitsen, että lukupiirissä on mahdollista laajentaa omia lukutottumuksia, joten kirjojen valinnassa ei välttämättä tarvitse pitäytyä kaikille tuttujen kirjailijoiden teoksissa. Kerron, että voin valita kuhunkin ikävaiheeseen kirjaehdotuksia, joista yhteisesti luettavat kirjat valitaan. Ajattelin, että toisaalta samaistumisen mahdollistavat, tuttuudentunteita herättävät kirjat ja toisaalta vieraita näkökulmia tarjoavat teokset ovat sopivat yleislinjaukset lukupiirimme kirjavalintoihin (ks. luku 7.1). Kysyn kuitenkin, onko osallistujilla mahdollisesti erityistoiveita kirjavaihtoehtojen painotusten osalta. He saavat myös tehdä halutessaan omia ehdotuksia. Yksi tärkeä keskusteluaihe on se, millä menetelmällä yhteisesti luettava kirja vaihtoehtojen joukosta valitaan. Kerron osallistujille, että kirja voidaan valita äänestämällä.

Koska ensimmäisessä lukupiiritapaamisessa on tarkoitus käsitellä lapsuus-teemaa, esittelen ikävaiheeseen liittyvät kirjaehdotukset ja perustelen valintakriteereihin nojautuen, miksi valitsin juuri tietyt kirjat. Siten osallistujat saavat myös vinkkejä siitä, minkä tyyppiset kirjat voivat saada aikaan vilkasta keskustelua. He saavat tutustua kirjoihin paikalla, minkä jälkeen valitsemme ensimmäisen tapaamisen kirjan.

Jotta keskusteluista tulisi mahdollisimman onnistuneita, kerron, että osallistujat voivat valmistautua niihin tekemällä kirjan pohjalta omia kysymyksiä ja muistiinpanoja. Jaan heille Vinkkejä lukemisen tueksi -ohjeet (Liite 1). Kuvaan myös lyhyesti, kuinka lukupiirikeskustelut voivat edetä.

Yksi tärkeä keskusteluaihe on ohjaajan tehtävien määrittely. Pohdin lukupiirin toteuttamiseen opastavien lähteiden pohjalta, mitä vastuualueita minulle ohjaajana voi kuulua ja kerron niistä myös osallistujille. Keskustelemme myös, mitä osallistujat odottavat minulta ohjaajana.

Sovimme myös, kuinka usein kokoonnumme, mihin aikaan, kuinka kauan yksittäiselle tapaamiselle varataan aikaa ja kuinka tapaamisten välillä pidetään tarvittaessa yhteyttä. Laadin osallistujille valmiit aikataulupohjat, joihin he voivat kirjoittaa käsiteltävien kirjojen nimet ja tapaamisten ajankohdat. Sotkamon kirjastosta luvattiin tukea lukupiirimme kirjojen hankintaa seitsemällä ilmaisella kaukolainalla, joten keskustelemme myös kaukolainapyyntöjen toimittamisesta kirjastoon.

8.2 Lukupiiritapaamisiin valmistautuminen

Ervasti on kuvannut lukupiirikeskustelujen taustoittamista (ks. luku 6.1). Kyseistä ohjetta soveltaen laadin kunkin keskustelun taustaksi alustuksen (Liitteet 4,5,6,7). Keräsin siihen tietoa kirjailijasta, hänen muusta tuotannostaan ja siitä, mitä kirjasta on sanottu arvosteluissa etsimällä tietoa Internetistä. Tarvittaessa etsin käsiini painettuja kirja-arvioita ARTO⁵- ja Aleks⁶-tietokantoja hyödyntämällä. Ellen onnistunut löytämään riittävästi kirjailijaan liittyvää tietoa Internetistä, hyödynsin BTJ:n kirjailijahakemistoja⁷.

⁵ ARTO on uusien kotimaisten artikkeleiden viitetietokanta, josta löytyy viitteitä esimerkiksi aikakauslehdissä julkaistuihin kirja-arvioihin.

⁶ Aleks⁶-tietokannasta löytyy artikkeliviitteitä kotimaisten aikakaus- ja sanomalehtien artikkeleihin kuten kirja-arvioihin.

⁷ BTJ on kirjastoalan yritys, jonka julkaisemissa kirjailijahakemistoissa on asiantuntevia ja yleistajuisia esittelyjä yksittäisistä kirjailijoista ja heidän tuotantonsa olennaisista piirteistä. Niissä kerrotaan myös kirjailijoiden merkittävimmistä teoksista. Kirjailijahakemistoja on julkaistu sekä kotimaisista että ulkomaisista kirjailijoista.

Kuten aiemmin mainittiin, keskustelua voi taustoittaa myös esimerkiksi tarinaan liittyvää historiallisella taustatiedolla ja kirjailijan haastattelulla (ks. luku 6.1). Keskityin pääasiassa kirjailijan elämää ja hänen muuta tuotantoaan kuvaaviin tietoihin sekä kirjan saamaan kritiikkiin, jotta alustukset eivät venyneet. Otin kuitenkin kirjasta riippuen mukaan sellaista lisätietoa, joka saattoi rikastaa arvioni mukaan kirjan tulkintaa. Päätin jakaa osallistujille keskustelun alussa omat kopiot alustuksesta, koska siitä voi saada virikkeitä keskusteluun.

Ervasti on kertonut keskustelun taustoittamisesta muilla samaan teemaan liittyvillä kirjoilla (ks. luku 6.1). Kun valitsin ennen kutakin lukupiiritapaamista seuraavaan ikävaiheeseen liittyviä kirjaehdotuksia ja esittelin ne osallistujille tapaamisen lopuksi, kyseinen ehdotus toteutui sitä kautta. Toimeksiantajan suosituksesta tein kuhunkin ikävaiheeseen liittyvistä kirjaehdotuksista osallistujille koosteet. Liitin yksittäiseen koosteeseen myös lyhyine kuvauksineen esimerkkejä muista samaa ikävaihetta käsittelevistä romaaneista, jotka vaikuttivat mielestäni kiinnostavilta ja tutustumisen arvoisilta. Jaoin koosteen kunkin ikävaiheen kirjan valinnan yhteydessä. Liitteenä (liite 8) on esimerkki yhtä tapaamista varten laatimastani koosteesta.

Kuten aiemmin kävi ilmi, monissa lukupiireissä keskustelut aloitetaan yleisillä kysymyksillä (ks. luku 5.2). Niiden avulla voi saada aikaan keskustelua mistä tahansa kirjasta ja ne ovat hyödyllisiä esimerkiksi silloin, jos ohjaaja ei ole lukenut käsiteltävää kirjaa tai keskustelussa ei ole ohjaajaa (Hughes 2005, hakupäivä 7.3.2011). Listasin esimerkkejä mihin tahansa kirjaan sopivista kysymyksistä muutamista tietoperustassa käyttämästäni lähteistä (Liite 9).

Luin jokaista tapaamista varten sovitun kirjan voidakseni tarvittaessa tuoda keskusteluun uusia näkökulmia yleisten kysymysten ohella. Kuten aiemmin mainittiin, keskustelun syventämiseksi on hyvä tehdä kysymyksiä kirjan pohjalta (ks. luku 6.1). Ervasti on kirjoittanut lukupiirin keskustelukysymysten tekemisestä (ks. luku 6.1). Kyseistä neuvota soveltaen kirjasin muistiin lukiessani kysymyksiä tarinan eri piirteistä, kuten henkilöistä, juonesta ja kielestä (liitteet 10,11,12,13) ja hyödynsin niitä keskustelun ohjaamisessa.

Niin kuin aiemmin todettiin, ohjaaja voi pyytää kommentteja esimerkiksi tekstikatkelmiin (ks. luku 6.1). Saal puolestaan on kuvannut muistiinpanojen tekemistä (ks. luku 5.3). Jotta virikkeet olisivat monipuolisia, kirjasin lukiessani ylös kysymysten lisäksi kiinnostavia ja todennäköisesti monenlaisia mielipiteitä herättäviä havaintoja ja tekstikatkelmia, joihin pyysin osallistujien kommentteja (Liitteet 10,11,12,13). Liitin poimimieni kiinnostavien havaintojen ja katkelmien ohkeen myös niihin

sopivia kysymyksiä. Se vaikutti luontevammalta kuin pelkästään kommenttien pyytäminen yksittäisiin havaintoihin.

Kuten aiemmin todettiin, lukupiirissä on tärkeää, että jokainen kokee osaavansa sanoa kirjasta jotakin (ks. luku 5.1). Yksi Ervastin (2010, 69–70) haastattelemista lukupiirin vetäjistä ei ole käyttänyt lainkaan kirjallisuudentutkimukseen liittyviä käsitteitä. Näin ollen pyrin käyttämään kysymysten valmistelussa sellaisia ilmauksia, jotka jokainen voisi ymmärtää ilman kirjallisuuden opintoja.

Koskenkankaan mukaan lukupiirin ohjelman ja aikataulun ei tulisi olla liian tarkkapiirteinen, vaan on tärkeää, että avoimelle keskustelulle on varattu riittävästi aikaa. Kokoontumisia varten on hyvä laatia rungot, mutta niitä ei kuitenkaan tarvitse noudattaa tarkasti. (2007, 66, 71.) Siksi tein kokoontumisia varten suuntaa antavan keskustelurungon (Liite 14). Koska keskustelujen sisältöjä ja etenemistä oli hankala ennakoida etukäteen, kokosin keskustelurunkoon lähinnä keskustelujen ohjaamisessa huomioon otettavia seikkoja, joista kerrotaan luvussa 6.2. Hahmottelin kuitenkin myös keskustelun aloittamista ja sen lopettamista.

8.3 Opastustuokion valmistelu

Jotta lukupiiri voisi jatkaa myös opinnäytetyöhön varatun ajan jälkeen, pidin pienimuotoisen opastustuokion lukupiirin vetämisestä. Koska Vanhaintukisäätiössä on saatu myönteisiä kokemuksia liikunnan vertaisohjaamisesta, uskoin lukupiirin vetämisenkin onnistuvan, kunhan ryhmä saa siihen hieman johdatusta. Viimeisen tapaamisen lopussa oli sopivasti aikaa tuokion pitämiseen, kun aikaa ei kulunut seuraavan kerran kirjan valintaan.

Suunnittelin opastustuokion sisällön tietoperustan ja lukupiiriä pitäessäni syntyneiden ajatusten pohjalta. Keskusteluihin valmistautumisesta, niiden sisällöistä ja keskusteluiden ohjaamisesta on kerrottu omissa luvuissaan (ks. luvut 5.2, 5.3, 6.1, 6.2). Hyödynsin niissä esitettyjä näkemyksiä omien toimintaehdotusteni rinnalla. Laadin osallistujille ohjemonisteen (liite 15), johon kokosin lukupiirin jatkumisen kannalta mielestäni toimivilta vaikuttavia neuvoja. Pääotsikoina ovat keskustelun alustaminen, virikkeiden tuominen keskusteluun ja keskustelun vetäminen. Ne ovat arvioni mukaan olennaisimpia lukupiiriin ohjaamisen aiheita. Lisäksi ohjeissa on hieman pohjustusta kirjojen valintaan. Näkökulmana ohjeisiin on se, kuinka ohjaajan tehtäviä voisi jakaa osallistujien kesken. Tämä johtuu siitä, että vastuuta piirin vetämisestä ei vielä haluttu ottaa, eikä osallistujilla ollut vielä näkemystä siitä, kuinka piiriä tullaan jatkamaan. Kokosin ohjemonisteen loppuun myös hyö-

dyllisiä kirjallisuuteen liittyviä linkkejä. Lukupiiriläiset voivat hyödyntää niitä kirjaehdotusten etsimisessä ja alustusten tekemisessä. Liitin ohjemonisteen yhteyteen myös mihin tahansa kirjaan sopivat keskustelukysymykset (Liite 9).

9 LUKUPIIRIN TOTEUTUS

9.1 Suunnittelutapaaminen

Suunnittelutapaaminen pidettiin 30. toukokuuta kello 13.00 Vanhaintukisäätiön kerhuhuoneessa. Paikalle saapuivat yhtä lukuun ottamatta kaikki ennalta ilmoittautuneet lukupiiristä kiinnostuneet osallistujat. Yhteensä osallistujia oli kuusi. Aloitimme tapaamisen kahvitelulla ja kuulumisten vaihtamisella.

Kaikki eivät tunteneet ennalta toisiaan, joten lukupiirin alussa pidetty esittelykierros ja toisten lukumieltymyksiin tutustuminen pelin (liite 3) avulla olivat tarpeen. Sovimme, että voimme sinutella toisiamme. Kukin osallistuja esitteli itsensä ja sai kertoa suosikkikirjoistaan tai minkä hyvän kirjan oli lukenut viimeksi. Tutustumispelissä jokainen valitsi yhden kysymyskortin, luki vuorollaan siinä olevan kysymyksen ääneen, ja siitä keskusteltiin. Esittelykierros ja tutustumispeli herättivät hyvin keskustelua, ja osallistujat oppivat hieman tuntemaan toistensa lukumieltymyksiä. Ilmapiiri oli jo alussa leppoisaa, ja kaikki tulivat mielestäni melko tasapuolisesti kuulluiksi. Kerroin sitten lyhyesti, mistä lukupiirissä on kyse.

Osallistujien odotukset lukupiiriltä vastasivat myös lukupiirikirjallisuudessa esille tulevia näkökulmia. Mainintoja saivat esimerkiksi mielenkiinto lukea myös sellaisia kirjoja, joita ei muuten valitsisi, keskustelussa esille tulevat eri näkökulmat kirjaan ja lukupiirin merkitys uutena ja mielenkiintoisena kokemuksena. Osallistujilla ei ollut aiempaa kokemusta lukupiiritoiminnasta.

Elämänkaari-teema koettiin hyväksi valinnaksi, sillä se koskettaa jokaista. Lisäksi ikääntyvillä on jo takanaan monta elämänvaihetta, joten tarinoiden peilaaminen omiin elämäkokemuksiin voi olla hyvin luontevaa. Kun tuli puhe keskusteluiden jäsenyydestä, vapaamuotoinen keskustelu sai kannatusta: osallistujat toivoivat keskusteluilta pikemminkin vapaamuotoisuutta ja yleistä lukukokemusten vaihtoa kuin tarkasti jäseneltyä kirjan tutkiskelua.

Osallistujat olivat kiinnostuneita lukemaan myös yllättäviä näkökulmia tarjoavia kirjoja. Ymmärsin, että he luottivat taitooni valita mielenkiintoisia kirjoja. Siten sain melko vapaat kädet kirjaehdotusten valintaan. Sovimme, että osallistujat voivat halutessaan tehdä kirjaehdotuksia. Vielä tässä vaiheessa ehdotuksia ei tullut. Osallistujat eivät esittäneet erityisiä rajoituksia kirjavaihtoehtojen

painotusten osalta, joten päätin valita kuhunkin teemaan vaihtelevasti kotimaisia romaaneja, käännösproosaa sekä nais- ja mieskirjailijoiden teoksia, kuten olin suunnitellut.

Esittelin ensimmäisessä lukupiiritapaamisessa käsiteltävään lapsuus-teemaan valitsemani kirja-vaihtoehdot ja perustelin, miksi olin valinnut juuri ne. Osallistujat saivat tutustua kirjoihin. Lopulta yhteisesti luettava kirja valittiin siten, että jokainen sai kertoa, minkä kirjan halusi lukea lukupiirisä. Yhteisesti luettavaksi kirjaksi valikoitui Ib Michaelin romaani *Vaniljatyttö*, joka sai selkeästi eniten kannatusta.

Kerroin osallistujille, että he voivat valmistautua keskusteluihin tekemällä kirjan pohjalta omia kysymyksiä ja kirjoittamalla lukupäiväkirjaa. Jaoin heille niihin liittyvät ohjeet (Liite 1). Omien kysymysten tekemistä pidettiin myönteisenä. Joku taisi aluksi pelästyä lukupäiväkirjan kirjoittamista, joten sanoin, että tapaamisiin voi osallistua myös ilman erityisiä valmisteluja.

Ohjaajan tehtävistä keskusteltaessa kävi ilmi, että voin tuoda esille myös omia mielipiteitäni kirjasta. Ehkä lukupiirimme pienen jäsenmäärän johdosta osallistujat pitivät luontevana, että ohjaajakin voi kertoa lukukokemuksistaan. Päätin kuitenkin toimia pääasiassa keskustelujen ohjaajana ja tarvittaessa uusien kysymysten esittäjänä. Siten jäsenet saavat omat mielipiteensä mahdollisimman hyvin kuulluiksi.

Lapsuus-teeman kokoontumisajaksi päätettiin 8. elokuuta kello 13. Kolme seuraavaa kokoontumista sovittiin tasaisesti kolmen viikon päähän toisistaan. Tapaamista kohden varattiin aikaa puolitoista tuntia. Yhteydenpito tapaamisten välillä sovittiin siten, että muistutan jokaista osallistujaa ennen kokoontumista puhelimitse.

Yritin saada osallistujat kertomaan myös heidän omia mielipiteitään lukupiirin toimintatavoista, jotta he pääsivät mukaan toiminnan ideointiin. Huomasin, että esimerkiksi kysymykset siitä, mitä onnistuneeseen lukupiirikeskusteluun voi kuulua ja mitä osallistujat odottavat minulta ohjaajana olivat ehkä liian vaikeita ensimmäisessä kokoontumisessa pohdittaviksi. Koska lukupiiri oli osallistujille uusi toimintamuoto, esittelemäni toimintaperiaatteet hyväksyttiin ehkä sen vuoksi sellaisinaan.

9.2 Lapsuus-teeman kokoontuminen

Lapsuus-teeman kokoontumisessa käsiteltävänä oli Ib Michaelin romaani *Vaniljatyttö*. Kokoontuminen pidettiin 8. elokuuta kello 13. Ennakkoon ilmoittautuneista kaksi jätti lukupiirin ja heidän tilalleen saapui kaksi uutta osallistujaa. Toimeksiantaja oli toimittanut heille laatimani ohjeet (liite 1) lukupiiriin valmistautumiseksi. Kahvittelun ja uusien osallistujien esittelyjen jälkeen pidin alustuksen ja jaoin jokaiselle siitä oman kappaleen. Sen jälkeen kukin sai kertoa vuorollaan lukukokemuksestaan. Kaikki eivät olleet ehtineet lukea kirjaa loppuun, kun taas joku oli aloittanut lukemaan sitä jo toista kertaa. Jokaisella oli kuitenkin kirjasta mielipiteitä kerrottavana.

Keskustelun alkuvaiheessa osallistujat jakoivat mielipiteitä vapaasti keskenään. Keskustelun ohjaamisen keinoja ei vielä tarvittu. Havainnoin kuitenkin koko ajan keskustelun etenemistä voidakseni tarvittaessa puuttua siihen. Ennakoin, että osallistujien toisilleen tekemät kysymykset veisivät suurimman osan keskusteluajasta, mutta he eivät kuitenkaan esittäneet niin paljon omia kysymyksiään kuin oletin. Lukupiirin alkuvaiheessa mielipiteiden ilmaiseminen on todennäköisesti varautuneempaa kuin lukupiirin vakiintuessa. Niinpä minun tuli olla ohjaajana valppaana kuljettamaan keskustelua eteenpäin. Kun keskusteluaiheet alkoivat käydä vähiin, viritin keskustelua valmistelemieni kysymysten kautta.

Odotin, että keskustelussa voi tulla tarvetta etenkin puheenvuorojen jakamiselle. Havaintojeni mukaan jokainen pääsi kertomaan mielipiteensä melko tasapuolisesti. Mielestäni jokainen kuunteli hyvin toisen mielipiteen loppuun, eivätkä osallistujat puhuneet yhteen ääneen. Kokonaisuudessaan keskustelu vaikutti etenevän sujuvasti. Erityisiä keskustelun ohjaamisen keinoja ei tarvittu kysymysten tekemistä lukuun ottamatta.

Hyödynsin keskustelun kuluessa sekä yleisiä että kirjan pohjalta tekemiäni kysymyksiä. Ne tuntuivat jopa riittämättömiltä keskustelun loppua kohden, sillä monet kysymyksistä saivat melko lyhyitä vastauksia. Se voi johtua siitä, että kirja oli vaativa. Lisäksi valmistelemini kysymyksiin tuli vastauksia jo luonnostaan keskustelun aikana. Keskustelussa ei kuitenkaan syntynyt pitkiä hiljaisia hetkiä, vaan keskusteluaiheita ja kysymyksiä riitti tapaamisen loppuun saakka.

Jatkokysymysten tekeminen olisi voinut olla tarpeen. Niiden avulla olisi todennäköisesti saatu keskusteluun enemmän johdonmukaisuutta. Mielestäni jatkokysymysten tekeminen kysymyksiin saaduista vastauksista ja osallistujien kommentteista oli yllättävän vaikeaa. Niinpä valitsin valmiik-

si miettimistäni kysymyksistä mielestäni kuhunkin tilanteeseen sopivimman ja kiinnostavimman kysymyksen. Pyysin myös kommentteja kirjan pohjalta tekemiini havaintoihin. Olisin voinut liittää keskusteluaiheita toisiinsa valitsemalla edelliseen aiheeseen liittyvän kysymyksen. Toisaalta myös keskustelun eteneminen yllätyksellisesti aiheesta toiseen vaikutti luontevalta.

Kirja osoittautui ajatuksia herättäväksi. Keskustelussa tuotiin esille myös kirjan pohjalta syntyneitä, osallistujien omaan elämään liittyviä muistoja ja yleisestikin elämänvaiheisiin liittyviä pohdintoja. Kirja herätti ajatuksia esimerkiksi siitä, kuinka lapsuusmuistot tulevat etenkin vanhuudessa vaivattomasti mieleen ja kuinka tarkkaavaisesti lapsi havainnoi ympäristöään. Tarinasta löytyi mielekkäitä vertailukohtia sekä osallistujien omaan lapsuuteen että omiin lapsiin.

Osallistujien mielestä kirja ei ollut pelkästään huvilukemista, joten se sopi hyvin lukupiirikirjaksi. Kirjan koettiin vaativan lukijalta erityistä paneutumista ja tarkkaavaisuutta. Lukiessa joutui palaamaan takaisin aiemmin luettuihin kohtiin. Keskustelussa ilmeni, että lapsen tasolle oli helppo asettua, vaikka toiset kokivatkin kirjan raskaaksi ja toiset eivät. Keskustelussa nousi esille esimerkiksi päähenkilön lapsena kokema suuri yksinäisyys, kerronnan yksityiskohtaisuus, kirjailijan taidokas kielenkäyttö, pojan hurja mielikuvituksen lento ja hänen mielenliikkeidensä taidokas kuvaaminen. Kirja mainittiin ovelasti rakennetuksi: aina ei ollut selvää, ovatko tapahtumat unta vai mielikuvitusta. Kirjailijan taito vaihdella puhetyyliä henkilön mukaan nousi myös esille. Joku kiinnitti huomiota siihenkin, kuinka ihmissuhdekuviot siirtyvät sukupolvelta toiselle. Mietittiin sitäkin, kuinka paljon kirjassa mahtaa olla kirjailijan oman lapsuuden kuvausta. Kirjan vahvuuksiksi mainittiin kielenkäyttö, puhetyylin vaihtelu hahmon mukaan, mielikuvituksellisuus ja pienen pojan mielenliikkeiden kuvaus. Kaiken kaikkiaan keskustelu liikkui paljon kirjan henkilöissä, heidän välisissä suhteissaan ja kirjailijan tyylissä.

Onnistuin mielestäni luomaan lukukokemusten jakamiselle suotuisat olosuhteet: annoin keskustelun edetä osallistujien mielenkiinnonkohteiden mukaan, mutta tein kysymyksiä, kun keskustelu vaimeni. Olisin kuitenkin voinut havainnoida ja varmistaa entistä paremmin sen, että jokainen sai edelliseen aiheeseen liittyvän mielipiteensä ilmaistua ennen seuraavaa kysymystä. Päätin, että keskustelun voi hyvin aloittaa joko yleisellä tai kirjaan liittyvällä kysymyksellä: molemmantyyppiset kysymykset auttoivat havaintojeni mukaan keskittämään osallistujien huomion kirjaan. Keskustelussa säilyi mielestäni hyvin tasapaino osallistujien omaan elämään ja kirjaan liittyvien pohdintojen kesken. Tätä tasapainoa tukivat säännöllisesti esittämäni kysymykset. Usein oli kuitenkin vaikea päättää, missä vaiheessa on oikea hetki palauttaa keskustelu takaisin kirjaan.

Tapaamisen lopuksi esittelin nuoruus-teemaan liittyvät kirjaehdotukset, joista osallistujat valitsivat seuraavaksi luettavan kirjan. He halusivat lukea seuraavaksi kotimaisen kirjan, joita minulla oli ehdolla kaksi. Lähetin yhdelle poissaolijalle sähköpostitse yhteenvedon keskustelussa esille tulleista ajatuksista.

9.3 Nuoruus-teeman kokoontuminen

Nuoruus-teeman kokoontumisessa käsiteltiin Aino Kallaksen nuoruudesta kertovaa nuortenromaania *Ei ole minulle suvannot*. Kokoontuminen pidettiin 29. elokuuta kello 13. Ennen tapaamista puhuin toimeksiantajan kanssa lukupiirin jatkumisesta ja suunnittelemani lukupiirin vetämiseen liittyvän opastustuokion järjestämisestä. Vaikka neljän tapaamisen aikana ryhmän sisäiset roolit eivät ehdi muotoutua selvästi, hän korosti kuitenkin osallistujien sitouttamista ryhmän toimintaan, jolloin saadaan pohjaa myös lukupiirin jatkumiselle.

Kysyin tapaamisen alussa osallistujilta mielipiteitä opastustuokion tarpeellisuudesta ja kerroin alustavasti sen sisällöstä. Suhtautuminen opastustuokioon vaikutti melko neutraalilta, mikä voi johtua siitä, että piirin jatkumisesta ei ollut vielä varmuutta. Kerroin kuitenkin suunnitelmastani ja että he voivat seuraavalla kerralla kertoa toiveistaan tuokion sisällön osalta.

Kahvittelun ja pitämäni alustuksen jälkeen kukin kertoi vuorollaan lukukokemuksestaan. Ajatuksia vaihdettiin vilkkaasti jo aloituskierroksen aikana, ja ohjaajana olinkin alkuvaiheessa lähinnä taustaroolissa. Huomasin, että kirja oli ajatuksia herättävä, sillä keskustelu alkoi luonnostaan osallistujien omien havaintojen pohjalta, eikä minun ohjaajana tarvinnut vielä alussa tuoda siihen uusia virikkeitä. Tässäkin kokoontumisessa moniin kysymyksiin tuli kommentteja jo alussa. Kukaan ei hallinnut keskustelua erityisesti, eikä toisten puheenvuoroja keskeytetty, vaan toiset keskustelijat otettiin huomioon kohteliaasti kuten viime kerrallakin. Mielestäni ryhmä toimi myös siinä mielessä itseohjautuvasti, että keskustelussa säilyi tasapaino kirjaan liittyvien näkökulmien ja laajempiin teemoihin liittyvien pohdintojen kesken.

Osallistujat vaihtoivat mielipiteitä melko vapautuneesti. Ensimmäiseen tapaamiseen verrattuna keskustelu myös eteni mielestäni luonnollisemmin, ja osallistujilla vaikutti olevan enemmän omia kysymyksiään ja kommenttejaan. Tämä voi johtua toisaalta siitä, että osallistujat eivät olleet niin vieraita toisilleen ja toisaalta käsiteltävästä kirjasta. Keskustelu ei myöskään jäänyt pitkäksi aikaa

yhteen näkökulmaan. Tämä vaikutti ohjaajana toimimiseeni siten, että tarve kysymysten esittämiselle ilmeni noin puoli tuntia aloituksen jälkeen.

Keskustelu liikkui paitsi tarinassa myös sen pohjalta virinneissä laajemmissa näkökulmissa. Mainittiin, että kirjaa oli luettava ajatuksella ja että se vaatisi mahdollisesti toisenkin lukukerran. Monet myös kertoivat, että he eivät aluksi tieneet, kuinka vanhaa kirjaa he olivat lukemassa ja että kirja on alun perin suunnattu nuorille. Esimerkiksi ajoittain ilmenevä vanha kielenkäyttö vaati todella keskittymään lukemiseen. Ajankuvausta pidettiin kiehtovana, ja joku tunnisti tarinasta itselle tuttuja paikkoja. Ylipäättään ajankuvauksesta puhuttiin melko paljon, ja nostettiin esille esimerkiksi suomalaisuuden kehittyminen, tapa kirjoittaa kirjeitä, nuorten seurustelutavat, nuorten kunnioittava suhde vanhempiin, sairauksien yleisyys ja tyttöjen avioituminen nuorina.

Ainon nuoruudenkuvauksen pohjalta nostettiin esille yleisemminkin nuoruuteen kuuluvia seikkoja, kuten murrosiän tunteita ja kuinka ne säilyvät muuttumattomina historian kuluessa. Toisaalta puhuttiin siitäkin, kuinka erilaista nuorten elämä on vuosisadan vaiheessa ollut osallistujien omaan nuoruuteen verrattuna. Keskusteltiin myös Ainon vahvasta persoonasta, hänen suojatusta elämästään, voimakkaista tunteistaan ja lemmentuskastaan. Keskustelussa nousi esille myös Ainon tarve löytää isähahmo elämäänsä ja kuinka hänellä ei ollut juuri todellisia murheita taakanaan. Kielen osalta huomiota herätti karjalanmurre, vaihteleva tyyli ja paikoin vanhanaikainen kielenkäyttö. Puhuttiin myös tarinan kertojasta. Keskustelussa viitailtiin hieman Ainon muuhun tuotantoon ja hänen myöhempään elämäänsä. Pohdittiin sitäkin, mitkä piirteet tekevät kirjasta juuri nuortenromaanin. Kaiken kaikkiaan osallistujat erittelivät kirjan sisältöä taitavasti ja syvällisesti.

Onnistuin viime kertaa sujuvammin liittämään kysymyksiä kommentteihin, mikä johtuu todennäköisesti siitä, etten jännittänyt niin paljon kuin alussa, ja ryhmäläiset ottivat toisensa hyvin huomioon. Toisaalta keskustelussa nousi esille myös näkökulmia, joihin en äkkiseltään löytänyt luonostaan sopivia kysymyksiä, jolloin seuraava kysymys valikoitui sattumanvaraisemmin. Luin usein ääneen jonkun mielenkiintoisen tekstikatkelman tai muun havainnon ja sen pohjalta tekemäni kysymyksen. Ne vaikuttivat sopivan moneen tilanteeseen luontevammin kuin yleiset kysymykset.

Kysymykset herättivät arvioni mukaan melko hyvin pohdintaa, sillä kaikkiin niistä ei tullut heti vastauksia. Toisaalta olisin voinut ehkä toistaa tiettyjä kysymyksiä varmuuden vuoksi vielä toisin

sanoin. Olisin voinut myös esittää yksittäisiä kysymyksiä vähemmän keskusteluun osallistuville. Kirjan perusteellisesta lukemisesta huolimatta kysymysten tekeminen suoraan osallistujien kommentteista oli edelleen hankalaa. Toisaalta valmistelemani kysymykset toivat riittävästi virikkeitä keskusteluun, eikä pitkiä hiljaisia hetkiä ilmennyt. Yhteenvetojen tekeminen keskustelun kuluessa olisi voinut olla tarpeen, sillä keskusteluaiheita riitti lähes tapaamisen loppuun saakka.

Keskusteluaiheet alkoivat luontevasti loppua hieman ennen kuin puolitoista tuntia oli kulunut. Aikuisuus-teeman kirjan valinnassa minua pyydettiin suosittelemaan jotakin esittelemistäni kirjoista. En kuitenkaan puhunut erityisesti tietyn kirjan puolesta, sillä mielestäni ne kaikki tarjosivat omalla tavallaan kiinnostavia näkökulmia.

9.4 Aikuisuus-teeman kokoontuminen

Aikuisuus-teeman kirjana käsiteltiin Riitta Jalosen romaania *Kuvittele itsellesi mies*. Kokoontuminen pidettiin 19. syyskuuta kello 14.30. Tapaamisen alussa yksi jäsenistä esitteli viimeksi käydyssä keskustelun innoittamana tietokirjan Aino Kallaksesta. Kuulumisten vaihdon ja alustuksen jälkeen joku kommentoi, että hän olisi saanut kirjasta enemmän irti, jos alustus olisi jaettu jo ennen kirjan lukemista. Toiset olivat vahvasti sitä mieltä, että alustus oli hyvä jakaa vasta kirjan lukemisen jälkeen, sillä ennakkoesittely olisi rajannut kirjasta tehtyjä tulkintoja.

Kunkin kertoessa vuorollaan lukukokemuksestaan kommentteja toisten mielipiteisiin tuli jo siinä vaiheessa. Keskustelu lähti liikkeelle luonnostaan osallistujien omilla kommentteilla kuten viime kerrallakin. Tarinan yksityiskohtia eriteltiin monesta näkökulmasta jo keskustelun alussa, joten moniin valmistelemiini kysymyksiin tuli vastauksia luonnostaan.

Osallistujat toivat omatoimisesti paljon uusia virikkeitä keskusteluun: he esittivät omia kysymyksiään toisilleen ja löysivät toistensa kommentteista yksityiskohtia, joita kommentoida edelleen. Keskustelu siirtyi nopeasti aiheesta toiseen. Hiljaisia tuokioita ilmeni vain muutamia. Huomasin, että osallistujat täydensivät innokkaasti toistensa kommentteja ja myötäilivät toistensa mielipiteitä, jolloin he puhuivat jonkin verran samanaikaisesti. Keskustelussa ei kuitenkaan syntynyt sovittelua vaativia erimielisyyksiä.

Keskustelun ohjaamisessa toimin uusien virikkeiden tuojana, kun keskustelu pysähtyi tai viipyi tovin kirjan pohjalta heränneissä muissa puheenaiheissa. Tällä kertaa hyödynsin pelkästään kir-

jan pohjalta keksimiäni kysymyksiä, sillä ne vaikuttivat luonteeltaan niin keskustelun alussa kuin sen kuluessa. Kysymykset eivät todennäköisesti olleet liian helppoja, sillä huomasin ryhmän tarvitsevan mietintäaikaa. Usein kävi niin, että kysymystä seurasi hiljainen tuokio, jolloin olisin voinut toistaa kysymyksen toisin sanoin tai täsmentää sitä esimerkiksi viittaamalla kysymykseen liittyvään juonenkäänteeseen. Kaikkiin kysymyksiin kuitenkin kommentoitiin.

Kirja herätti osallistujissa voimakkaita tunteita. Epätavallinen kolmiodraama tuli käsitellyksi varsin syvällisesti ja tarinan yksityiskohtia eritellen. Kirjaa pidettiin erilaisena ja sitä olisi tuskin tullut muuten lukeneeksi. Keskustelu keskittyi paljolti henkilöiden, henkilöiden välisten suhteiden ja heidän tekemiensä valintojen tarkasteluun, johon yhdistyi osallistujien omaan elämään ja kirjan aiheisiin liittyvää yleistä pohdintaa. Kokonaisuudessaan tarina osoittautui monitasoiseksi ja herätti osallistujissa kysymyksiä, joista kaikkiin ei löytynyt varmoja vastauksia yhteisen pohdinnankaan kautta.

Henkilöitä pidettiin outoina eikä heidän tekemisiään täysin ymmärretty, vaan niitä vierastettiin. Tämä herättikin hyvin keskustelua. Osallistujat erittelivät myös henkilöiden luonteenpiirteitä. Keskustelussa ihmeteltiin myös ihmissuhteiden erikoisuutta, ja eriteltiin henkilöiden välisten suhteiden erityispiirteitä. Osallistujat pohtivat muun muassa kahden naispäähenkilön erikoista suhdetta. Keskusteluissa pohdittiin myös melko lailla henkilöiden yksittäisten toimien tarkoituksia, jotka jäivät usein arvailuiksi. Henkilöiden toimia myös arvioitiin hieman. Keskustelussa analysoitiin ylipäänsä melko paljon henkilöiden elämäntilanteita ja yksittäisten henkilöiden ajatusmaailmaa pyrkien ymmärtämään niitä entistä syvällisemmin.

Tarina herätti osallistujissa yleisemminkin mietteitä muun muassa naapurielämän ongelmista, vihan purkamisesta ja pettymyksiin reagoimisesta. He olivat myös löytäneet tarinasta monia samaistumiskohteita ja vertailukohtia omaan elämäänsä. Osallistujat miettivät esimerkiksi sitä, kuinka itsekkin voisi joutua samaan tilanteeseen ja kuinka eri tavalla olisi toiminut kuin kirjan henkilöt vastaavissa tilanteissa. Selvästikin henkilöiden elämäntilanteiden läpikäynti auttoi osallistujia ymmärtämään entistä paremmin omaa elämää.

Edellisten aiheiden ohella osallistujat nostivat esille yksittäisiä juonenkäänteitäkin, ja toisilta haettiin vahvistusta oman lukukokemuksen perusteella syntyneille käsityksille. Pohdittiin sitäkin, voisiko vastaavankaltainen tarina tapahtua todellisuudessa. Mietittiin myös tarinassa toistuvien elementtien vertauskuvallisuutta, ja mitä kirjan kansikuva ja nimi kertovat. Myös kirjailija nousi esille

keskustelussa. Mainittiin, että olisi kiinnostavaa kuulla kirjailijalta, kuinka lähellä osallistujien tulokset ovat kirjailijan tarkoituksia. Mietittiin myös kirjailijan iän vaikutusta siihen, kuinka hän kuvaa kolmiodraamaa.

Onnistuin entistä paremmin liittämään valmistelemiani kysymyksiä osallistujien kommentteihin, jolloin keskustelu sai lisää syvyyttä. Olisin kuitenkin voinut viitata ennen kysymyksen tekemistä osallistujaan ja hänen mielipiteeseensä, jolloin kysymysten esittäminen olisi ollut entistä luontevampaa. Pysin kiinnittämään entistä paremmin huomiota siihen, että myös hiljaisemmat pääsivät halutessaan ääneen havainnoimalla osallistujien kehonkieltä. Muutaman kerran vaikutti siltä, että joku oli sanomaisillaan jotakin, mutta ei saanut mielipidettään kuuluville, jolloin olisin voinut hetkeksi pysäyttää keskustelun. Olisin voinut myös varmistaa, oliko jollakin jotakin lisättävää käsiteltävään aiheeseen ennen seuraavaa kysymystä. Tein muutaman kerran kysymyksen tilanteessa, jossa jollakin olisi todennäköisesti ollut vielä sanottavaa edellisestä aiheesta.

Kun osallistujat innostuivat puhumaan jonkin verran yhteen ääneen, olisin voinut pyrkiä jakamaan puheenvuoroja. Toisaalta he vaikuttivat pikemminkin täydentävän toistensa sanomisia sen sijaan, että olisivat väitelleet toistensa kanssa, eikä puheenvuoroista syntynyt mielestäni varsinaista kilpailua. Ajoittain olisi kuitenkin ollut hyödyllistä kysyä, olivatko muut samaa vai eri mieltä enemmän puhuvien osallistujien kommentteista.

Kirjaan liittyviä keskusteluaiheita ja valmistelemiani kysymyksiä riitti vajaan puoleksitoista tunniksi. Loput viisitoista minuuttia käytettiin seuraavan kerran kirjan valintaan ja lukupiiriin vetämiseen liittyvän opastustuokion pohjustamiseen. Kysyin osallistujilta toiveita tuokion sisällöstä, joita ei kuitenkaan tullut. Kerroin kuitenkin, mitä aiheita ajattelin tuokion sisällöksi.

9.5 Vanhuus-teeman kokoontuminen

Vanhuus-teeman kirjoista käsiteltävänä oli Eeva Kilven romaani *Unta vain*. Kokoontuminen pidettiin 10.10. kello 14.30. Aluksi osallistujat saivat antaa palautetta lukupiiriin onnistumisesta täyttämällä palautelomakkeet (Liite 16). Keskustelu lähti alustuksen ja aloituskierröksen jälkeen liikkeelle edellisten kokoontumisten tapaan. Osallistujat kommentoivat innokkaasti toistensa mielipiteitä jo alussa ja täydensivät toistensa sanomisia, joten olin ohjaajana ensin taustaroolissa.

Keskustelun seuraaminen oli edellisiä kertoja vaativampaa, mikä johtui todennäköisesti siitä, että *Unta vain* oli käsittelemistämme teoksista ehkä monitasoisin ja vaativin. Lisäksi keskustelu oli mielestäni viime kertoja rönsyilevämpää, mikä toi oman haasteensa keskustelun ohjaamiseen. Niinpä keskityin keskustelun ohjaamisessa tietoisesti vain kysymysten tekemiseen voidakseni havainnoida keskustelua mahdollisimman tehokkaasti ja tuoda siihen näkökulmia, jotka eivät muuten olisi tulleet puheeksi. Keskustelu eteni muutaman kerran kauaskin esitetystä kysymyksestä, mutta onnistuin kuitenkin palauttamaan sen säännöllisesti takaisin tarinaan.

Keskustelussa nousivat esille Kilven tuotannon olennaiset teemat eli luonto, ihmissuhteet, vanheneminen ja yksinäisyys. Kirja herätti osin vastakkaisia mielipiteitä: Joku koki päähenkilön ajatusmaailman hyvin vieraana ja tarinan moraalisena puolen häiritsevänä. Joku taas oli samaistunut hyvin vahvasti päähenkilöön. Keskustelussa eriteltiin paljon henkilöiden välisten suhteiden piirteitä. Etsittiin perusteluja sillekin, mistä syistä päähenkilön suhde kahteen mieheen onnistui. Mietittiin myös, voisiko vastaavaa tapahtua todellisessa elämässä. Yhteisen pohdinnankaan kautta ei päästy selvyyteen, kuinka ristiriitaista päähenkilön elämä loppujen lopuksi oli. Mietittiin myös, miksi päähenkilö vetäytyi yksinäisyyteen. Päähenkilön luonteenpiirteitäkin kuvailtiin. Keskusteltiin myös hänen läheisestä suhteestaan luontoon ja luontosuhteen erityispiirteistä. Pohdittiin myös, olisiko päähenkilö voinut tehdä muuta kuin päättää palata ulkomaille. Huomiota kiinnitti sekin, kuinka paljon kirjailijan oma elämä heijastuu tarinassa. Tarinan loppu oli monitulkintainen ja herätti paljon keskustelua. Kirja vaati monien mielestä toisenkin lukukerran. Koska kirjassa on monia teemoja, tarinasta olisi voitu keskustella teema kerrallaan. Ehkä tarinan monitasoisuus olisi tullut siten entistä kokonaisvaltaisemmin käsitellyksi.

Kilven todettiin kuvaavan tarkkanäköisesti ja oivaltavasti vanhuksen elämäntuntoja. Vanhan naisen yksinäisyys ja rohkeus, hänen rakastumisensa, luontosuhteensa ja luontohavaintonsa innoittivat keskustelemaan aiheista sekä yleisesti että osallistujien omaan elämään pohjautuen. Päähenkilön elämäntilanteen ja ajatusmaailman pohjalta keskusteltiin myös iän tuomista muutoksista.

Kun keskustelu eteni tarinan ulkopuolisiin näkökulmiin, keskusteluun puuttuminen oli vaikeampaa kuin edellisissä kokoontumisissa. Tämä johtuu arvioni mukaan osaksi siitä, että keskusteluilmapiiri oli hyvin rento. Niinpä mielipiteitä pystyttiin jakamaan vapaasti. Lisäksi teemana ikääntyminen on osallistujille merkityksellinen. Toisaalta muutaman kerran joku osallistujistakin havaitsi, milloin oli edetty kauas alun perin keskustellusta aiheesta. Tällöin sain hyvän tilaisuuden johdatella keskustelun uuteen näkökulmaan.

Keskustelun puolivälissä aiheet alkoivat käydä vähiin, jolloin roolini virikkeiden tarjoajana korostui ja keskustelun ohjaaminen helpottui. Kirjan pohjalta tekemäni kysymykset toivat riittävästi virikkeitä keskusteluun. Monet kysymyksistä olisivat todennäköisesti vaatineet enemmänkin pohdintaaikaa. Muutaman kerran jouduin myös toistamaan esittämäni kysymyksen osallistujien pyynnöstä. Huomasin, että keskustelun loppupuolella seuraavaa kysymystä jäätiin jo odottamaan.

Keskustelun jälkeen kerroin osallistujille neuvoja lukupiirin vetämisestä laatimani ohjemonisteen (liite 15) pohjalta. Kerroin ensin muutamia vinkkejä kirjojen valinnasta. Kuvasin myös, kuinka keskustelua voi alustaa ja kuinka siihen liittyviä tehtäviä voi jakaa. Lisäksi kerroin esimerkiksi, mistä tarinan piirteistä voi tehdä kysymyksiä. Mainitsin myös, mitä keskustelun ohjaamisessa on hyvä ottaa huomioon. Kuvasin lyhyesti sitäkin, kuinka olin itse valmistautunut lukupiiriin ja kerroin Kirjasampon, Sanojen aika -tietokannan ja Netlibriksen hyvistä puolista. Suosittelin myös muutamia muita tutustumien arvoisia Internet-osoitteita kirjaehdotusten etsimisen ja alustusten tekemisen tueksi. Jaoin jokaiselle myös oman kappaleen ohjemonisteesta. Yleisvaikutelmaksi jäi, että tuokio oli tarpeellinen, ja tapaamisen lopussa osallistujat alkoivatkin innokkaasti suunnitella seuraavaa kokoontumista.

Ennen päätöstä osallistujat kertoivat suullisesti mielipiteitään lukupiiristä palautelomakkeen kysymyksiin pohjautuen, koska he kokivat sen luontevana. Osallistujien mielestä parasta lukupiirissä oli erilaisiin ihmisiin ja mielipiteisiin tutustumisen lisäksi se, että oli oppinut tuntemaan kirjoja ja kirjailijoita, joihin ei olisi muuten tutustunut. Lukupiirissä oli tullut luettua kirjoja, joita ei olisi osannut kirjaston hyllystä hakea. Lukupiiri oli ollut myös uusi ja mielenkiintoinen kokemus. Pidettiin myös siitä, että olin valinnut kirjaehdotuksia valmiiksi. Koosteet kirjaehdotuksista olivat mieluisia. Kysymykseen siitä, olisiko jotakin voinut tehdä toisin, oli vaikea vastata: osallistujat eivät löytäneet vertailukohtia. Lukupiirin sanottiin kehittyvän jatkossa omalla painollaan osallistujien persoonallisuuksien mukaan. Lukupiiri oli yllättänyt myönteisesti ja täyttänyt odotukset, vaikka niitä ei sen tarkemmin eritelty. Toisaalta kaikilla ei ollut erityisiä odotuksia lukupiiriltä. Vastauksia muihin palautelomakkeen kysymyksiin käsitellään seuraavissa luvuissa.

10 YHTEENVETO

10.1 Kirjojen valinta

Lukupiirin kirjojen valintaan on erilaisia suosituksia, joita on kuvattu luvuissa 4 ja 4.1. Hyödynsin joitakin niistä lukupiirissämme. Ervastin näkemyksen (ks. luku 4) pohjalta keskityimme yhteen kirjaan tapaamista kohden. Ratian suositus siitä, että ohjaaja valitsee kirjan ensimmäiseen koontumiseen (ks. luku 4.1) vaikutti liian rajoittavalta. Toisaalta Laskinin ja Hughesin näkemys kirjan valinnasta keskustelemalla (ks. luku 4.1) vaikutti liian riskialttiilta.

Sovelsinkin koko lukupiirin ajan luvussa 4.1 mainittua Mooren ja Stevensin suositusta teemanmuokaisista kirjaehdotuksista. Tämä selkeytti seuraavan kerran kirjan valintaa. Valintatapa sopi hyvin lukupiiriimme, koska elämänkaari-teema jakaantuu neljään pienempään osateemaan. Lisäksi osallistujat pääsivät kirjoista pitämieni lyhyiden esittelyjen kautta tutustumaan monenlaisiin, heille ennalta tuntemattomiin kirjoihin. Kirjan valinta äänestämällä vaikutti hyvin toimivalta, kun osallistujat saivat tutustua kirjoihin ja keskustella vaihtoehtoista ennen valintaa. Seuraavan tapaamisen kirja valikoitui ilman suurempia erimielisyyksiä. Otin myös huomioon Ervastin neuvon osallistujien toiveiden huomioimisesta (ks. luku 4.1). Osallistujat eivät kuitenkaan tehneet omia ehdotuksia. He eivät kokeneet valmiita ehdotuksia liian rajoittavina, vaan pitivät valikoimaa monipuolisena.

Sovelsin myös Laskinin ja Hughesin suositusta riskien ottamisesta kirjojen valinnassa (ks. luku 4), koska suunnittelutapaamisessa selvisi, että osallistujat halusivat avartaa lukutottumuksiaan. Tämä toteutui siten, että ehdotin myös sellaisia kirjoja, joita osallistujat eivät olisi todennäköisesti muuten valinneet.

Hughes on esittänyt kaksi näkökulmaa lukupiirin kirjalaintoihin (ks. luku 4). Koska elämänkaari-teema rajasi kirjaehdotuksia, vaihtoehtoja ei ollut tarpeen rajata vain tiettyntyyppisiin kirjoihin. Samalla toteutui myös Saalin suositus siitä, että lukupiirin alussa kirjalaintojen suunnan ei tarvitse olla tarkasti määriteltä (ks. luku 4). Siksi kirjaehdotusten rajaaminen romaaneihin Laskinin ja Hughesin toteamusta mukaillen (ks. luku 4) vaikutti riittävän selkeältä, mutta ei liian rajoittavalta.

Hyödynsin kuitenkin Ratian esimerkkiä hänen toteuttamansa elämänkaari-lukupiirin kirjavalinnoista (ks. luku 7.1). Se auttoi kiinnittämään huomiota kirjaehdotusten monipuolisuuteen ja loi kunkin ikävaiheen kirjojen etsimiselle selkeät raamit. Myös Mooren ja Stevensin näkemys tuttuudentunteita ja vieraita näkökulmia tarjoavista kirjoista (ks. luku 4.2) auttoi valitsemaan erityyppisiä kirjoja. Niinpä ei vaikuttanut tarpeelliselta ottaa erikseen huomioon nykyromaaneja ja klassikoita, joista kerrotaan luvussa 4. Ajoittain oli haastavaa huomioida samanaikaisesti useita rajauksia yksittäisen ikävaiheen kirjaehdotusten valinnassa valintakriteereiden ohella ja tasapainottaa valintoja niiden mukaan. Niinpä ainakin teemanmukaisten kirjojen valinnassa voi olla mielekäästä soveltaa rajauksia melko väljästi.

Hyödynsin luvussa 4 esitettyä Lundinin suositusta kirjavalinnan rutiineiden tarpeellisuudesta ja se osoittautui toimivaksi: kun valitsin ennen kutakin tapaamista seuraavaan ikävaiheeseen liittyviä kirjavaihtoehtoja ja esittelin ne tapaamisen lopuksi, kirjojen valinnasta tuli odotettu tapahtuma. Seuraavan kerran kirjan valinta keskustelun lopussa loi tapaamiselle myös selkeän päätöksen, eikä valintaan mennyt loppujen lopuksi kauan aikaa. Siksi Ervastin näkemys seuraavan kerran kirjan valinnasta edellisessä tapaamisessa (ks. luku 4.1) sopi luontevasti lukupiiriimme.

Kirjaehdotusten perustelu luvussa 4.2 esitettyihin valintakriteereihin tukeutuen oli melko vaivatonta, sillä kaikista valitsemistani kirjoista löytyi useitakin kriteerejä täyttäviä piirteitä. Jos olisin valinnut ehdotukset yksistään kiinnostavuuden näkökulmasta, en olisi kyennyt tarkastelemaan valintoja objektiivisesti lukupiirikeskusteluja ajatellen. Koska en ollut lukenut kirjoja ennalta, Taylorin suositus kirja-arvioihin, takakansiteksteihin ja kustantajien teoskuvauksiin tutustumisesta (ks. luku 4.2) osoittautui hyödylliseksi. Toisaalta monet kriteereistä voivat sopia lukijasta riippuen hyvin erilaisiin kirjoihin. Kriteereiden soveltaminen olikin paljolti subjektiivisen harkinnan varassa, eikä suorita viittauksia yksittäisiin kriteereihin kirjakuvauksista aina löytynyt. Siksi hyödynsin kriteereitä suuntaa antavina ohjeina ja harkitsin myös Lundinin ajatusta (ks. luku 4.2) mukailten, mitkä kirjat vaikuttivat mielestäni kiinnostavilta.

Tutustuminen edellisiin lähteisiin sekä valintakriteereiden soveltaminen yksittäisiin kirjoihin loi hyvää pohjaa keskustelulle, kun kirjan sisältö oli pääpiirteissään tuttu jo ennen sen lukemista. Lisäksi kriteereiden soveltaminen auttoi kiinnittämään huomiota lukiessa kirjan keskustelua herättäviin yksityiskohtiin, mikä puolestaan auttoi tekemään pohdintaa herättäviä kysymyksiä.

Luvussa 4.2 kerrotaan niin sanotusti liian kevyiden kirjojen välttämisestä. Suositusta oli helppo noudattaa ja se auttoi myös rajaamaan valintoja. Käsittelemämme kirjat herättivät vilkasta keskustelua ja niiden sanottiin vaatineen tarkkaavaista lukemista. Niin toteutui myös Lundinin ajatus haastavista kirjoista lukupiireissä (ks. luku 4.2). Kriteerit auttoivat selvästi valitsemaan keskustelua herättäviä kirjoja.

Kirjavalinnan tiedonlähteitä

Kirjasampon vahvuuksia oli se, että löysin helposti uusia hakusanaehdotuksia, joita en välttämättä olisi itse tullut ajatelleeksi, ja järjestelmä suositteli muita samankaltaisia kirjoja. Kirjasta sai helposti yleiskuvan, kun yhdellä sivulla näkyi esimerkiksi aiheisiin, teemoihin ja henkilöihin liittyviä asiasanoja, julkaisutiedot ja takakansiteksti. Kirjasampon ohella hyödynsin Oulun kaupunginkirjaston asiasanahakua. Vaikka asiasanayhdistelmällä hakeminen suoraan järjestelmän ehdotusten perusteella ei onnistunut, kirjastotietokannasta hakeminen oli kuitenkin järjestelmällisempää kuin Kirjasamposta hakeminen.

Sanojen aika -tietokannassa hakujen rajaaminen esimerkiksi kirjailijan sukupuolen ja kirjan asiasanojen perusteella oli hyvin käytännöllistä, ja kirjojen esittelyt olivat rikastava lisä. Tiedot kirjailijaan liittyvistä painetuista ja verkkolähteistä olivat hyödyllisiä alustusten tekemisessä. Netlibriksen kirjatarjottimista selailin yläaste- ja lukioikäisille suunnattuja kirjalistoja. Monet Ihmisiä-osioiden kirjaehdotuksista vaikuttivat relevanteilta etenkin lapsuus- ja nuoruus-teemojen osalta. Selailin jonkin verran verkosta löytyviä lukupiirien kirjalistoja, joista suurin osa oli kirjastojen järjestämien lukupiirien listoja. Teemanmukaisten kirjaehdotusten löytäminen listoilta oli kuitenkin hankalaa, vaikka listat olivat monipuolisia.

10.2 Lukupiiritapaamiset

Elämäankaari-lukupiirissä pidettiin neljä lukupiiritapaamista, jotka kestivät puolitoista tuntia kerrallaan. Keskusteluihin sisältyi taitavaa kirjojen analysointia, syvällisiä pohdintoja ja huumoria. Tarinan piirteitä eriteltiin yksityiskohtaisesti ja monipuolisesti. Keskusteluissa käsiteltiin esimerkiksi henkilöiden välisiä suhteita, heidän elämäntilanteitaan ja luonteenpiirteitään, kirjailijan tyyliä, kirjan teemoja, yksittäisiä juonenkäännteitä ja tarinaan liittyviä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Keskusteluissa keskityttiin melko paljon juuri kirjan henkilöihin ja heidän elämäntilanteidensa erittelyyn. Jokaisessa tapaamisessa keskustelut etenivät tarinan innoittamina myös laajempiin kirjan aihe-

siin liittyviin näkökulmiin ja osallistujien elämään liittyviin pohdintoihin. Kirjan ulkopuoliset aiheet vaikuttivat osallistujille tärkeiltä, joten keskusteluja ei ollut mielekästä rajoittaa vain tarinaan. Kokonaisuudessaan käsitellyt aiheet vastaavat monilta osin Ervastin ja Mikkosen kuvauksia lukupiirikeskustelujen sisällöistä (ks. luku 5.2).

Keskusteluissa toteutuivat kiitettävästi luvussa 5.1 esitetyt neuvot keskusteluihin osallistumisesta, joista olin kertonut suunnittelutapaamisessa. Ryhmä vaikutti melko itseohjautuvalta: osallistujat ottivat toiset keskustelijat huomioon ja usein he löysivät toistensa kommentteista näkökulmia, joita kommentoida edelleen. He myös täydensivät paljon toistensa sanomisia. Lukupiirimme keskustelut vastaavat hyvin Nietosvuoren lukupiirin keskusteluja (ks. luku 5.1).

Jotta lukupiiriä ei olisi koettu suorittamisen tuntuisena (ks. luku 5.1), en asettanut lukupiiriin osallistumiselle tarkkoja ehtoja. Luvussa 5.3 on kuitenkin kerrottu, kuinka osallistujat voivat valmistautua lukupiiriin. Osallistujat saivat halutessaan kirjoittaa lukupäiväkirjaa ja tehdä kirjasta omia kysymyksiä (Liite 1). Yleiskuvaksi jäi, että neuvoja pidettiin hyvinä ja käyttökelpoisina etenkin, kun lukupiiri oli osallistujille uusi toimintamuoto, mutta niitä ei hyödynnetty lukiessa kovin tietoisesti. Ehkä ne koettiin turhan rajoittavina. Joitakin neuvot aluksi auttoivat, mutta myöhemmin ne unohutuivat.

Toisaalta keskusteluissa ei syntynyt pitkiä hiljaisia tuokioita, vaan ne etenivät melko sujuvasti joko osallistujien omien tai ohjaajana tekemiäni kysymysten innoittamina. Keskusteluissa siirryttiin melko nopeasti näkökulmasta toiseen. Ne saattoivat edetä pitkänkin tovin niin, ettei minun tarvinnut tuoda niihin uusia virikkeitä. Etenkin keskustelun alussa osallistujat toivat keskusteluun virikkeitä omatoimisesti. Tällöin olin ohjaajana taustaroolissa: havainnoin keskustelun kulkua ja pyrin tunnistamaan keskustelun ohjaamisen tarpeet. Uusia virikkeitä tarvittiin usein tapaamisen puolellisissä. Loppua kohden kysymysten tarve kasvoi, kun keskusteluaiheet vähenivät luonnostaan.

Lukupiirin onnistumisen takaamiseksi pyrin hyödyntämään ohjaajan toimintatapoja monipuolisesti. Laskinin ja Hughesin näkemys ohjaajan tehtävistä (ks. luku 6.2) kuvaakin yleisellä tasolla toimintaani ohjaajana: tehtäviini kuului sekä keskustelujen taustoittamista että niiden ohjaamista.

Keskustelun ohjaamisessa hyödynsin Ervastin neuvoa ennalta valmistelluista kysymyksistä (ks. luku 6.1). Pyrin mukailemaan lukupiiriin alkuvaiheessa Hughesin kuvausta yleisten kysymysten tekemisestä keskustelun alussa (ks. luku 5.2), koska se vaikutti loogiselta. Kuitenkin Chambersin

neuvo yleisten ja kirjaan liittyvien kysymysten joustavasta esittämisestä (ks. luku 5.2) osoittautui lopulta toimivaksi, sillä kirjaan liittyvät kysymykset sekä keskustelun alussa että sen kuluessa vaikuttivat usein luontevammilta kuin yleiset kysymykset.

Kysymysten pohjalta pystyin nostamaan osallistujien pohdittaviksi näkökulmia, jotka eivät nousseet muuten esille. Saalin näkemyksen mukaan (ks. luku 6.1) pyrin tekemään avoimia kysymyksiä, jotka saivat jokaisen osallistumaan. Kysymysten onnistumiseksi huomioin myös Howardin kriteerit (ks. luku 6.1). Havaintojeni mukaan kysymyksiin oli kenen tahansa helppo ottaa kantaa, sillä en esittänyt niitä johdattelevasti, ja useimpiin niistä pystyi vastaamaan monesta näkökulmasta. Osallistujien mukaan kysymykset olivat tarpeellisia, kiinnostavia, johdattivat pohdintaa hyvin eteenpäin, auttoivat palauttamaan mieleen kirjan sisältöä ja haastoivat pohtimaan sitä entistä syvämmällä tasolla. Toisaalta joitakin kysymyksiä oli vaikea ymmärtää täsmällisesti ja monet niistä olisivat vaatineet enemmänkin mietintäaikaa.

Kysymysten monipuolisuuden varmistamiseksi pyrin huomioimaan lukiessani tarinan eri piirteitä. Tässä auttoi Mooren ja Stevensin näkemys kertomuksen eri piirteistä (ks. luku 6.1) sekä Mikkoisen havainnot lukupiirikeskustelujen sisällöistä (ks. luku 5.2). Toisaalta lukiessa syntyi kysymyksiä luonnostaankin etenkin kirjan henkilöistä. Kuten aiemmin todettiin, lukiessa voi kirjata ylös tekstikatkelmia ja muita kiinnostavia havaintoja (ks. luvut 5.3 ja 6.1). Luin keskustelussa usein ääneen jonkin kiinnostavan tekstikatkelman tai muun huomiota herättäneen yksityiskohtan sekä sen pohjalta tekemäni kysymyksen. Ne toivat vaihtelua pelkkien kysymysten esittämiseen ja auttoivat palauttamaan mieleen tarinan yksityiskohtia.

Howard on kuvannut jatkokysymysten tekemistä (ks. luku 6.2). Saadakseni johdonmukaisuutta kysymysten tekemiseen, pyrin hyödyntämään myös hänen ohjeitaan. Jatkokysymysten tekeminen suoraan osallistujien kommentteista oli hankalaa. Kirjan tarkkaavaisesta lukemisesta huolimatta joskus oli myös vaikea valita valmiista kysymyksistä tilanteeseen luonteva kysymys. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että keskustelussa nousi esille paljon myös itselleni uusia näkökulmia tarinaan, ja aiheet vaihtelivat nopeastikin, jolloin huomio kiinnittyi keskustelun seuraamiseen. Usein kävi niin, että etsiessäni aiheeseen sopivaa kysymystä keskustelu siirtyi jo toiseen näkökulmaan. Pystyin kuitenkin ajoittain liittämään valmiita kysymyksiä osallistujien kommentteihin, jolloin sain keskustelun ohjaamiseen luontevuutta.

Scothern kuvaa ohjaajan roolia keskustelujen vaihtelevuuden ylläpitäjänä (ks. luku 5.1). Kirjan tulkinnan rikastamiseksi ja vaihtelun tuomiseksi alustin keskusteluja Ervastin ehdotusta mukailten (ks. luku 6.1). Keskittyminen kirja-arvioissa sanottuun ja kirjailijaan liittyviin tietoihin oli toimiva ratkaisu: ne auttoivat keskittämään puheenaiheita kirjaan ja kirjailijaan. Otin kuitenkin huomioon myös muut luvussa 6.1 esitetyt taustoittamismahdollisuudet (ALA 2011; Jacobsohn 1998, 109; Liverpool Public Library 2011). Edellisten lähteiden alustuskeinot olisivat voineet viedä keskustelut helposti pois kirjasta. Kuitenkin kirjailijan haastattelutiedot rikastivat mielestäni kirjan tulkintaa. Ervastin toteamusta mukailten (ks. luku 6.1) esittelin keskustelussa vain osan alustuksesta ääneen. Luin esimerkiksi Johnin ehdotuksen mukaan (ks. luku 5.2) otteita kirja-arvioista. Osallistujat kokivat alustukset tarpeellisina ja perusteellisina. He poimivat niistä virikkeitä keskusteluun, joten ne eivät olleet vain keskustelujen taustoina. Niinpä ne oli hyvä jakaa osallistujille jo tapaamisten alussa.

Johnin näkemys keskustelun etenemisestä osallistujien mielenkiinnonkohteiden mukaan (ks. luku 5.2) soveltui luontevasti lukupiiriimme, koska jo suunnittelutapaamisessa kävi ilmi, että osallistujat toivoivat vapaamuotoista keskustelua. Havaitsin, että vapaalle keskustelulle on syytä varata keskustelun rönnyilyn vuoksi riittävästi aikaa, jotta kirja tulee riittävän syvälliseksi käsitellyksi. Toisaalta keskustelun palauttaminen takaisin kirjaan ja sen siirtäminen uuteen näkökulmaan olivat luvussa 6.2 esitellyistä keskustelun ohjaamisen keinoista erityisen tarpeellisia. Niinpä hyödynsin Saalin suositusta keskustelun johdattelusta (ks. luku 6.2), joka oli tärkeä jokaisessa tapaamisessa. Se auttoi myös huomioimaan hänen näkemyksensä onnistuneesta keskustelusta (ks. luku 5.2).

Tapaamisten sujuvan etenemisen varmistamiseksi hyödynsin Scothernin suositusta tapaamisen jäsentämisestä (ks. luku 5.1). Kuulumisten vaihtoa seurasi pitämäni alustus, jonka jälkeen osallistujat saivat kertoa vuorollaan mielipiteensä. Sitten seurasi vapaata keskustelua, johon ohjaajana toin tarvittaessa uusia virikkeitä. Tapaamisen lopetusta edelsi seuraavan ikävaiheen kirjojen esittely ja kirjan valinta. Jäsennys helpotti lukupiirin ohjaamista ja toi tapaamisiin johdonmukaisuutta, kun ei jääty pitkäksi aikaa yhteen vaiheeseen. Näin aikaa jäi hyvin myös vapaalle keskustelulle.

Lundinin suositus kunkin mielipiteen kuulemisesta keskustelun alussa (ks. luku 5.2) osoittautui toimivaksi. Siten myös hiljaisemmat pääsivät ääneen, ja keskustelut lähtivät luonnostaan liikkeelle osallistujien omilla kysymyksillä ja kommenteilla. Tämä vastaa myös Ervastin havaintoja hänen lukupiirinsä keskusteluista (ks. luku 5.2).

John on esittänyt kaksi vaihtoehtoa ohjaajan toiminnalle (ks. luku 6.2). Pidin hyvänä ratkaisuna, etten osallistunut mielipiteiden vaihtoon, vaan keskityin keskustelujen ohjaamiseen: ohjaajan monien tehtävien huomioiminen oli sinänsä haastavaa. Ylipäänsä keskustelun virittäminen kysymyksiin vaikutti hyvältä ratkaisulta, koska siten omat mielipiteeni eivät johdatelleet tulkintoja.

Havel ja Kraft kuvasivat tutkimuksessaan ohjaajien toimintaa keskusteluissa (ks. luku 6.2). Myös Scothern on kuvannut tasapainon löytämistä virikkeiden tarjoamisen ja keskustelun luonnostaan etenemisen välillä (ks. luku 6.2). Voidakseni ohjata keskusteluja tasapainoisesti huomioin kyseiset ohjeet. Usein oli vaikea päättää, milloin tuli siirtää keskustelu uuteen aiheeseen ja toisaalta sallia sen edetä luonnostaan. Ervästin toteamus olennaisista keskusteluaiheista (ks. luku 5.1) vaikutti käytännössä liian vapaalta. Keskustelun arviointi Mooren ja Stevensin neuvon pohjalta (ks. luku 5.1) oli kuitenkin ohjaajan näkökulmasta haastavaa. Rönsyilevää keskustelua ei ollut helppoa keskeyttää, sillä tarinan ulkopuoliset puheenaiheet vaikuttivat ryhmän kannalta tärkeiltä. Palautteen perusteella keskustelun johdattelu ja sen luonnollinen eteneminen olivat kuitenkin tasapainossa: annoin keskustelun aluksi rönsytä, mutta johdattelin sen luontevasti takaisin kirjan aiheisiin ja uusiin näkökulmiin.

Kuten aiemmin mainittiin, epämuodollinen ilmapiiri on lukupiirin onnistumisen kannalta tärkeä (ks. luku 5.1). Keskustelujen jäsentämisestä ja kysymyksistä huolimatta ilmapiiri ei ollut muodollinen. Alustus ja valmistelemani kysymykset tukivat mielestäni rentoa ilmapiiriä, sillä niistä sai tarvittaessa uusia virikkeitä. Koska toimin lukupiirin ohjaajana, pyrin huomioimaan Scothernin näkemyksen ohjaajan vaikutuksesta keskusteluilmapiiriin (ks. luku 5.1). Sen toteutumista auttoi se, että esitin omien mielipiteideni sijaan avoimia kysymyksiä. Palautteen mukaan keskustelun johdattelu auttoi tasapuolistamaan keskustelua. Osallistujat kertoivatkin tulleen tasavertaisesti kuulluiksi.

Jacobsohn on kuvannut lukupiirikeskusteluiden ongelmia (ks. luku 6.2). Siksi pyrin huomioimaan ne hyödyntämällä Burnsien, Escondido Public Libraryn ja Stoverin ohjeita, joista kerrotaan luvussa 6.2. Tietoperustassa esitettyihin näkemyksiin perustuvan keskustelurungon (liite 14) soveltaminen ei ollut kaikilta osin niin täysipainoista kuin suunnittelin. Tämä johtuu osaksi siitä, että osallistujat ottivat toisensa hyvin huomioon. Lisäksi keskusteluaiheet vaihtelivat nopeastikin, jolloin huomio kiinnittyi keskustelun etenemiseen sinänsä. Toisaalta jälkepäin ajateltuna edellisten lähteiden neuvoista keskustelun johdattelun ohella lähinnä vain yhteenvedojen tekeminen keskustelun kuluessa olisi ollut tarpeen.

11 POHDINTA

Työn tavoitteena oli aloittaa eläkeläisten lukupiiri Sotkamossa, toteuttaa se mahdollisimman onnistuneesti ja luoda edellytykset lukupiirin jatkumiselle. Lukupiiri on oivallinen kanava tuoda esille kirjaston monipuolista kaunokirjallisuuskokoelmaa. Jo työn alkuvaiheessa minulla oli melko selkeä mielikuva siitä, kuinka lukupiiri voitaisiin käytännössä toteuttaa. Idea ihmisen elämänkaaren vaiheet käsittävään lukupiiriin lähti Taina Ratian toteuttamasta elämänkaari-lukupiiristä, joka vaikutti selkeältä kokonaisuudelta. Lisäksi lähdekirjallisuudesta löytyi käytännönläheisiä esimerkkejä lukupiirien toimintatavoista, ja Vanhaintukisäätiössä ideaani suhtauduttiin yhtä ennakkoluulottomasti kuin itsekkin siihen suhtauduin. Lukupiiriä oli siis helppo lähteä suunnittelemaan.

Aloitin lukupiirin suunnittelun melko varhain keväällä tutustumalla lukupiirioppaisiin, joten minulla oli kunnolla aikaa miettiä toimintatapojen soveltamista omaan työhön. Lukupiirin suunnittelu ja toteutus pysyivät aikataulussa, mitä auttoi suureksi osaksi myös se, että tapaamisten ajankohdat sovittiin hyvissä ajoin lukupiirin alussa. Suunnittelutapaamisen valmistelu onnistui sujuvasti, kun hyödynsin lukupiirin onnistumisessa huomioitavia kysymyksiä ja kokosin niiden ympärille toimintaehdotuksia. Jo tuolloin minulla tuli olla yleiskuva siitä, mitä lukupiiritöimintaan kuuluu. Tapaamisessa nousivat esille monet tietoperustassa käsitellyt aiheet, kuten onnistuneiden lukupiirien piirteet, lukupiiriin valmistautuminen ja ohjaajan tehtävät, joten ne olivat yleisellä tasolla tuttuja jo ennen varsinaisen tietoperustan laatimista. Olin myös saanut tietoperustan kutakuinkin valmiiksi ennen lukupiiritapaamisten aloittamista, joten aikaa jäi hyvin tapaamisten valmisteluun.

Hyödyntämäni lähdeaineisto oli suurelta osin englannin- ja ruotsinkielistä, sillä lukupiirin toteuttamiseen opastavia suomenkielisiä lähteitä löytyi vähän. Joitakin vieraskielisiä painettuja lähteitä tilasin ulkomailta. Koska sopivien lähteiden löytämiseen kului odotettua kauemmin aikaa, oli onnistunut ratkaisu, että kokosin jo varhaisessa vaiheessa alustavien otsikoiden alle erilaisia näkemyksiä lukupiiritöiminnasta. Mielestäni löysin riittävästi ja riittävän monipuolisia lähteitä voidakseni suunnitella ja toteuttaa lukupiirin alusta pitäen. Hyödyntämissäni lähteissä on paljon juuri aloittavan lukupiirin kannalta vartenotettavia käytännönläheisiä neuvoja, joten lähteet palvelivat kokonaisuudessaan työni tavoitteita.

Lukupiirioppaista löytyy lukuisia vaihtoehtoisia toimintamalleja muun muassa kirjojen valinnasta, keskusteluihin valmistautumisesta ja niiden ohjaamisesta. Eri lähteissä samaankin aiheeseen liittyvät neuvot voivat vaihdella. Alussa olikin haastavaa hahmottaa lukupiiritoimintaa kokonaisuutena. Toisaalta lähteissä on melko paljon samansuuntaisiakin neuvoja. Myös muutamista lukupiireihin liittyvistä tutkimuksista sain esimerkkejä lukupiirien toimintatavoista. Internetistä löytyi kirjastojen ylläpitämiä lukupiirisivustoja ja muita oppaita, joita pystyin hyödyntämään. Tosin monet niistä löytyivät sattumalta ilman järjestelmällistä tiedonhakuja.

Kuten aiemmin kävi ilmi, sekä yksityisissä että kirjastojen lukupiireissä on omat vahvuutensa (ks. luku 5.1). Koska lukupiirissämme yhdistyi molemmantyyppisten piirien hyviä puolia, arvioin, että piirimme oli tässä suhteessa onnistunut. Esimerkiksi tapaamiset olivat jäsenneilyjä, mutta kuitenkin epämuodollisia. Lisäksi osallistujat olivat säännöllisesti mukana ja keskustelivat innokkaasti. Myös kirjaehdotukset olivat monipuolisia, ja jokainen pääsi kertomaan mielipiteensä kirjan valinnassa. Nämä havainnot vastaavat myös Lontoon lukupiiritoimintaa kartoittaneen tutkimuksen tuloksia onnistuneista lukupiireistä (ks. luku 5.1). Piirissä toteutuivat arvioni mukaan myös Nietosvuoren vetämän lukupiirin tavoitteissa ilmenneet hyvään vanhuuteen kuuluvat seikat (ks. luku 2).

Koska lukupiiritoiminta oli työtä aloittaessani itselleni uusi aihe, tutustuin työn edetessä lukupiiritoimintaan sekä yleisellä tasolla että käytännön toteuttamisen näkökulmasta. Sain kokonaiskuvan siitä, mitä lukupiirin valmisteluun ja vetämiseen voi ylipäänsä kuulua. Koen oppineeni opinnäytetyöprosessin aikana monia kirjastotyössäkin hyödyllisiä taitoja. Kokemukseni perusteella sain valmiudet toteuttaa lukupiirin alusta pitäen ja toimia lukupiirin vetäjänä. Lukupiirin valmistelu oli monin tavoin kirjallisuuteen liittyvää osaamistani kehittävää. Tietämykseni kaunokirjallisuudesta kehittyi, kun kirjaehdotuksia etsiessäni tutustuin vähintään pintapuolisesti monenlaisiin, itselleni ennalta tuntemattomiin kirjoihin. Kirjaehdotusten valinta ja niiden perustelu kehitti myös osaamistani suositella keskustelua herättäviä kirjoja sekä lukupiireille että kirjaston asiakkaille. Alustuksia laatiessani tutustuin pintaa syvemältä yksittäisiin kirjailijoihin ja heidän tuotantonsa erityispiirteisiin. Kun luin kirjoja keskustelujen ohjaamista ajatellen, opin tekemään pohdintaa herättäviä kysymyksiä. Lisäksi opin paljon ryhmän vetämisestä ja koen myös vuorovaikutustaitojeni kehittyneen.

Kirjojen valinnassa kriteereistä huolimatta vaihtoehtoja oli paljon, ja usein ilmeni myös valinnanvaikeuksia. Kuitenkin takakansiteksteihin ja arvosteluihin tutustumalla ennakkotuntuma tietyn kirjan valitsemisen puolesta lopulta vahvistui. Myös kirjan sivumäärän rajaaminen helpotti valin-

taa. Ajoittain oli haasteena ylittää omat ennakko-oletukset itselle tuntemattomien kirjojen valinnassa, missä valintakriteerit auttoivat paljon. Usein oli kuitenkin hankala arvioida, oliko yksittäinen kirja tuttuudentunteita herättävä vai vieraita näkökulmia tarjoava. Kirjaehdotusten vaihtelevuus olisi säilynyt, vaikka nämä näkökulmat olisi jätetty pois.

Arvioni mukaan tietoperusta heijastaa melko kattavasti lukupiiritoimintaa kokonaisuutena. Mielestäni onnistuin hyödyntämään tietoperustaa melko monipuolisesti kirjojen valinnassa, tapaamisten valmistelussa ja niiden vetämisessä. Lukupiirin toteutus perustui paljolti yksittäisten neuvojen soveltamiseen, sillä lukupiirejä voi toteuttaa monin tavoin aina kirjojen valinnasta keskusteluiden ohjaamiseen. Lukupiirin pitämiseen liittyviä neuvoja on mahdollista yhdistää yksittäisen lukupiirin tarpeisiin sopiviksi. Niinpä uskon, että muut lukupiirejä suunnittelevat voivat saada työstäni vinkkejä lukupiireihinsä, vaikka he eivät toteuttaisikaan juuri elämäankaari-teeman mukaista lukupiiriä.

Tapaamisten valmistelu ja niiden jäsentäminen toistuivat samankaltaisina tapaamisesta toiseen. Ne toivat lukupiirin vetämiseen varmuutta ja loivat piirille selkeän toimintamallin, jonka pohjalta toiminta saatiin sujuvasti alkuun. Neljän tapaamisen aikana ei vaikuttanut tarpeelliselta muuttaa niihin liittyviä toimintatapoja. Palautteen mukaan lukupiiri oli hyvin toteutettu ja toimiva kokonaisuus. Tunnistin kuitenkin seikkoja, joita olisi voinut tehdä toisin.

Lukupiirin toteuttamisessa haastavaa oli oman ohjaajana toimimisen kriittinen arviointi. Huomasin, että vetäjän tulee olla valmis mukauttamaan toimintaansa tapaamisesta toiseen. Keskusteluun puuttuminen ei aina onnistunut luontevasti, vaikka tapaamisten jälkeen tunnistin seikkoja, joita olisin voinut tehdä paremmin. Minun olisi ehkä ollut syytä keskittyä yksittäisessä tapaamisessa keskustelun johdattelun ohella muutamaan keskustelun vetämisen näkökulmaan, jotka havaitsin kehittämiskohteiksi sen sijaan, että pyrin huomioimaan kaikki keskustelun vetämisen neuvot. Toisaalta onnistuin ylläpitämään keskusteluja niin, että aiheita riitti tapaamisten loppuun ja keskustelut pysyivät suurimman osan ajasta tarinassa. Koska monet kysymyksistä olisivat vaatineet enemmän pohdinta-aikaa, olisin kuitenkin voinut palauttaa keskustelun rönseyilyn jälkeen alun perin esittämäni kysymykseen uuden kysymyksen sijaan.

Lukupiirin toteuttamisen tueksi laatimani taustamateriaali oli runsasta. Keskustelun ohjaamisen tukena käyttämäni materiaali oli useina monisteina, joten sen hallinta kokonaisuutena oli haastava käytännön keskustelutilanteissa. Myös havaintojen kirjaaminen ylös keskusteluissa oli ajoittain ongelmallista, kun tuli samalla keskittyä keskustelun tarkkailuun ohjaamisen näkökulmasta.

Onnistuin kuitenkin mielestäni kirjaamaan ylös sen verran yksityiskohtia keskustelujen sisällöistä, jotta pystyin raportoimaan tapaamisten toteutumisen riittävän tarkasti. Keskustelun ohjaaminen ja sen havainnointi olisi kuitenkin todennäköisesti onnistunut entistä luontevammin, jos olisin keksinyt itselleni luontevan keinon ohjata keskustelua vähemmällä monisteilla.

Alustuksiakin olisi ehkä voinut tiivistää ja keskittyä vieläkin täsmällisemmin niihin tietoihin, joista on hyötyä keskustelun kuluessa. Toisaalta esittelin tapaamisissa vain osia alustuksista ääneen, joten ne olivat siitä näkökulmasta tiiviitä. Osallistujat myös pitivät tärkeänä uusiin kirjailijoihin tutustumista. Kirjan pohjalta tekemiäni kysymyksiä oli hyvä olla reilusti, koska moniin niistä tuli vastauksia luonnostaan. Toisaalta toimeksiantajan mukaan kysymysten käsitteet olivat osin vieraita. En todennäköisesti onnistunut välttämään kirjallisuuden opintoja vaativia käsitteitä niin hyvin kuin suunnittelin.

Kuten aiemmin kävi ilmi, kirjastojen tuki yksityisille piireille olisi arvostettua (ks. luku 5.1). Myös elämänkaari-lukupiirissä kysyttiin, löytyisikö kirjastosta henkilöä lukupiiriä vetämään. Vaikka kirjastoilla ei olisikaan mahdollisuutta laajentaa toimintaansa lukupiirien vetämiseen, ne voivat muuten tukea piirien toimintaa. Henkilökunta voi vinkata lukupiirille esimerkiksi eri teemoihin liittyviä kirjoja: kirjojen valinta voi viedä lukupiirissä kauankin aikaa, ja elämänkaari-lukupiirissä osallistujat kysyivät, mitä teemoja he voisivat käsitellä piirin jatkuessa.

Lukupiirit voidaan nähdä kirjaston asiakaspalvelumuotona (ks. luku 1). Mielestäni lukupiiritoiminta voidaan mieltää myös yhtenä hakeutuvan kirjastotyön muotona: kirjastoammattilaiset voivat käydä pitämässä lukupiirejä kirjaston ulkopuolella ja tutustuttaa osallistujat heille uusiin kirjoihin ja kirjailijoihin. Opin, että kirjastoammattilaisen kirjallisuudentuntemukselle ja tiedonhakutaidoille on lukupiirissä tarvetta, sillä osallistujille ei ole välttämättä itsestään selvää, mistä lähteistä löytää kiinnostavia kirjaehdotuksia, kirja-arvioita ja kirjailijatieta.

Aiemmin mainittiin, että kirjastot voidaan nähdä tulevaisuudessa entistä enemmän elämänlaadun kohentajina (ks. luku 1). Kirjastojen yhteistyö muiden elämänlaatua edistävien toimijoiden kanssa voi olla yksi tulevaisuuden kehityssuunta. Voisi olettaa, että lukupiirin kaltaiselle virkistystoiminnalle olisi eläkeläisten parissa kysyntää laajemminkin. Kirjastot voisivat tehdä lukupiirien järjestämisessä yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa. Kokemukseni perusteella lukupiiri soveltuu esimerkiksi kirjastojen ja vanhusten päivätoimintakeskusten yhteistyömuodoksi ja on yksi vaihtoehto kehittää seniori-ikäisille suunnattua hakeutuvaa kirjastotyötä.

Kuten aiemmin todettiin, lukupiirissä on toivottavaa olla ohjaaja (ks. luku 6). Lukupiiri voi toimia onnistuneesti myös ilman erityistä vetäjää, sillä ohjaajan tehtäviä voi jakaa osallistujien kesken. Toisaalta ainakin lukupiirin alussa piirillä on hyvä olla vetäjä, joka voi luoda tapaamisiin suuntaa antavan jäsenyyksen ja tarjota esimerkkejä kirjojen valintaan ja keskusteluiden ohjaamiseen. Niinpä kirjaston puolelta ei tarvitse välttämättä olla mukana henkilöä jatkuvasti, vaan hän voi esimerkiksi aloittaa lukupiirin ja vaikka vieraila piirissä silloin tällöin kirjaesittelyiden merkeissä. Kun lukupiiri on saatu alkuun ja sille on luotu suuntaa antava toimintamalli, osallistujat voivat innostua jatkamaan piiriä keskenään. Toisaalta ei tarvitse välttämättä olla kirjallisuuden ammattilainen voidakseen vetää lukupiiriä, sillä käytettävissä on paljon tiedonlähteitä, joita voi tarvittaessa hyödyntää. Niinpä lukupiirejä voisivat vetää myös vapaaehtoiset ja ylipäänsä kirjallisuudesta kiinnostuneet.

Kokemukseni mukaan elämänkaari-lukupiiri on sopivasti rajattu ja selkeä kokonaisuus lukupiirin aloittamiseksi. Toteuttamaani elämänkaari-lukupiiriä on mahdollista soveltaa teeman yleismaailmallisuuden johdosta monenlaisten lukupiirien aloittamisen mallina ja sitä voi muokata tarvittaessa yksittäisten lukupiirien tarpeisiin sopivaksi. Esimerkiksi lukupiirin vetäminen voi onnistua myös vähemmän perusteellisella ennakkovalmistelulla kuin mitä tässä lukupiirissä on tehty. Toisaalta lukupiirin toteuttamisen tueksi laatimaani taustamateriaalia voi hyödyntää sekä elämänkaari-teeman mukaisissa että muissa lukupiireissä. Kukin lukupiiri voi hyödyntää niitä omien tarpeidensa mukaan.

Yhtenä tavoitteena oli luoda edellytykset myös lukupiirin jatkumiselle. Intoa jatkaa lukupiiriä oli viimeiseen kokoontumiseen mennessä syntynyt, ja palautteen perusteella lukupiirillä on hyvät edellytykset jatkaa toimintaansa. Osallistujat lähtevät vetämään piiriä keskenään. Lukupiirin vetämiseen liittyvä opastustuokio oli tarpeellinen, joskin ehkä liiankin perusteellinen. Näkökulmana ohjeisiin oli ohjaajan tehtävien jakaminen. Se oli toimeksiantajan mukaan onnistunut valinta, sillä jäsenten roolit täsmentyivät jatkossa ja he ovat hänen mukaansa valmiita jakamaan tehtäviä. Piiri ei jatka toimintaansa samalla mallilla, mutta toimeksiantaja kertoi, että elämänkaari-lukupiiri tarjosi hyvän pohjan tulevalle toiminnalle: saadut ohjeet ja ohjaamisen malli tukevat omatoimisia kokoontumisia. Palautteen mukaan olin ohjaajana innostunut ja tunnollinen, mikä loi arvioni mukaan jaettujen neuvojen ohella edellytyksiä piirin jatkumiselle.

Kokemukseni perusteella muiden ikääntyvien lukupiirejä suunnittelevien on hyödyllistä huomioida seuraavia seikkoja. Havaitsin, että lukupiiritapaaminen on ikääntyville kirjakeskustelun ohella tärkeä sosiaalinen tapahtuma ja tilaisuus tavata muita samanhenkisiä ihmisiä. Ohjaajan on hyvä muistaa tämä ajankäytön suunnittelussa. Tapaamista kohden kannattaa varata aikaa vähintään puolitoista tuntia. Huomasin, että ikääntyvät käyvät mielellään elämäkokemuksiaan läpi kirjojen innoittamina ja keskustelevat niistä toistensa kanssa, mikä on heille tärkeää. Siksi ohjaajan ei kannata pyrkiä pitämään keskustelua liian tarkasti tarinassa. Toisaalta tällöin korostuu ohjaajan taito tasapainottaa keskustelu osallistujien elämään liittyvien pohdintojen ja kirjan aiheiden välillä. Se on mielestäni yksi tärkeimmistä keskustelun ohjaamisen keinoista ikääntyvien lukupiirissä.

Monille oli uutta lukea kirjoja analysoiden. Vaatii aikansa omaksua uusi lukuteknikka, sillä useimmiten ikääntyvillä uuden oppiminen vaikeutuu. Ohjaajan on tärkeää kannustaa lukijoita osallistumaan kukin taitojensa mukaan. Elämänkaari-lukupiirissä osallistujat eivät kokeneet piiriin tuleminen kynnystä korkeana, mutta alussa jotkut epäilivät, osaavatko he keskustella kirjallisuudesta riittävän etevästi. Ikääntyvillä on kuitenkin monien elämäkokemustensa pohjalta valmiuksia analysoida esimerkiksi kirjan henkilöiden elämäntilanteita, niiden todenmukaisuutta ja tarinaan liittyviä yhteiskunnallisia aiheita. Ohjaaja voi huomioida tämän kysymyksiä tehdessään. Kysymykset on myös syytä artikuloida selvästi ja kuuluvalla äänellä. Ainakin elämänkaari-lukupiirin osallistujat halusivat silloin tällöin kuulla ohjaajan vastauksen esitettyyn kysymykseen. Ehkä ikääntyvät kaipaavat aika ajoin tukea mielipiteilleen myös ohjaajalta.

Lukupiiristä kiinnostuneita oli helppo tavoittaa Vanhaintukisäätien asiakkaiden joukosta. Niinpä lukupiiri kannattaa mahdollisuuksien mukaan järjestää yhteistyössä esimerkiksi jonkin vanhusten virkistystoimintaa tarjoavan toimijan kanssa ja hyödyntää lukupiiristä tiedottamisessa yhteyshenkilöiden suhteita asiakkaisiin.

Toimeksiantajan odotukset elämänkaari-lukupiiriltä täyttyivät: Vanhaintukisäätiossa saatiin testattua uutta toimintamuotoa ja asiakkaita uuden toiminnan piiriin. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui hyvin. Haluan kiittää lämpimästi päiväkeskusohjaaja Eila Jaakolaa kaikesta avusta, tuesta ja mielenkiinnosta työtäni kohtaan. Haluan myös kiittää Elämänkaari-lukupiirin osallistujia, jotka lähtivät innokkaasti ja ennakkoluulottomasti mukaan toimintaan ja kehittämään lukupiiriä eteenpäin.

LÄHTEET

ALA. 2011. Book Discussion Groups. Hakupäivä 7.3.2011
http://wikis.ala.org/professionaltips/index.php/Book_Discussion_Groups.

Burns, M., Dowd, N., Edwards, T., Fenelon, J. & Judge, A. 2008. A manual to help your library celebrate National Reading Group Month. Hakupäivä 14.5.2011
http://www.nationalreadinggroupmonth.org/PDFS/NJLA-NRGM_Manual.pdf.

Chambers, A. 1994. Böcker inom oss: om boksamtal. Ruots. K. Kuick. Stockholm: Norstedts.

Ervasti, K. 2009. "MÄ OON AINA HALUNNUT JONKUN TÄLLAISEN RYHMÄN!" – kirjoitelma lukupiireistä ja lukupiirejä vetävistä kirjastolaisista. Teoksessa K. Hyphen (toim.) Kirjasto 2010: Lukijat, tekstit ja verkko. Helsinki: BTJ Finland Oy, 52–88.

Escondido Public Library. 2011. Tips on How to Lead a Book Discussion. Hakupäivä 29.4.2011
<http://www.escondido.org/library/escondidoreads/discussiontips.htm>.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5.painos. Tampere: Vastapaino.

Hartley, J. 2002. The Reading Groups Book: with a survey conducted in association with Sarah Turvey. 2002-2003 edition. New York: Oxford University Press.

Havel, L. & Kraft, S. 2003. Boksamtal - intervjuer med bibliotekarier och deltagare i olika litteratursirkklar. Högskolan i Borås. Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats. Hakupäivä 29.4.2011 <http://bada.hb.se/bitstream/2320/952/1/03-33.pdf>.

Howard, M. 2006. Facilitating a book group discussion. Hakupäivä 7.6.2011
http://www.readingroom.spl.org.uk/downloads/group_discussion.pdf.

Hughes, B. 2005. Sharing the Buzz. Guidelines for reading groups. Hakupäivä 7.3.2011
[http://www.denbighshire.gov.uk/www/cms/live/content.nsf/lookupattachments/English~DNAP-7APEUY/\\$File/TAF_SharingTheBuzz_2005.pdf](http://www.denbighshire.gov.uk/www/cms/live/content.nsf/lookupattachments/English~DNAP-7APEUY/$File/TAF_SharingTheBuzz_2005.pdf).

Jaakola, E., päiväkeskusohjaaja, Sotkamon Vanhaintukisäätiö. 2011. Keskustelu 30.5.2011.

Jacobsohn, R. 1998. The reading group handbook: everything you need to know to start your own book club. New York: Hyperion Books.

John, L. 2006. Running book discussion groups: A How-To-Do-It Manual. New York: Neal-Schuman Publishers, Inc.

Karlsson, A. & Pettersson, A. 2007. "Ibland så kan en bok som jag har tyckt var lite halvdöd plötsligt få liv och piggnä till" – En kvalitativ studie av formella och informella läsecirkel. Högskolan i Borås. Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats. Hakupäivä 29.4.2011
bada.hb.se/bitstream/2320/3193/1/07-140.pdf.

Klapuri, M. & Toivola, L. 1986. Vanhukset, lukeminen ja kirjastonkäyttö. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Koskenkangas, K. 2007. Kirjastopalveluja ikääntyville: Kultaisen iän lukupiiri Piippolassa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Koskivaara, N. 2010. Lukupiireissä harjoitetaan kirjallisuuden kansanvaltaa. Teoksessa J. Madero, R. Hapuli & N. Koskivaara (toim.) Lukupiirikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 170–179.

Laskin, D. & Hughes, H. 1995. The Reading group book: the Complete Guide to Starting and Sustaining a Reading Group, with Annotated Lists of 250 Titles for Provocative Discussion. New York: Plume.

Linna, H. 1999. Lukuonni: kirjallisuuden opetus ala-asteella. Helsinki: WSOY.

Liverpool Public Library. 2011. Leading a book discussion group. Hakupäivä 25.5.2011
http://www.lpl.org/index.php?option=com_content&task=view&id=211&Itemid=301.

London Libraries Development Agency. 2002. Reading groups and public libraries research. Hakupäivä 23.6.2011 http://www.readingagency.org.uk/new-thinking/newthinking-uploads/Reading_groups_and_public_libraries.pdf.

Lundin, I. 2003. Bokläsarnas kunskapskälla: för läsecirklar och andra litteratörskare om bok-samtal, förlagsverksamhet och bokbranch. Ystad: Kabusa Böcker.

Lundin, I. 2004. Cirkelbevis: läsecirklar på bibliotek. Lund: Bibliotekstjänst.

Matero, J. 2010. Lukupäiväkirjoista lukupiirikeskusteluihin. Teoksessa J. Matero, R. Hapuli & N. Koskivaara (toim.) Lukupiirikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 193–204.

Matero, J., Hapuli, R. & Koskivaara, N. 2010. Lukijalle. Teoksessa J. Matero, R. Hapuli & N. Koskivaara (toim.) Lukupiirikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 7–12.

Mattila, S., Ollila, M. & Volotinen, T. 2008. Lukupiirin lumo: kirjallisuudenopetuksen oppitukioita. Helsinki: WSOY.

McArdle, M. 2009. Book Group Therapy: A Survey Reveals Some Truths about Why Some Book Groups Work and Others May Need Some Time on the Couch. *Reference & User Services Quarterly* Winter 49 (2), 122–125.

Mikkonen, A. 2011. Lukupiirin lumous - Lukemisen sosiaalinen ulottuvuus lukupiireissä. Tampereen yliopisto. Informaatitieteiden yksikkö. Informaatitutkimuksen ja interaktiivisen median maisteriohjelma. Pro gradu -tutkielma.

Moore, E. & Stevens, K. 2004. Good books lately: the one-stop resource for book groups and other greedy readers. New York: St. Martins Press.

Nietosvuori, L. 2004. Tukea ja voimaa arkipäivään: toimintatutkimus vanhusten lukupiiristä. Joensuu yliopisto. Kulttuurintutkimus. Ammatillinen lisensiaatintyö.

Pierce County Library. 2009. Book Club How to's. Hakupäivä 7.6.2011 <http://www.piercecountylibrary.org/reading-books/book-group-collection/book-club-to.htm>.

Ratia, T. 2010. "Mielen lehtevät sanat": lukupiiri kirjastossa. Teoksessa J. Matero, R. Hapuli & N. Koskivaara (toim.) Lukupiirikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 180–192.

Reading Agency. 2004. A national public library development programme for reading groups. Hakupäivä 7.3.2011 http://www.readingagency.org.uk/new-thinking/newthinking-uploads/Programme_for_reading_groups.pdf.

Reading Group Choices. 2011. Tips on Starting a Book Group. Hakupäivä 15.5.2011 <http://www.readinggroupchoices.com/readinggroups/starting.cfm>.

Rossinen, M. 1993. Vanhainkodissa asuvan vanhuksen kirjastonkäyttö, lukeminen ja mielikirjat. Oulun yliopisto. Kirjastotiede ja informatiikka. Pro gradu -tutkielma.

Saal, R. 1995. The New York Public Library guide to reading groups. New York: Crown trade paperbacks.

Scothern, C. 2000. What makes a successful public library reading group? How good practice can be created and sustained. The University of Sheffield. The Degree of Master of Arts in Librarianship. Hakupäivä 13.4.2011 dagda.shef.ac.uk/dissertations/1999-00/scothern.pdf.

Seattle Public Library. 2011. Book Group How-Tos. Hakupäivä 29.4.2011 <http://www.spl.org/library-collection/books-movies-and-music/book-groups/book-group-how-tos>.

Sotkamon Vanhaintukisäätiö. 2011. Hakupäivä 6.6.2011 <http://www.sotkamonvanhaintukisaatio.fi/index.php>.

Stover, K. 2011. The Facilitator's Handy List of Ground Rules, Guidelines and Everything Else. Hakupäivä 29.4.2011 <http://www.kclibrary.org/?q=book-clubs/guidelines>.

Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry. 2010a. Näin perustat lukupiirin. Hakupäivä 14.4.2011 <http://www.lukupiirit.fi/4>.

Suomen vanhan kirjallisuuden päivät ry. 2010b. Lukupiirejä. Hakupäivä 13.6.2011 <http://www.lukupiirit.fi/5>.

Taylor, J. 2008. Good for What? Non-appeal, Discussibility, and Book Groups (Part2). Reference & User Services Quarterly 47 (1), 26–31.

Thomas, T. 2001. "A garden in the pocket". The Value of Reading for Older Adults Living in the Community. The University of Sheffield. The Degree of Master of Arts in Librarianship. Hakupäivä 29.4.2011 dagda.shef.ac.uk/dissertations/2000-01/thomas.pdf.

Turunen, K. 2008. MUUTOSAGENTTI - Hyvä aikuisten kirjapiirin opettaja. Hakupäivä 29.4.2011 https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20004/jamk_1232966443_1.pdf?sequence=1.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1: VINKKEJÄ LUKEMISEN TUEKSI	89
LIITE 2: KIRJAESITTELYJEN LÄHTEET	90
LIITE 3: TUTUSTUMISPELI.....	92
LIITE 4: ALUSTUS: IB MICHAEL.....	93
LIITE 5: ALUSTUS: RAILI MIKKANEN	96
LIITE 6: ALUSTUS: RIITTA JALONEN	100
LIITE 7: ALUSTUS: EEVA KILPI.....	105
LIITE 8: KOOSTE AIKUISUUS-TEEMAN KIRJOISTA.....	110
LIITE 9: YLEISIÄ KESKUSTELUKYSYMYKSIÄ	111
LIITE 10: IB MICHAEL: <i>VANILJATYTTÖ</i>	113
LIITE 11: RAILI MIKKANEN: <i>EI OLE MINULLE SUVANNOT</i>	114
LIITE 12: RIITTA JALONEN: <i>KUVITTELE ITSELLESI MIES</i>	116
LIITE 13: EEVA KILPI: <i>UNTA VAIN</i>	118
LIITE 14: KESKUSTELURUNKO.....	120
LIITE 15: VINKKEJÄ LUKUPIIRIN VETÄMISESTÄ.....	121
LIITE 16: PALAUTETTA ELÄMÄNKAARI-LUKUPIIRISTÄ	125

Tähän monisteeseen on koottu vinkkejä lukupiirikirjan lukemisen tueksi. Jotta lukupiiriin osallistumisesta ei tulisi kenellekään ylimääräistä taakkaa, jokainen voi valita itselleen mieluisimman tavan valmistautua keskusteluun tai tulla mukaan ilman erityisiä valmisteluja.

Jos haluat, voit tehdä kirjan pohjalta muutaman oman kysymyksen keskustelua varten. Ne voivat liittyä esimerkiksi kirjan tapahtumiin, henkilöihin, kieleen tai mihin tahansa kirjan aiheisiin. Lukiesasi voit pohtia, minkälaisia kysymyksiä tarina itsessäsi herättää tai mistä asioista kaipaisit muiden mielipiteitä. Kysymyksiä voi syntyä lukemisen aikana myös luonnostaan, kun kirjassa tulee vastaan mieltä askarruttavia asioita. Voit myös halutessasi miettiä, mitä asioita kysyisit kirjan henkilöiltä tai kirjailijalta, jos saisit puhua heidän kanssaan.

Yksi tapa valmistautua lukupiirikeskusteluun on kirjoittaa lukupäiväkirjaa. Lukupäiväkirjassa voit ilmaista vapaamuotoisesti lukemisen aikana mielessäsi liikkuvia ajatuksia. Voit kirjoittaa muistiin

- niitä ajatuksia ja tunteita, joita kirjan lukeminen sinussa herättää
- omia reaktioitasi esimerkiksi kirjan tapahtumiin, henkilöihin ja kieleen vaikkapa jokaisen kappaleen jälkeen
- itseäsi puhuttelevia ja mielenkiintoisia kohtia, joista haluaisit kertoa muille
- mitä asioita lukiessasi pohdit, ihmettelit, epäilit tai et ymmärtänyt.

Älä murehdi oikeinkirjoitusasioista, sillä henkilökohtaiset ajatuksesi ja tunteesi ovat tärkeitä.

Lukemisen iloa kaikille!

Lapsuus-teeman kirjaehdotukset

Järvi-Herlevi, A. 2011. Ei ihminen ole saari vaan saarella. Hakupäivä 7.5.2011
<http://www.kymensanomat.fi/Kulttuuri---Kirjat/2009/05/17/Ei+ihminen+ole+saari,+vaan+saarella/200937173377/55>.

Kuopion kaupunki. 2009. Kirjaston top 10:n kiinnostavat. Hakupäivä 4.5.2011
<http://w3.kuopio.fi/net.nsf/TD/191109095731706?OpenDocument>.

Köngäs, A. 2006. Joen varrella vaietaan. Hakupäivä 7.5.2011 <http://www.kiiltomato.net/tiina-piilola-alkuvedet/>.

Otava. 2011. Lapsuus. Hakupäivä 15.5.2011
http://www.otava.fi/otava!/kirjat/kotimainen/2008/fi_FI/lapsuus/.

Seuri, S. 2011. Elina Halttusen Saarella kaikki hyvin. Hakupäivä 7.5.2011
<http://www.uusisuomi.fi/kulttuuri/53502-arvio-elina-halttusen-saarella-kaikki-hyvin>.

Nuoruus-teeman kirjaehdotukset

Huhtinen, A. 2011. Shizukon tytär. Hakupäivä 8.7.2011
http://www.nyk.fi/mantysalo/02_03/kirjaesittely/shizukon_tytar.html.

Kirjasampo. 2011. Ranskalainen testamentti. Hakupäivä 7.7.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/http%253A%252F%252Fwww.yso.fi%252Ffonto%252Fkaunokki%2523ateos_228.

Netlibris. 2011a. Ei ole minulle suvannot. Hakupäivä 9.6.2011
<http://db4.oph.fi/haut/netlibris/tiedot.asp?PA=689>.

Netlibris. 2011b. Balzac ja vaatturintytär. Hakupäivä 21.6.2011
<http://db3.oph.fi/netlibris/tiedot.asp?PA=484>.

OUTI-kirjastot. 2011. Lukuvinkit. Hakupäivä 21.6.2011
<http://www.outikirjastot.fi/?osio=lukuvinkit&sivu=kaunokirjallisuus>.

Rinne, K. 2008. Lukupiirin kirjaesittely. Waltari, Mika: Suuri illusio. Hakupäivä 18.7.2011
<http://www.lohja.fi/kirjasto/default.asp?kieli=246&sivu=103&alasivu=103>.

WSOY. 2011. Adrei Makine. Hakupäivä 7.7.2011 <http://wsoy.fi/yk/authors/show/328>.

Aikuisuus-teeman kirjaehdotukset

Gummerus. 2011a. Eeva Tikka. Hakupäivä 13.6.2011
http://www.gummerus.fi/page.asp?sivulD=281&component=/PublishDB/Kirjailijat_kirjailijaesittely.asp&reclD=94.

Gummerus. 2011b. Lohikäärme kylpy. Hakupäivä 13.6.2011
http://www.gummerus.fi/page.asp?sivulD=280&component=/PublishDB/Kirjat_kirjaesittely.asp&reclD=264.

Kirjasampo. 2011a. Oikukas Planeetta. Hakupäivä 11.7.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/http%253A%252F%252Fwww.yso.fi%252Ffonto%252Fkaunokki%2523ateos_6272.

Kirjasampo. 2011b. Hidas mies. Hakupäivä 24.7.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aateos_11634.

- Liukkonen, T. 2000. Myrskyn jälkeen anteeksianto. Hakupäivä 26.7.2011
<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Myrskyn+j%C3%A4lkeen++anteeksianto/HS20000903S11KU02upb>.
- Otava. 2006. Tahitin tyttäret. Hakupäivä 18.7.2011
http://www.otava.fi/kirjat/suomennettu/2006/fi_FI/tahitin_tyttaret/.
- Otava. 2011. Anne Tyler. Hakupäivä 26.7.2011 http://www.otava.fi/kirjailijat/ulkomaiset/s-o/tyler_anne/fi_FI/tyler_anne/.
- Stenbäck, I. 2006. Liian hidas mies Coetzee porautuu syvälle länsimaisen miehen tajuntaan. Hakupäivä 24.7.2011
<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Liian+hidas+miesCoetzee+porautuu+syv%C3%A4lle+l%C3%A4nsimaisen+miehen+tajuntaan/HS20061220S11KU03hq1>.
- Tammi. 2011. Kuvittele itsellesi mies. Hakupäivä 9.7.2011
<http://www.tammi.fi/kirjat/ISBN/9789513133917>.
- Vanhuus-teeman kirjaehdotukset**
- Gummerus. 2011. Hemingwayn naiset. Hakupäivä 7.9.2011
http://www.gummerus.fi/page.asp?sivuID=280&component=/PublishDB/Kirjat_kirjaesittely.asp&recID=1373.
- Halonen, K. 2008. Katoamisen partaalla. Hakupäivä 7.9.2011
http://www.vantaanlauri.fi/arkisto/2008/2008-02-07/kulttuuri/kirjat/Huolta_kantavat_miehet.
- Kirjasampo. 2011a. Päivät Pariisissa. Hakupäivä 18.8.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aateos_10758.
- Kirjasampo. 2011b. Lähimmäinen. Hakupäivä 15.8.2011
<http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/saha3%253Au380edd2d-fbcd-47ae-83b8-be085f8e6fe8>.
- Kosonen, P. 2007. ROTH: JOKAMIES. Hakupäivä 7.9.2011
<http://paivikosonen.blogspot.com/2007/11/roth-jokamies.html>.
- Lahden kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. 2011. Luvuvinkit. Hakupäivä 7.9.2011
<http://kaupunginkirjasto.lahti.fi/luvuvinkit.htm#alkuun>.
- Nowak, N. & Puttonen, P. 2009a. Arne Nevanlinna: Marie. Hakupäivä 15.8.2011
<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=785&a=6741>.
- Nowak, N. & Puttonen, P. 2009b. Robert Åsbacka: Urkujenrakentaja. Hakupäivä 15.8.2011
<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=785&a=6907>.
- Nowak, N. & Puttonen, P. 2009c. Eeva Kilpi: Unta vain. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=785&a=6933>.
- Tapiainen, T. 2009. Robert Åsbacka: Urkujenrakentaja.
http://www.jamsa.fi/kirjasto_ja_kulttuuri/kirjasto/kirjat/urkujenrakentaja.html.
- Vaismaa, R. 2007. Tasa-arvon peruskurssi. Hakupäivä 7.9.2011 <http://www.kiiltomato.net/outi-alm-hemingwayn-naiset/>.
- Waarala, H. 2008. Arne Nevanlinna - Marie. Hakupäivä 15.8.2011
<http://www.savonsanomati.fi/viihde/kirjat/arne-nevanlinna-marie/78237>.

Mitkä kirjat ovat olleet erityisen tärkeitä elämässäsi?	Kenen seuraavaa kirjaa odotat innolla?
Minkälaisia kirjoja pyrit välttämään?	Minkä kirjan ottaisit mukaan lyhyelle/ pitkälle matkalle?
Luetko mieluummin tutuista vai itsellesi vieraista paikoista kertovia kirjoja?	Mitkä ovat varhaisimpia lukemiseen liittyviä muistojasi?
Luetko tiettyjä suosikkikirjojasi uudelleen vai valitsetko yleensä uusia kirjoja?	Mitä kirjoja muistat lapsuudestasi?
Kenen kirjailijan vierellä istuisit mieluiten juhlapäivällisillä?	Valitsetko luettavaksesi kirjoja hetken mielijohdeesta?
Onko sinulla monta kirjaa samanaikaisesti luvun alla?	Kirja, joka ei vastannut odotuksiasi
Luetko viimeisimpiä kirjauutuuksia pysyäksesi ajan tasalla?	Missä luet mieluiten?
Mistä syistä voisit jättää kirjan kesken?	Pidätkö enemmän sellaisista kirjan henkilöistä, jotka muistuttavat itseäsi vai sellaisista, jotka ovat erilaisia kuin sinä?
Millaisia kirjoja et haluaisi lukea lukupiirissä?	Luitko nuorena paljon kirjoja? Mitkä kirjat ovat jääneet erityisesti mieleesi?

LÄHTEET

Hampshire County Council. 2011. Reading groups. Icebreakers. Hakupäivä 20.5.2011
<http://www3.hants.gov.uk/library/reading-groups.htm>.

Hughes, B. 2005. Sharing the Buzz. Guidelines for reading groups. Hakupäivä 7.3.2011
[http://www.denbighshire.gov.uk/www/cms/live/content.nsf/lookupattachments/English~DNAP-7APEUY/\\$File/TAF_SharingTheBuzz_2005.pdf](http://www.denbighshire.gov.uk/www/cms/live/content.nsf/lookupattachments/English~DNAP-7APEUY/$File/TAF_SharingTheBuzz_2005.pdf).

Libraries West. 2011. Starting a reading group. Hakupäivä 20.5.2011
www.librarieswest.org.uk/starting_reading_group.pdf.



Ib Michael on syntynyt vuonna 1945 Roskildessa Tanskassa. Hän opiskeli Väli-Amerikan ja Intian kieliä ja kulttuuria Kööpenhaminan yliopistossa. Hän on opiskellut myös lääketiedettä. Ib Michael kuuluu Pohjoismaiden suosituimpiin kirjailijoihin ja on matkustellut paljon ennen ryhtymistään kirjailijaksi. Ensimmäiset hänen kirjoistaan olivatkin matkakirjoja. Kirjailija on matkustellut laajasti esimerkiksi Latinalaisessa Amerikassa, Kiinassa ja Tiibetissä. Hän on myös ylittänyt Atlantin ja käynyt Tyyneellä Valtamerellä, Polynesiassa. (European Union Center of Excellence 2011, hakupäivä 9.6.2011; Nemo 2011a, hakupäivä 9.6.2011.)

Ib Michael on kirjoittanut 70-luvun alusta asti ja julkaissut niin matkakertomuksia, romaaneja, novelleja kuin runojakin. Hänen tuotannossaan on huomiota herättävää se, kuinka jopa toisilleen vastakkaiset piirteet ilmenevät rinnakkain: hellyys ja julmuus, nuoruus ja aikuisuus, ilo ja kipu, mielikuvituksenellisuus ja järki, paikallisuus ja yleismaailmallisuus yhdistyvät yllättävillä tavoilla. (Lahden kansainvälinen kirjailijakokous 2011, hakupäivä 21.6.2011.) Ib Michaelin on luonnehdittu edustavan kirjailijana maagista realismia. Julkaistuaan esikoisteoksensa kirjailija matkusti Intiaan ja Latinalaiseen Amerikkaan, jossa hän keräsi tietoa myyteistä, eksoottisesta luonnosta ja yhteiskunnista. Hän hyödynsi näitä tietoja kirjoissaan *Mayalandet* ja *Rejsen tillbake*. Näissä ja monissa muissakin hänen myöhemmissä teoksissaan ajan ja tapahtumapaikkojen vaihtelu rikkoo kerronnan realistisuuden. Kirjailijalta on suomennettu neljä romaania: *Vaniljatyttö* (1998), *Kirje kuulle* (1999) ja *Kahdestoista ratsastaja* (1999) muodostavat eräänlaisen sukukertomuksen, jossa kirjailija kertoo sukunsa tapahtumista ja kohtaloista. Kirjoissa korostuu muistojen ja muistamisen tärkeys, ja kirjailija siirtyy vaivattomasti ajasta ja tapahtumapaikasta toiseen liittäen kerrontaansa myös myyttisen tason. Hänen romaanitrilogiaansa pidetään yhtenä tanskalaisen kirjallisuuden tärkeimmistä saavutuksista 90-luvulla. Trilogia palkittiin Tanskan Akatemian suurpalkinnolla vuonna 1995 ja se on käännetty yhdeksälle kielelle. Viimeisimmäksi Michaelilta on suomennettu myös romaani *Prinssi* (2002). (Ilkka 2011, hakupäivä 9.6.2011; Lahden kansainvälinen kirjailijakokous 2011, hakupäivä 21.6.2011.)

Vaniljatyttö-romaanissa kuvataan kertojan omaa lapsuutta 1950-luvulla. Lapsen elämään kuuluvat esikoulun aloittaminen, sairaalakäynnit sisaren luona, perhejuhlat ja ongelmat vanhempien avioliitossa. Poika elää arkielämänsä ohella myös vilkasta mielikuvituselämää. (Ilkka 2011, hakupäivä 9.6.2011.) Kun kirjailijan pikkusisko sairastui polioon, kirjailija lohdutti siskoa kertomalla tälle tarinoita. Tästä näkökulmasta *Vaniljatyttö* on omaelämäkerrallinen romaani. Kirjailija on todennut kerran, että ”kaikki mitä luon, luon todellisuudessa siitä, miten lapsuudessa maailma tenhosi ja veti puoleensa”. (Hämäläinen 1998, hakupäivä 9.6.2011.)

Mitä on maaginen realismi?

Maagisessa realismissa yhdistyvät tavanomainen ja ihmeellinen maailma. Esimerkiksi Gabriel Garcia Marquezin romaanissa *Sadan vuoden yksinäisyys* salamyhkäistä miestä ympäröi keltaisten perhosten parvi. Kertoja tai kukaan tarinan henkilöistä ei kuitenkaan pyri selittämään näitä

eriskummallisia ilmiöitä, vaan niiden olemassaolo hyväksytään. Maagisessa realismissa historiallisuus ja tarunomaisuus, todenmukaisuus ja taianomaisuus ilmenevät rinnakkain. (Moore & Stevens 2004,318–319.)

Kirja-arvioista poimittua

Michael on taitava kirjailija, unien ja mielikuvituksen ammattilainen, joka viitsii olla pitkästyttämättä lukijaansa retkillään ajassa ja paikassa. Romaani on, niin kuin tanskaksi sanotaan, dejlig eli kaunis, viehättävä, miellyttävä, mukava, ihana ja ihmeellinen eli, oikein viihdyttävä, sanan kaikissa konnotaatioissa. (Hämäläinen 1998, hakupäivä 9.6.2011.)

”Michaelin kieli on kaunista luettavaa, mistä ansaitsee varmasti kunniansa myös suomentaja Pirkko Talvio-Jaatinen. Välillä tarina on maagisempi, välillä realistisempi, mutta kulkee koko ajan eteenpäin.”(kirsimaria 2008, hakupäivä 9.6.2011).

Romaanista *Prinssi* on sanottu seuraavasti:

”Hän osaa pitää romaaninsa monet tasot ja ulokkeet koossa. Satumaiset juonenkäänteet ja keikaukset, aikamatkatkin, joita tässä ei sovi selostaa, ovat - satumaisia, ja ne ovat osa Ib Michaelin *brandia*.”(Hämäläinen 2002, hakupäivä 18.6.2011.)

Tietoa kirjailijan muista kirjoista

Kahdestoista ratsastaja

Romaanissa *Kahdestoista ratsastaja* kirjailija kuvaa sukunsa menneisyyttä. Tarinan mukaan espanjalainen 1800-luvulla elänyt palkkasoturi on ollut suvun esi-isä. Mielikuvituksellisesta tarinasta ei puutu rakkautta, vauhtia, petoksia eikä pettymyksiä. (kirsimaria 2008, hakupäivä 9.6.2011.) Espanjalainen palkkasoturi Gomez sytyttää vahingossa tuleen tanskalaisen Koldinghusin linnan vuonna 1808. Gomez on veijari ja sydäntenmurskaaja ja hänen tarinansa johdattaa lukijat 1800-luvun Tanskasta sisällissodan tuhoamaan Meksikoon. Romaanissa käsitellään niin valtaa, rakkauden raakuutta ja palavaa tahtoa etsiä menneisyyden jälkiä. (Nemo 2011b, hakupäivä 9.6.2011.)

Kirje kuulle

Vaniljatyttö ja *Kahdestoista ratsastaja* -romaanien päähenkilö palaa Roskildeen haudatakseen isänsä. Hän muistelee nuoruudenaikojaan, jolloin isän poikaan kohdistamat odotukset ja nuorukaisen omat käsitykset elämän tarkoituksesta olivat vahvasti ristiriidassa keskenään. Isän tuhotua poikansa unelmat, poika päättää kostaa. Romaani on Michaelin itsenäisten sukutrilogian osien päätösosa. (Nemo 2011c, hakupäivä 9.6.2011.)

Prinssi

Romaanissa kerrotaan köyhästä orpopoika Maltesta, joka lähetetään kesäksi rannikon täysihoidolaan. Hän unelmoi laivoista, jäätiköistä ja juurettomien ihmisten kaipaamista kauniista paikoista. Seuranaan Maltella on hänen suojelusenkelinsä, joka ei kuitenkaan voi vaikuttaa tapahtumien etenemiseen. (Nemo 2011d, hakupäivä 9.6.2011.)

LÄHTEET

European Union Center of Excellence. 2011. Ib Michael. Hakupäivä 9.6.2011
<http://eucenter.wisc.edu/Conferences/Voices/michael.htm>.

Hämäläinen, T. 1998. Tanskalainen Ib Michael kirjoittaa suvustaan. Romaanitriologia kadun aurinkoisella puolella. Hakupäivä 9.6.2011
<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Tanskalainen+Ib+Michael+kirjoittaa+suvustaanRomaanitriologia+kadunaurinkoisella+puolella/HS981025SI1KU02ypt>.

Hämäläinen, T. 2002. Rakkauden ja orpouden maisemissa. Hakupäivä 18.6.2011
<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Rakkauden++ja+orpouden++maisemissa/HS20020306SI1KU03zdo>

Ilkka, R. 2011. Michael Ib: Vaniljatyttö. Hakupäivä 9.6.2011
<http://www.ouka.fi/kirjasto/kirjallisuus/ib.html>.

Kirsimaria. 2008. Ib Michael: Vaniljatyttö -trilogia. Hakupäivä 9.6.2011
<http://kirsimaria.wordpress.com/2008/11/11/ib-michael-vaniljatyttö-trilogia/>.

Lahden kansainvälinen kirjailijakokous. 2011. Ib Michael. Hakupäivä 21.6.2011
http://www.liwre.fi/vanhat/mukkula_vanha/kirjailijat/kirgalleria-suomi.htm.

Moore, E. & Stevens, K. 2004. Good books lately: the one-stop resource for book groups and other greedy readers. New York: St. Martins Press.

Nemo. 2011a. Ib Michael. Hakupäivä 9.6.2011
<http://www.nemokustannus.fi/fi/kirjailijat.html?kirjailija=58>.

Nemo. 2011b. Kahdestoista ratsastaja. Hakupäivä 9.6.2011
<http://www.nemokustannus.fi/fi/kirjat.html?kirja=153>.

Nemo. 2011c. Kirje kuulle. Hakupäivä 9.6.2011
<http://www.nemokustannus.fi/fi/kirjat.html?kirja=154>.

Nemo. 2011d. Prinssi. Hakupäivä 9.6.2011 <http://www.nemokustannus.fi/fi/kirjat.html?kirja=125>.



Raili Mikkanen (s.1941) on kotoisin Savonlinnasta ja kirjoitti ylioppilaaksi Mikkelissä 1959. Valmistuttuaan Helsingin yliopiston valtiotieteellisestä tiedekunnasta vuonna 1967 hän on työskennellyt Helsingissä niin tiedottajana, toimittajana kuin kirjailijana. Julkisen kirjoittamisen hän aloitti jo seitsenvuotiaana, jolloin hänen ensimmäinen runonsa julkaistiin lehdessä. Mikkanen on tuottelias ja palkittu kirjailija ja on kirjoittanut yli 50 teosta. Hänen tuotantoonsa kuuluu kirjoja alle kouluikäisille, vasta lukemaan oppineille, nuorille ja aikuisille. Koska Mikkanen kirjoitti päivätyössään paljon aikuisille, hän koki luontevana kirjojen kirjoittamisen lapsille ja nuorille. Mikkanen aloitti lasten- ja nuortenkirjojen kirjoittamisen vuonna 1976. Kirjailijana hän on hyvin monipuolinen ja kirjoittaa yhtä sujuvasti niin pienistä lapsista kuin nuorista ihmisistä. Hän on kirjoittanut esimerkiksi lastenromaaneja, kuvakirjoja, lastenrunoja ja hienon historiallisen nuortenromaaneiden sarjan. Mikkanen on myös käsikirjoittanut televisio-ohjelmia lapsille ja nuorille, joista tunnetuin lienee Histamiini-poni, joka seikkailee myös hänen kirjoissaan. Hän on kirjoittanut myös näytelmiä ja laulunsanoituksia. Vasta nyt toimiessaan vapaana kirjoittajana hän kirjoittaa myös aikuisille. (Vähämaa 2009, hakupäivä 9.8.2011; Minerva 2011a, hakupäivä 8.8.2011; Tammi 2011, hakupäivä 8.8.2011; WSOY 2011, hakupäivä 8.8.2011.)

Raili Mikkanen historiallisten nuortenkirjojen sarjaan kuuluvat seuraavat kirjat:

Teatteriin! Ida Aalbergin nuoruus, 1990

Karhun kumarrus, Miina Sillanpään nuoruus, 1996

Aurora, keisarinnan hovineito, 1997 (Aurora Karamzinin nuoruus)

Aavikoiden seikkailija, tutkimusmatkailija Yrjö Wallin, 2001 (Topelius-palkinto 2001)

Ei ole minulle suvannot! Aino Kallaksen nuoruus, 2002 (Finlandia Junior -palkinto 2002)

Kahdentoista vala, 2003

Myrkkypuun marjat, 2004 (itsenäinen jatko kirjalle *Kahdentoista vala*) Kirjat kertovat 1600-luvun parantajanaisestä tyttärineen. Jatkokirjan aiheena on myös kielletty rakkaus.

Runokirje, kertomus Katri Valasta, 2005. (Vähämaa 2009, hakupäivä 9.8.2011.)

Pähkinäpuinen lipas (2008) ja *Hopearenaan taika* (2010) täydentävät romaaneja *Kahdentoista vala* ja *Myrkkypuun marjat* (Suomalainen kirjakauppa 2011, hakupäivä 9.8.2011).

Kirjojen päähenkilötkin ovat kokeneet murrosikäisille tyypillisiä hankalia tunteita, kuten alakuloa, huonommuutta ja pettymyksiä. Toisaalta kirjoissa opetetaan myös omien erityislahjakkuuksien, hyvien puolien tiedostamista ja kuinka niin ikävimmistä hetkistä kuin huonoimmistakin olosuhteista voi nousta voittajaksi. Kirjat rohkaisevat uskomaan omiin unelmiin ja siihen, että kenties ne vielä toteutuvatkin. Vaikka romaanit on kirjoitettu fiktiiviseen muotoon, ne eivät kuitenkaan ole fiktiota: kirjailijan mukaan romaanit on kirjoitettu lähdetietojen pohjalta. Päähenkilön luonne, persoona ja tapa suhtautua asioihin on poimittu kirjeistä ja aikalaislähteistä, joiden avulla henkilöistä on saatu aidontuntuja. Myös juonessa kuvataan aina päähenkilön elämänvaiheita. Siten Mikkanen kirjat ovat oivallinen historian oppimisen tuki. Faktatiedon lisäksi romaanit tarjoavat myös

laajemman käsityksen päähenkilöstä ja aikakaudesta. Kirjat ovat myös samalla viihdyttäviä ja ne sopivat sekä nuorille että aikuisille. (Vähämaa 2009, hakupäivä 9.8.2011.)

Mikkanen on todennut seuraavasti: ”Niin nuori kuin aikuinenkin tarvitsee tässä kansainvälistyväs-ssä maailmassa henkiseksi turvakseen vahvan oman kulttuuritaustan. Meillä ei yksinkertaisesti ole varaa kulttuurimme näivettämiseen.” (Vähämaa 2009, hakupäivä 9.8.2011.)

Aikuisten kirjat

Meren ja ikävän kiertolaiset (2009) Tositapahtumiin perustuva historiallinen romaani, jossa kerrotaan Venäjän sisällissodan syttyessä vuonna 1918 Pietarista Länsi-Siperiaan pakenevista lapsista ja aikuisista

Unelmien varjot - ”Romaani Viipurin ja Pietarin suomalaiskohtaloista 1905–1928” (2008) Aitoihin kokemuksiin ja perusteelliseen lähdeaineistoon perustuva historiallinen romaani. Nuorsuomalaisen toimittajan ja pietarinsuomalaisen Alma Sofia Aholaisen kohtalot kietoutuvat yhteen 1900-luvun Suomen suuriruhtinaskunnassa.

Kirppuina maailmankartalla (2001, matkakirja) (Minerva 2011b, hakupäivä 8.8.2011; Sanojen aika 2011, hakupäivä 8.8.2011; WSOY 2011, hakupäivä 8.8.2011.)

Tietoa Aino Kallaksesta

Aino Kallas (1878–1956) oli yksi Suomen kansainvälisimpiä kirjailijoita ja tuotteliaimpana kautenaan hän asui Virossa ja Englannissa. Hänellä on laaja tuotanto kuudelta vuosikymmeneltä. On todettu, että hänen tuotannossaan ilmenee ”suomalaisessa kirjallisuudessa epätavallisia näkymiä ja harvinaisia sisäisiä ulottuvuuksia.” Kallas aloitti kirjailijauransa runoilijana (*Lauluja ja balladeja, 1897*) käyttäen isänsä runoilijanimeä Suonio. Hän tunsi olevansa vahvasti juuri isänsä suvun jäsen, jonka omistamassa Kiiskilän hovissa Viipurinlahden rannoilla oli hänen lapsuutensa sadunomainen kesämaisema. Myöhemmin hän kirjoitti idyllistä valoisan romaanin *Katinka Raabe* (1920). 1900-luvun alussa hän muutti Viroon kansanrunoutentutkija Oskar Kallaksen puolisona. 1920-luvulla Kallas tunnettiin Englannin kirjallisissa piireissä hyvin, ja Oskar Kallas toimi Lontoon suurlähettiläänä. Viron historia ja mytologia ovat esillä suurimmassa osassa hänen tuotantaan, kuten kirjoissa *Barbara von Tisenhusen* (1923), *Reigin pappi* (1926), *Sudenmorsian* (1928) ja *Pyhän joen kosto* (1930). Ne ovat myös hänen mestariteoksiaan. Kallaksen tuotanto on samalla sekä suomalaista että virolaista kirjallisuutta. Hänen tyylilleen on ominaista vanhahtavuus ja raamatulliset sanankäänteet. Virolaisen kansanperinteen pimeä puoli, painajaiset ja uskomukset ilmenevät hänen 1920–30 -luvuilla ilmestyneissä historiallisissa proosateoksissaan. Tarinoiden tärkeä teema on epäsäätyinen, kielletty, kohtalokas rakkaus, joka johtaa kuolemaan. Myöhäistuotannon runokokoelmien kuten *Kuoleman joutsen* (1942), *Kuun silta* (1943) ja *Polttoroviolla* (1945) aiheina ovat raskaat menetykset ja suru. Ne ovat syntyneet sota-ajan henkilökohtaisten menetysten pohjalta. Kallas on kirjoittanut myös näytelmiä ja novelleja. 1940-luvulla häneltä ilmestyi myös muistelmateoksien sarja. Hän kirjoitti elämästään *Päiväkirjat I-V*, joista paljastuu, että hänellä oli pitkäaikainen ja läheinen suhde Eino Leinoon. Kallaksen kirjeenvaihdosta sisarensa Helmi Krohnin ja ystävätär Ilona Jalavan kanssa on ilmestynyt kaksiosainen kirja *Kolme naista, kolme kohtaloa* (1989–90). (Helsingin suomalainen yhteiskoulu 2011, hakupäivä 9.8.2011; Lappeenrannan kirjasto 2011, hakupäivä 9.8.2011; Lindfors 2008, hakupäivä 9.8.2011.)

Ei ole minulle suvannot

Historian henkilöihin viime vuosina kiintynyt Raili Mikkanen kertoo kirjailija Aino Kallaksen nuoruudesta: isä on kuollut, äiti sairastelee, ja nuori kirjailijanalku rakastuu ylioppilaaseen toisensa jälkeen. 1800-luvun lopun sivistyneistö-Suomen vastapainona on kirjan kertoja, Krohnin perheen karjalanmurretta puhuva palvelijatar. Mikkanen on kirjoittanut täyteläisimmän romaaninsa, mutta otollisinta lukijakuntaa lienevät enemmän äidit kuin tyttäret. (Ahola 2011, hakupäivä 9.8.2011.)

Liisan näkökulma on oivallinen ratkaisu, sillä hänellä on jalat tukevasti maan pinnalla ja hän ajattelee tietävänsä Ainosta enemmän kuin tämän sairaaloinen ja masentuva äiti. Liisan työntäyteinen elämä luo vastakohtaa Ainon tunteiden vatskaamiselle ja huvittelulle. Yhteiskunnallisiin yhteyksiin tekstiä ei paljon nivota. Kielikysymykseen ja sortotoimiin tosin viittaillaan. Ehkä rakkauteen ja kirjoittamiseen paneutuminen on tietoinen valinta nuorten lukijoiden houkuttelemiseksi. (Ahlholm 2003, hakupäivä 9.8.2011.)

Finlandia Junior -valintalautakunnan perustelut

Tekijä on monen suomalaisen kulttuurihistorian vaikuttajan nuoruudenkuvauksien jälkeen yltänyt huippuunsa kertoessaan nyt Aino Krohnin kiihkeistä kasvuvuosista. Faktan ja fiktion mainiosti lomittava teos saa ulottuvuutta myös kerrontateknisen, taitavan ratkaisun kautta: tuntuu kuin tekijä itse olisi asettunut minä -kertojan asemaan. Kirjan nimestä alkaen tuntee lukevansa suvereenisesti hallitun, laajan taustamateriaalin suomaa pakotonta kerrontaa, joka poimii esiin olennaisen, ravistavan ja liikuttavan Aino Krohnin tiestä kirjailijaksi. Samalla lukija saa kiinnostavia välähdyksiä suomalaisen kulttuurihistorian tärkeistä hetkistä 1800- ja 1900-lukujen vaihteen koulunkäynnistä, kielikysymyksistä ja venäläistämisestä aina promootioiden juonitteluihin ja juhlien hurmaan. (Finlandia Junior-valintalautakunta 2002, 33.)

LÄHTEET

Ahlholm, L. 2003. Raili Mikkanen: Ei ole minulle suvannot. Hakupäivä 9.8.2011 <http://www.kp24.fi/uutiset/31295/Raili-Mikkanen-Ei-ole-minulle-suvannot>.

Ahola, S. 2002. Näin HS-kriitikot arvioivat Finlandia Junior -ehdokkaita. Hakupäivä 9.8.2011 <http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/N%C3%A4in+HS-kriitikot+arvioivat+Finlandia+Junior+ehdokkaita/HS20021108S11KU0250q>.

Finlandia Junior-valintalautakunta. 2002. Finlandia Junior -ehdokkaat. Valintalautakunnan perustelut. Tyyris Tyllerö (4), 33. (Ei vuosikertatietoa).

Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu. 2011. Aino Kallas. Hakupäivä 9.8.2011 http://www.syk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=242&Itemid=140.

Lappeenrannan kirjasto. 2011. Kallas Aino. Hakupäivä 9.8.2011 http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Kirjasto/Etela-Karjala-aineisto/Etelakarjalaisia_kirjailijoita/Hakemisto_K-O/Kallas_Aino.iw3.

Lindfors, J. 2008. Aino Kallaksen mestarivuodet. Hakupäivä 9.8.2011 <http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=218&a=1509>.

Minerva. 2011a. Kirjailijat. Raili Mikkanen. Hakupäivä 8.8.2011
<http://www.minervakustannus.fi/kirjailijat/index.php?kirjailija=263>.

Minerva. 2011b. Unelmien varjot – ”Romaani Viipurin ja Pietarin suomalaiskohtaloista 1905-1928”. Hakupäivä 8.8.2011 <http://www.minervakustannus.fi/kirjat/kirja.php?kirja=348>.

Sanojen aika. 2011. Raili Mikkanen. Meren ja ikävän kiertolaiset. Hakupäivä 8.8.2011
<http://kirjailijat.kirjastot.fi/kirjailija.aspx?PersonId=1454&BibliographyId=30464&PageContent=-8&FilterValue=-2147483648>.

Suomalainen kirjakauppa. 2011. Hopeareenkaan taika. Hakupäivä 9.8.2011
<http://www.suomalainen.com/sk/servlets/ProductServlet?action=productInfo&productID=7159667>.

Tammi. 2011. Raili Mikkanen. Hakupäivä 8.8.2011 <http://www.tammi.fi/kirjailijat/kirjailija/80>.

Vähämaa, S. 2009. Sanojen ajan arkiston aarteita - Raili Mikkanen. Hakupäivä 9.8.2011
<http://www.lib.hel.fi/Page/4010ddf3-2b06-43d9-9fcd-d9e33ecf8b96.aspx?announcementId=08cc7bbf-6e96-4855-8166-f1f0bfca68c2&groupId=2426433e-8e54-4bf2-b21a-f36575b28c8e>.

WSOY. 2011. Raili Mikkanen. Hakupäivä 8.8.2011 <http://wsoy.fi/yk/authors/show/9686>.



Riitta Jalonen (s. 1954) on opiskellut kirjallisuutta ja tiedotusoppia Tampereen yliopistossa valmistuen filosofian maisteriksi. Hän on työskennellyt sanomalehtien toimittajana ja kirjoittanut aikakauslehtiin. Nykyään hän toimii vapaana kirjailijana. Jalonen on kirjoittanut 16 kirjaa niin lapsille, nuorille kuin aikuisille. Kirjailijauransa hän aloitti 1990 julkaisemalla palkitun nuortenkirjan *Enkeliyöt*, joka ilmestyi myös Pohjoismaissa ja Saksassa. Sitä ennen hän oli julkaissut yhdessä Olli Jalosen kanssa matkakirjan *Matkailijan Irlanti* (1980). Hän on kirjoittanut myös muutamia lastenkertomuksia. Kuvittaja Kristiina Louhen kanssa yhteistyössä tehty *Tyttö ja Naakkapuu* voitti vuoden 2004 Finlandia Juniorin. Kuvittele itsellesi mies: naisille, jotka kuuntelevat merisääätä saadaksesen tietää aallonkorkeuden voitti Runeberg-palkinnon vuonna 2006. (Ilkka 2011, hakupäivä 7.9.2011; Tammi 2011, hakupäivä 7.9.2011.)

Jalosen teosten sivuilla nousevat esille usein Ahveniston tai Hattelmalan metsäiset harjut polkuineen ja avantoineen. Ne ovat hämeenlinnalaiselle kirjailijalle tuttuja maisemia. Hänen tekstissään on sija myös torin laidalla sijaitsevalle vitivalkoiseksi rapatulle kirkolle. Jalonen rakastaa myös merta. ”Kirjailijalla on kyky kuvata hyvin herkällä tavalla naisen ja lapsen tunteita. Hän osaa siepata eri elämänvaiheiden tuntemuksista ihmiselle yleispäteviä piirteitä, joihin on helppo samautua.” Jalonen kirjoittaa usein vähäeleistä, mutta ilmaisuvoimaista ja vaikuttavaa kieltä. Hän kirjoittaa väistelemättä myös kipeistä aiheista henkilöiden elämässä turhia paisuttelematta. (Koski 2010, hakupäivä 7.9.2011.)

Riitta Jalosta on kirjailijana verrattu tilataideteosten tekijään:

Tilan tuntu on voimakas, kuin kävisi jossakin ja tulisi pois. Mieleen jää selvä aistimus, mielikuva, raapaisu, jälki. Kirjan nimi kertoo jo jotakin ja sen jälkeen tulee vielä paljon. On piste ja pinta, pinnasta avautuu tasoja, tasoista kasvaa tila. Lukuohjeeksi Jalosen tuotantoon voisi kiteyttää: halua katsoa toisen maisemaa. Se on tärkeintä. (Kitula 2003, 102.)

Jalosen tuotantoa on luonnehdittu seuraavasti:

Kuten Chagallin tauluja ei ole ilman leijailevia ihmisiä, kumoutuneita esineitä, lemmiä, kirkkoja, hehkuvia värejä eikä Jalosen kirjoja ole ilman rantaa, kiviä, hiekkaa, vettä, jäätä, lunta, reikiä, kivillä tai hiekalla peiteltyä ihmistä, peilejä, sirpaleita, silmiä, valokuvia... Värit ovat tärkeitä, samoin valaistus. Kaikki kirjat ovat kuin yhtä kirjaa ja jokainen kirja on omanlaisensa. Enkeliöiden, kuten Jalosen myöhempienkin kirjojen, kiehtovuus syntyy jännitteestä pinnan ja pinnanalaisen välillä, monessa tasossa liikkuvasta aukkoisesta kerronnasta ja omintakeisesta symbolikielestä. (Kitula 2003, 102.)

Runeberg-palkintolautakunnassa oltiin viehättyneitä siitä, että Jalonen ei kuvaa sitä, kuinka ihmiset toimivat tyyppillisesti. Jalosen romaanissa henkilöt haluavat saada selviksi yksityiskohdat siitä, mitä he ovat aivan lähellä menettää. ”- Psykologisesti kiinnostava löytyy marginaalisesta. Jalonen käsittelee sitä, miten ihmiset voisivat toimia, jos he tulkitsisivat jokaista elämänsä hetkeä - eikä pelkästään kalenterivuoden tai parisuhteen tapahtumia.” Palkintolautakunnan mukaan Jalosen naispäähenkilöt myös reagoivat heti siihen, kuinka heihin suhtaudutaan ja etenkin silloin, kun he tuntevat tulleensa kohdelluksi epäpersoonallisesti vain ympäristön osana. Lautakunnan perusteluissa todetaan myös seuraavasti: ”- Se, että tarinan päähenkilöillä on tarve ymmärtää, ja että ymmärrys on voimakkaampi tarve kuin tarve rahaan, seksiin tai vallankäyttöön, tekee henkilöistä erinomaisen kiinnostavia.” (STT 2006, hakupäivä 7.9.2011.)

Jalonen kuvaili haastattelussa seuraavasti:

Näen kaiken kirjoittamani kokonaisuutena, yhtä hyvin romaanit, lastenkirjat kuin esseet. Kokonaisuus valmistuu sitten, kun viimeinen kirja on kirjoitettu. Tämän takia on vaikea poimia esille yhtä naista, koska kuvaamiini naisiin ja tyttöihin olen koko ajan kirjoittanut yhtä ainoaa naista. Sama sielu pyrkii ilmaisemaan elämänsä erilaisissa ympäristöissä ja kertomuksissa, valotan häntä eri näkökulmista eri kirjoissa. Näin hän ehkä jonakin päivänä voi olla kokonaisempi kuin koskaan yhdessä kirjassa on, eli osiensa summaa lähellä niin, että voin nähdä hänet tarkemmin ja sitä kautta tunnistaa siksi ihmiseksi, jota olen etsinyt. Vilja, Säde, Elisabet, Elisa, Aura, Iiris, Anni, Hellä, Sari, Mirjami, Inari, Elsi. Kun kirjoitan tähänastisten naisten nimet perätysten, he saavat voimaa toisistaan, mutta myös tulevista yhä udun alla odottavista hahmoista, ja uskon ja toivon, että heistä syntynyt arvoitus joskus ratkeaa. (Kiuas 2009, 6.)

Sini Kiuas on todennut: ”Teoksesi käsittelevät usein ihmisen sisäistä kehitystä suhteessa toisiin, uniin, muistoihin ja väreihin.” Värit ja katsominen ovat usein tärkeitä Jalosen teoksissa. Vaikka kirjoissa on taiteilijoita, ne eivät kuitenkaan ole taide- tai taiteilijaromaaneita, vaan enemmänkin eri-ikäisten naisten kehitystarinoita. Vaikka naisilta puuttuu ulkoinen dramaattisuus, heidän sisäinen maailmansa voi olla sitäkin hurjempi. (Kiuas 2009, 6.)

”- Minua kiinnostaa eniten tunteiden kuvaus, se mitä ihmisen sisällä liikkuu, ei vain ulkoinen, kun joku esimerkiksi pukee takkia päällensä, Riitta Jalonen sanoo.” Hänen kirjoissaan ihmisen sisäiset tunteet ovat erityisen tärkeitä. Tärkeimpiä ovat ihmisen salaisuudet, kaipaus ja rakkaus. Kirjaa kirjoittaessaan Jalonen näkee värejä. (Eriksson & Roisko 2011, hakupäivä 7.9.2011.)

Jalonen kertoi värien merkityksestä kirjoissaan seuraavasti:

Olisi erittäin epämukavaa kuvitella kirjoja ilman niiden sisällään pitämiä värejä. Se tuntuisi samalta kuin katsoisi toista ihmistä eikä näkisi hänestä muuta kuin ulkomuodon, ruumiinmallisen kuoren. Värit heijastelevat työn aikana syntyntä ja kuuluvat kokonaisuuteen, jonka nimi on kirja, aisti lukija niitä tietoisesti tai ei. (Kiuas 2009, 5.)

Hän kuvaili myös kirjoitustyönsä virikkeitä:

Kun kirjoitin romaania *Kuvittele itsellesi mies* (2005), kuuntelin usein Donizettin oopperaa Lucia di Lammermoor. Sitten jätin teoksen rauhaan, mutta aivan viime viikkoina se on tullut takaisin elämäni, enkä enää haluaisikaan päästää irti Maria Callaksen äänestä. Hänen äänensä inspiroi minua, huuhtoo sopivan mielialan kirjoittamiselleni. Parina viime vuotena olen ammentanut kuitenkin ehdottomasti eni-

ten virikkeitä luonnosta, harjujen keskellä lepäävästä järvestä ja pienen pienestä suonpalasesta. (Kiuas 2009, 7.)

Poimintoja kirjailijan tuotannosta

Hyvää yötä Irma Noora(2010) Elämänmuutokset, muistot, selvänäkö, traumat: lapsuus (Kirjasampo 2011a, hakupäivä 7.9.2011).

Veteen pudonneet(2007) Lapsikertomukset, arkielämä, kuolema, perhesalaisuudet, isoisät, 1960-luku (Kirjasampo 2011b, hakupäivä 7.9.2011).

Tyttö ja Naakkapuu(2004) Lasten kuvakirjassa tyttö vaipuu muistoihin isänsä kuoleman jälkeen miettien surun ja ikävän olemusta (Koski 2010, hakupäivä 7.9.2011).

Hula-Hula(2002)Lapsikertomukset, lapsikuvaus, perhesalaisuudet, rakkaudenkaipuu, yksinäisyys (Kirjasampo 2011c, hakupäivä 7.9.2011).

Yö on oranssi häkki(2000) Vanhojen luokkatovereiden kohtaamisesta seuraa kolmiodraama, jossa myös selvitellään lapsuuden traumoja.

Todistaja Brigitin talossa(1998) Suomalaisen lehtinaisen oma elämä limittyy papin ja irlantilaisen vuokraemännän rakkaustarina. Kirjassa käsitellään maallisen ja taivaallisen rakkauden problematiikkaa.

Taudin syy(1996) Tarina nuoresta tuberkuloosin vaivaamasta työstä, joka joutuu viettämään osan keväästä ja kesästä parantolassa. Romaani on kuolemanpelkoon liittyvä jännitysnäytelmä.

Elisabet, nalle ja pikkuveli jota ei ole(1994) Runollinen kertomus tytön ja nallen vuodesta ja pienen tytön suurista kysymyksistä.

Rakkausmuistot(1994) Elisan miehen kuoleman seurauksena tämä myötäelää tyttärensä tunneissa, mikä saa hänet käymään koko siihenastisen elämänsä esine esineeltä läpi.

Säde(1992) Tarina nuoresta tädin ja sedän kasvattamasta kuvataiteilijasta. Hän palaa maailmalta tätinsä hautajaisiin ja kohtaa menneisyytensä.

Enkeliyöt(1990) Nuoren tytön elämä on täynnä salaisuuksia, joista hän ei voi puhua. Hän etäännyttää kipeät muistot itsestään, muotoilee niistä taideteoksen ja voi sitten jakaa puhumattomiksi jääneet asiat rakastettunsa kanssa. (Bengtsson 2003, 104–105; Kitula 2003, 104; Koski 2010, hakupäivä 7.9.2011.)

Kirja-arvioista poimittua

Palkintolautakunnan mukaan kolmiodraama Kuvittele itsellesi mies on psykologinen jännitystarina, jossa yhdistyvät pienenromaanin dekkarimainen tiiviys ja kirjallisesti kiinnostava ihmiskuvaus. - Kirjassa muistot ja identiteetti liitetään toisiinsa, kuten monissa aiemmissa Riitta Jalosen romaaneissa, palkintolautakunnan perusteluissa todetaan. (STT 2006, hakupäivä 7.9.2011.)

Jalosen romaanin kuulas ja rauhallinen kerronta tekee oikeutta kahden päähenkilönsä kokemuksille: arkiset esineet ja teot saavat symbolisia merkityksiä, kun toinen naisista elää avioliittonsa kipeintä vaihetta, pettymystä ja vihaa, ja toinen käyt-

tämättömän hääpuvun, haavekuvien ja maalausten keskellä. Jalonen kiteyttää tavasti ihmissuhteiden solmukohtia, näyttää rakkauden inhimillisyyden ja monikasvoisuuden. (WSOY 2005, hakupäivä 7.9.2011.)

Jalosen teksti on lyhyttä, toteavaa, melkein yksinkertaista. Kuitenkin yhteen lauseeseen sisältyy paljon enemmän kuin aluksi näyttää, usein koko menneisyys. Muutama sana kertoo kaiken elämänmuutoksista, joita tapahtuu koko ajan, mutta joita ei edes huomaa. Myös lapsuuden muistot ovat vahvoja, ne viiltävät kirkkaina päähenkilöissä ja heidän liikkeessään. (Aho 2006, hakupäivä 7.9.2011.)

Romaanin rakenne on kuin jäävuori, pinnalta näkyy vähän, mutta pinnanalla tai rivien välissä on sitäkin enemmän. Riitta Jalosen romaanin tärkein suhde on kahden naisen välillä. Kumpikin naisista joutuu toteamaan, ettei onneaan eikä elämänsä voi miehen varaan rakentaa. Kalevin tai tämän syrjähyppyn he voivat unohtaa, mutta eivät toisiaan. (Niemi 2011, hakupäivä 7.9.2011.)

Paikoin tyyli lähenee Raija Siekkisen mestarillista tapaa kuvata. Jalonen on tuotannossaan usein käsitellyt naisen (ja tytön) problematiikkaa; hän tuntuu saavan siitä irti aina uutta. Kuvittele itsellesi mies on nimenomaan kirja naisesta; unelmien, kaiken kuvitellun ja toivotun hauraudesta, oman ruumiin vaikeasta kohtaamisesta. (Koskimies 2005, hakupäivä 7.9.2011.)

Jalonen asettaa puutarhuri Mirjamin ja taiteilija Inarin rinnakkain ja vastakkain monin tavoin. Yhteys heidän välilleen syntyy osin Kalevin vuoksi ja osin hänestä huolimatta. Romaanin rauhallisesti väreilevän pinnan alla tapahtuu suuria mullistuksia, joita Jalonen kuvaa kuulaalla kielellään tarkasti, hänellä on kyky rakentaa merkittävyksi pienten hetkien kautta. (TL 2010, hakupäivä 7.9.2011.)

Riitta Jalonen muotoilee tavanomaisena pettämistarinan alkavasta kolmiodramasta varsin omaperäisen kuvion. Jalosen persoonallinen teksti ja arvaamattomat juonenkänteet pitävät lukijan varpaillaan, keskittymiskyvyn herpaantumiseen ei tiiviissä tekstissä ole varaa. Tarkkaavainen lukija kuitenkin palkitaan - hän saa luettavakseen ihmissuhdekuvauksen, jossa ei hiihdetä niitä helpoimpia latuja. (Tiitto 2006, hakupäivä 7.9.2011.)

Suosittelen teosta sen erikoisen harmonisuuden tähden, mutta samaan aikaan väitän, että teos voi jättää jotain hampaankoloon. *Kuvittele itsellesi mies* voitti Runeberg-palkinnon vuonna 2006. Hahmot voivat silti jäädä liian kuulaiksi ja etäisiksi ja tietynlainen tyyneys voi tuntua vieraalle ja epäuskottavalle. (Hanna 2011, hakupäivä 7.9.2011.)

”Mutta vaikka kummankin käsi tapaa tyhjää, Jalosen kirja tuntuu kaikessa resignaatioissaan viestittävän, miten aidon tarkasti nainen pystyy lähilukemaan toista naista – vihan ja mustasukkaisuuden haavoittamanakin” (Koskimies 2005, hakupäivä 7.9.2011).

LÄHTEET

Aho, E. 2006. Kolmiodraama kietoo naiset yhteen. Hakupäivä 7.9.2011
http://www.vantaanlauri.fi/arkisto/2006/2006-02-23/kulttuuri/kirjat/Kolmiodraama_kietoo_naiset_yhteen.

Bengtsson, N. 2003. Riitta Jalonen. Teoksessa I. Loivamaa (toim.) Kotimaisia nykykertoja. Helsinki: BTJ, 104–105.

Eriksson, L. & Roisko, M. 2011. Riitta Jalonen - värien ja tunteiden kirjailija. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.netlibris.net/verkkolehti/huhti/meilakylassa2.htm#Riitta%20Jalonen>.

Hanna. 2011. Riitta Jalonen: Kuvittele itsellesi mies. Hakupäivä 7.9.2011
<http://kirjaintenvirrassa.blogspot.com/2011/03/riitta-jalonen-kuvittele-itsellesi-mies.html>.

Ilkka, R. 2011. Riitta Jalonen: Kuvittele itsellesi mies. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.ouka.fi/kirjasto/kirjallisuus/jalonen.html>.

Kirjasampo. 2011a. Hyvää yötä Irma Noora. Hakupäivä 7.9.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/http%253A%252F%252Fwww.btj.fi%252F_at_1498501.

Kirjasampo. 2011b. Veteen pudonneet. Hakupäivä 7.9.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aateos_56972.

Kirjasampo. 2011c. Hula-Hula. Hakupäivä 7.9.2011
http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aateos_57286.

Kitula, S. 2003. Riitta Jalonen. Teoksessa I. Loivamaa (toim.) Kotimaisia nykykertoja. Helsinki: BTJ, 102–104.

Kiuas, S. 2009. Haastattelussa Riitta Jalonen. Hakupäivä 7.9.2011
<http://sanojenaika.lib.hel.fi/3-2009/>.

Koski, M. 2010. Viikon 16/2006 kirjailija Riitta Jalonen. Hakupäivä 7.9.2011
<http://kirjailijat.kirjastot.fi/kirjailija.aspx?PersonId=1484&PageContent=-6>.

Koskimies, S. 2005. Kasvoton mies ja kaksi naista Riitta Jalosen romaani näyttää, miten hauraita toiveet ovat. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Kasvoton+mies+ja+kaksi+naistaRiitta+Jalosen+romaani+n%C3%A4ytt%C3%A4%3%A4+miten+hauraita+toiveetovat/HS20050809S11KU01x1v>.

Niemi, R. 2011. Riitta Jalonen, Kuvittele itsellesi mies. Hakupäivä 7.9.2011
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1003&artikel=796524>.

STT. 2006. Runeberg-palkinto yksimielisesti Riitta Jaloselle. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.kaleva.fi/uutiset/runeberg-palkinto-yksimielisesti-riitta-jaloselle/544617>.

Tammi. 2011. Riitta Jalonen. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.tammi.fi/kirjailijat/kirjailija/12>.

Tiitto, M. 2006. Kotikutoinen kolmiodraama. Hakupäivä 7.9.2011
<http://www.mtv3.fi/helmi2005/tulosta.shtml/423657>.

TL. 2010. Kuvittele itsellesi mies. Hakupäivä 7.9.2011
<http://kirjailijat.kirjastot.fi/kirjailija.aspx?PersonId=1484&BibliographyId=27180&PageContent=-8>.

WSOY. 2005. Anja Erämaja, Eila Kostamo ja Maritta Lintunen Runeberg-palkintoehdokkaiksi. Hakupäivä 7.9.2011
<http://wsoy.fi/yk/news/show/387?category=-1&max=10&offset=120&archyear=2005&more=1>.



Eeva Kilpi syntynyt 1928 Hiitolassa ja asuu Helsingissä. Kilpi on valmistunut filosofian kandidaatiksi ja työskennellyt englannin kielen opettajana ja kääntäjänä. Kilven tuotannon punaisena lankana on ehdottomasti lapsuuden Karjala, joka on säilynyt sydämen kotina. (Viertola 2007,60.)

Kilpi on kirjoittanut yli 30 teosta, joihin kuuluu niin runoja kuin proosaa. Hän kirjoittaa ja asuu kesäkaudet eteläsavolaisessa metsämökissä. Kilven laajassa tuotannossa on kolme tärkeää teemaa: evakkokarjalaisuus, luonto ja ihmissuhteet. Karjalanmurteella on ollut vaikutuksensa hänen kieleensä. Naisen ja naiseuden kriisien kuvaus on olennainen osa hänen tuotantoaan. Hänen teksteissään on näkyvä sija myös eroottisille tunteille ja seksuaalisen minän kokemuksille. Kun hän asui Etelä-Savossa, hän on kuvannut etenkin metsäluontoa ja puhunut vahvasti sen puolesta. (Mikkelin kaupunginkirjasto 2011, hakupäivä 22.9.2011.)

Kilpi kuvaa monipuolisesti naisen tunteita ja kokemuksia. Hän on tuonut rohkeita ja uusia näkökulmia paitsi naiseuden myös esimerkiksi vanhuuden kuvaukseen ja luontokeskeiseen ajatteluun. Karjalaisuuden, evakkona olemisen, luonnon, naiseuden, ihmissuhteiden, rakkauden ja erotiikan teemojen ohella Kilven tuotannon keskeisiä teemoja ovat yksinäisyys ja kaipaus. (AlueSanomat 2011, hakupäivä 22.9.2011.)

Hän aloitti kirjailijauransa novellikokoelmalla *Noidanlukko*(1959), jossa on herkkävaistoista lapsikuvausta. Muissa novellikokoelmissa on eri ikävaiheiden naisia, ja monessa teoksessa on hyvin tunnustuksellinen sävy. Henkilöinä on pääasiassa yksinään eläviä, usein eronneita naisia. Kirjailijan novellikokoelmia ovat muun muassa *Kesä ja keski-ikäinen nainen*(1970), *Hyvän yön tarinoita*(1971), *Se mitä ei koskaan sanota*(1979) sekä *Kuolema ja nuori rakastaja*(1986). (Viertola 2007, 60.)

Hän kirjoittaa sekä fiktiivisistä henkilöistä että omista kokemuksista, maailmanpolitiikasta, naisen seksuaalisista tarpeista ja vaihtelee proosan ja lyriikan välillä. Lähtökohtana on kuitenkin aina suhde menneisyyteen ja oma henkilöhistoria, tahto muistella ja muistaa valikoimatta. (Viertola 2007, 60.)

Elämä edestakaisin(1964) on Kilven varhaistuotannon pääteos ja evakkoromaaneiden sarjan ensimmäinen kirja. Romaanissa *Elämän evakkona*(1983) kuvataan evakkoperhettä vielä fiktiivisesti. Sen sijaan romaaneissa *Talvisodan aika*(1989), *Välirauha, ikävöinnin aika*(1990), *Jatkosodan aika*(1993) sekä varhaislapsuutta kuvaavassa romaanissa *Rajattomuuden aika*(2001) nousevat esille kirjailijan omat muistot rajantakaisessa Karjalassa, Hiitolan ympäristössä. Kilpi pohtii myös avoimesti, mikä ero on muistamisella ja muistelemisella ja uudistaa muistelmaromaaneiden perinnettä. (Viertola 2007, 60–61.)

Naisen päiväkirja(1978) on Kilven romaaneista tunnustuksellisin ja eniten päiväkirjanomainen. Siinä kirjailija purkaa tunteitaan siitä, kuinka vaikeaa on olla nainen ja äiti. Hän myös selvittää tuotantonsa taustoja ja kuinka hänen tuotantonsa on vastaanotettu. Muista naisen elämää käsittelevistä romaaneista muodostuu kehityskaari: *Kukkivat maan rannat*(1960)-romaanissa käsitellään nuoren naisen heräävää seksuaalisuutta, *Nainen kuvastimessa*(1962) kertoo naisesta arjessa ja *Tamara*(1972) kuvaa läheistä suhdetta seksuaalisesti aktiivisen naisen ja fyysiseen rakkautteen kykenemättömän miehen kesken. Kirja on Kilven tuotannosta käännettyin. *Häätänhussa*(1973) ikäkautena on keski-ikäisyys ja uuden alun mahdollisuuden ohella puheenaiheena on yhteys luontoon. (Viertola 2007, 61.)

Eeva Kilpi on tunnettu myös koskettavista runoistaan. Samoin kuin proosateoksissaan myös runoissaan hän pyrkii välttämään hienostelevia sanoja ja kiertoilmauksia. Hänen runoudelleen onkin tyypillistä luontevuus ja asiassa pysyminen. Ensimmäinen runokokoelma oli rakkaussävytteinen *Laulu rakkaudesta*(1972). Myöhemmin hän on käsitellyt runoissaan kaikkia elämänalueita vanheneminen ja kuolema mukaan lukien. Etenkin kokoelmassa *Animalia* näkyy, kuinka kirjailija suhtautuu lämpimästi eläimiin. Muita runokokoelmia ovat *Terveisin*(1976), *Ennen kuolemaa*(1982), *Kiitos eilisestä*(1996), *Runoja 1972–1976*(1978) sekä *Perhonen ylittää tien*(2000). Kilpi on voittanut kirjoillaan lukuisia palkintoja. Hän on saanut esimerkiksi Valtion kirjallisuuspalkinnon useampana vuotena. (Viertola 2007, 61–62.)

Kilpi vaikuttaa lukijoihinsa sekä empatialla että herkällä ironialla ja korostaa myötäelämistä ja toisen kohtaamista. Kilven mukaan ihminen on yhteydessä ensisijaisesti luontoon ennen kuin muihin ihmisiin. Luonnon kiertokulku osoittaa, kuinka ikääntyminen, ihmissuhteet ja seksuaalisuus kuuluvat luonnollisesti elämänkaareen. Kilpi näkee vanhuuden vain kasvot peittäneenä naamiona, joka verhoaa alleen ihmisen sisimmän. Kilpi on halunnut välittää *Unta vain* -kirjansa kautta ajatuksen, että elämässä ei ole pelkästään joko/tai -valintatilanteita, vaan samalla monia mahdollisuuksia. Hän näkee elämän täynnä ristiriitoja olevana haasteena. Kilpi puhuu kirjassaan, kuinka vanhoilla ihmisillä on oikeus sekä itsenäisyyteen että vapauteen elää. ”– Elämäntaito ja -viisaus syntyvät ajan mittaan sisäisen ja ulkoisen maailman jännitteestä. Parhaassa tapauksessa pääsee ajoittain sopusointuun oman itsensä, vanhenemisen, ihmissuhteiden sekä luonnon kanssa. Mutta toisaalta levottomuus ja yksinäisyyden tunne vaivaavat vanhankin mieltä, Eeva painottaa.” (Suomen Reumaliitto 2008, hakupäivä 22.9.2011.)

Eeva Kilpi tuntee olonsa hämmästyneeksi ja hämmentyneeksi. Hän uskoi, että oli kirjoittanut tenssiromaanin, jossa hän kuvaa, kuinka myös vanhalla ihmisellä on rajuja tunteita, intohimoja, eroottisia toiveita ja fantasioita. Kilpi on edelläkävijänä murtanut kaavamaisia käsityksiä naisen seksuaalisuudesta, mikä nousee esille myös *Unta vain* -kirjassa. ”– Mie ajattelin, että vähintään torvisoittokunta olisi tervehtinyt minua, mutta niin ei tapahtunut. Juju on siinä, että itse olin kirjaa tehdessäni sen ikäinen kuin kuvaamani Anna Maria. Se ei ole tuulesta temmattu kuvitelma, onhan minulla ollut pitkä elämä.” (Lehtisalo 2008, 15.)

Kilpi on kertonut nauttivansa luonnon rauhasta ja kesämökin ympäristössä seikkailevista eläimistä. Sen lisäksi, että hän on ollut läpi uransa yhteiskunnallinen vaikuttaja, hän on myös aktiivinen eläinten suojelija. ”Kun mökkini ikkunasta katson lainehtivaa horsmapeltoa, herää toiveikas mieli. Ihmiset kyllästyvät ja väsähtävät, mutta puut kasvavat ja eläimet lisääntyvät. Ehkä luonto voittaa sittenkin.” (Vuorio & Suhonen 2009, 13.)

Kilpi on ylpeä pärjätessään kesän metsämökkillään aivan kuin kirjan henkilönsä Anna Maria. Hän nauttii paljon saadessaan kirjoittaa luonnon keskellä. Hän on todennut seuraavasti:

Jopa luonnossa tuntee seksuaalisen jännitteen. Sehän on universaalia, sitä on kaikkialla, muuallakin kuin naisen ja miehen välillä. Kyllä se tekee elämän viehättävämmäksi. Kukatkin kukkivat joskus niin intohimoisesti, linnut laulavat alkukesästä läikähtyäkseen ja keskikesällä tunnelma on aivan pakahduttava. Silloin minulle tulee aina ajatus, että luonto voittaa meidät. Mitä ihminen on? Hapero olento. (Lehtisalo 2008, 16.)

Hän on kertonut myös seuraavasti: ”En yleensä ajattele kenelle kirjoitan, mutta lukijoitten palautteista päätellen lukijani ovat enimmäkseen valveutuneita, ajattelevia, luontoon herkästi suhtautuvia naisia, myös nuoria, vaikka olen kirjoittanut paljon keski-ikäisistä naisista” (Lindfors 2008, hakupäivä 22.9.2011).

Kirja-arvioista poimittua

Unta vain -romaanina on verrattu saarnaan, mutta minusta se on lähempänä voitonpuhetta. Kilven intiimi, päiväkirjamainen teksti on välillä omahyväistäkin, kun Anna Maria vertailee kokemuksia elämänsä miehistä. Havainnot ikäeroista ja naisen vanhenemisesta ovat toisaalta lakonisia, koskettavia. Vaikka elämässä on lapsenlapsia, kremppeja, yksinäisyyttä, uhmaa ja syyllisyyttä välillä ruuhkaksi asti, sen kuvauksesta jää seesteinen tunne. (Ahola 2007, hakupäivä 22.9.2011.)

Romaania on vaikea lukea niputtamatta kirjailijaa ja päähenkilöä, koska yhtymäkohtia on paljon iästä, karjalaisista sukujuurista ja kolmesta pojasta lähtien. Anna Maria ei enää kirjoita mökillään, mutta helmikuussa 80 vuotta täyttävä, kolmesti valtionpalkinnon saanut Kilpi toivottavasti jatkaa mittavaa tuotantoaan. (Ahlholm 2007, hakupäivä 22.9.2011.)

Tarina sinänsä ei ole tässä kirjassa minusta pääosassa eikä kovin ihmeellinen. Anna Marian, **Eeva Kilven** ajatukset ovat. Se kuinka ihminen yrittää rimpuilla moraalisten valintojen ja ongelmien edessä. Kun valitseminen on vaikeaa. Ja lopulta han kuten Anna Maria toteaa: ”Elämä on ristiriitojen kanssa elämistä, ei ratkaisuja.” **Eeva Kilvellä** on kaunis tyyli, sellainen kuivan humoristinen, tyylikäs, armelias, lempeä. Kaikkea tätä. (Piha 2007, hakupäivä 22.9.2011.)

Unta vain tempaa lukijan Anna Marian intensiivisiin mietteisiin, tuntemaan ja kokemaan hänen kanssaan. Eeva Kilven havainnoissa on sekä vanhuuden viisautta että nuoruuden kirkasta ihmettelyä, ja hänen lauseensa helisee kuin kannel. Samaan aikaan *Unta vain* on myös ylistyslaulu Suomen kesän ja luonnon ihanuudelle. (Booky 2011, hakupäivä 22.9.2011.)

Eeva Kilpi kirjoittaa vanhuudesta ja rakkaudesta raikkaasti ja tuoreesti. Hän ei alista päähenkilöään Anna Mariaa tavanomaisten ennakkoluulojen uhriksi. Tässä tarinassa vanhan naisen silmistä katsoo maailmaa nuori tyttö. Anna Maria on itselleen uskollinen, rohkeasti kahta miestä rakastava 78-vuotias nainen. (Nowak & Puttonen 2009, hakupäivä 22.9.2011.)

Häntä kiitetään saarnaamattomana kirjoittajana. Saanen uudenkin romaanin luke-neena kiittää Eeva Kilpeä saarnaajana. Kilven viisas kirjoittajanlaji muodostuu en-nen kaikkea siitä, että hän uskaltaa ujostelematta – omana itsenään tai romaani-henkilönään – sanoa, millä tolalla nykyisen maailman asioiden sopisi olla. Saarna ei tässä tarkoita huumorintajuttomana kumisevaa jankutusta. Kilpi pilailee mielel-lään, ja hänen päähenkilönsä kykenee iloiseen ja haikeaan itseivaan. (Neimala 2007, 88.)

Evakkous, Karjala-keskustelu, ikääntyneen ihmisen oikeus rakkauteen ja luonnon puolustaminen ovat kulmakiviä tälläkin kertaa. Ohuehko romaanikehys vyörähtää helposti paikaltaan yksittäisten puheenvuorojen paineessa. Lempeä kodikkuus ja hiljainen huumori viehättävät teoksessa eniten. (Komu 2011, hakupäivä 22.9.2011.)

”Rauhallisesti etenevä romaani näyttää luontoa tarkkailevan Annan elämälle ahnaana ja tunteva-na naisena ja pölyyttää peruskäsityksiä ikääntyneiden rakkaudesta ja erotiikasta. Kilpi kirjoittaa rohkeasti auki Annan vahvoja tunteita ja hänen naiseuttaan.” (TL 2008, hakupäivä 22.9.2011.)

”Romaanin yksinpuhelu maiseman ja vanhenemisen kanssa ei ole sisäänpäin kääntynyttä, vaan viisasta, aistillista, kiivastakin. Kilvellä on itsevarmuutta ja tietynlaista ylimielisyyttäkin, joilla pitää kiinni elämän ja luonnon antimista.” (Saesmaa 2007, hakupäivä 22.9.2011.)

LÄHTEET

Ahlholm, L. 2007. Eeva Kilpi: Unta vain. Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.kp24.fi/uutiset/33102/kello3.swf>.

Ahola, S. 2007. Viisas lepakko kesälomalla. Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Viisas+lepakko+kes%C3%A4lomalla/HS20071107SI1KU02y37>.

AlueSanomat. 2011. Saako mummo olla intohimoinen? Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.aluesanomat.fi/uutiset.php?id=1109>.

Booky. 2011. Unta vain. Hakupäivä 22.9.2011
http://www.booky.fi/kirja/kilpi_eeva/unta_vain/9789510335017.

Komu, E. 2011. Itsetuntemus vaatii lujutta. Hakupäivä 22.9.2011
http://www.karjalainen.fi/karjalainen/Kulttuuri/itsetuntemus_vaatii_lujuutta_4063419.html.

Lehtisalo, T. 2008. Kirjailija Eeva Kilpi: Tunteiden rohkea tulkki. Kodin kuvalehti (5), 12–16. (Ei vuosikertatietoa).

Lindfors, J. 2008. Eeva Kilpi - luonto ja evakkokarjalaisuus. Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=773&a=1465>.

Mikkelin kaupunginkirjasto. 2011. Kilpi, Eeva Karin. Hakupäivä 22.9.2011
<http://kirjasto.mikkeli.fi/node/435>.

Neimala, K. 2007. Saarna ja rukous. Suomen kuvalehti 91 (43), 88.

Nowak, N. & Puttonen, S. 2009. Eeva Kilpi: Unta vain. Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=785&a=6933>.

Piha, K. 2007. Eeva Kilpi: Unta vain. Hakupäivä 22.9.2011
<http://blogit.hs.fi/lukupiiri/2007/09/22/eeva-kilpi-unta-vain/>.

Saesmaa, E. 2007. Unta vain - Eeva Kilpi. Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.ksml.fi/viihde/kirjat/pystyyn-kuolevan-hein%C3%A4n-rauha/30893>.

Suomen Reumaliitto. 2008. Vanhalla on oikeus rakkauteen ja läheisyyteen. Hakupäivä 22.9.2011
<http://www.tule-tietopankki.fi/tule-terveyden-tukipilarit/henkinen-hyvinvointi/seksuaalisuus/vanhalla-on-oikeus-rakkauteen-ja/>.

TL. 2008. Unta vain. Hakupäivä 22.9.2011 <http://kirjailijat.kirjastot.fi/fi-fi/etusivu/kirjailija.aspx?PersonId=834&BibliographyId=29025&PageContent=-8>.

Viertola, M. 2007. Eeva Kilpi. Teoksessa I. Loivamaa (toim.) Kotimaisia nykykertoja 6. Helsinki: BTJ, 59–63.

Vuorio, J. & Suhonen, E. 2009. Eläimen ei ole hyvä olla ihmisen vankina. *Animalia* (4), 12–13. (Ei vuosikertatietoa).

Eeva Tikka: *Lohikäärme kylpy*(2000)

Eeva Tikka kuvaa kirjoissaan elämän rajatilanteissa eläviä ihmisiä. Hän on taitava ihmisen ja luonnon kuvaaja. Myös ilmaisuvoimainen, kauniisti taipuva ja havainnoiva kieli on Tikan vahvuus. Romaanin aiheena on kahden naisen ristiriitainen ystävyys, ja teoksessa pohditaan esimerkiksi muistamista, unohtamista, syyllisyyttä ja syyttömyyttä. Teos on kielellisesti upea ja siinä on viisasta pohdintaa.

Anne Tyler: *Oikukas planeetta*(1999)

Tylerin kerrontatyylille on ominaista tarkkanäköisyys, hauskuus ja lämminhenkisyys, ja romaaniniin mahtuu koko elämänsä lapsuudesta vanhuuteen. Päähenkilö on kolmekymppisenä eronnut ja tyttärensä menettänyt mies. Läheisten mielestä hän on aina ollut suvun musta lammas, mutta hänen työpaikkansa asiakkaat pitävät häntä miehenä, johon voi luottaa. Tylerin kertomuksissa nousevat esille ihmissuhteiden yleismaailmalliset ongelmat ja arvoitukset.

John Maxwell Coetzee: *Hidas mies*(2005)

Kirjan päähenkilö on kuusikymppinen mies, joka vammautuu polkupyöräonnettomuudessa menettäen elämänhalunsa. Hän on aina piilotellut tunteitaan, mutta rakastuu yllättäen hoitajaansa. Coetzee'n proosa on ovelaa, ja lauseet vaikuttavat tarkasti harkituilta.

Celestine Hitiura Vaite: *Tahitin tyttäret*(2006)

Tahitin tyttäret on eksoottinen, elämänmyönteinen ja humoristinen romaani, jossa kuvataan yleismaailmallisesti äidin ja tyttären välistä suhdetta sekä ylistetään naisten välistä ystävyyttä. Tytär kyseenalaistaa äitinsä elämänohjeet ja hänen rakastumisensa saa äidin pohtimaan omaa elämäänsä.

Riitta Jalonen: *Kuvittele itsellesi mies*(2005)

Jalosen romaani ei ole tavanomainen kolmiödraama. Miehen ja naisen suhde ei ole pääosassa, vaan kerronnassa keskitytään vaimon ja rakastajattaren erikoisen läheisyyden kuvaamiseen.

Hannu Mäkelä: *Myrskyn jälkeen aamu*(2000)

Vähäeleisen tajunnanvirran kautta keski-ikäisten miehen ajatusmaailma avautuu romaanissa mieleen jäävällä tavalla. Päähenkilö on paennut Ranskaan henkistä ahdinkoaan: hänen tyttärensä on menehtynyt ja surun lisäksi päähenkilö tuntee myös syyllisyyttä. Hän tekee niin sanotusti elämänsä tilinpäätöstä.

Muita kirjoja aikuisuus-teemasta

Hellsten, Tommy: *Miesmatka*(1998) Mieskirjallisuus, matkakirjallisuus, kriisit: keski-ikä: miehet

Kostamo, Eila: *Kanssakulkija*(2005) Uupumus, jaksaminen, sairaalapapit, isät: tyttäret, Helsinki: 2000-luku

Kyrö, Tuomas: *Liitto*(2005) Historialliset romaanit: Suomi: 1930-luku, naiskirjallisuus, naisen asema, unelmat: tulevaisuus

Köngäs, Heidi: *Vieras mies*(2002) Rakkaussuhde: ikäero, kielletty rakkaus, sodanjälkeinen aika: 1950-luku

Laurens, Camille: *Mieheni*(2001) Sukupuoliroolit, naiseus, mieheys, parisuhde, aviomiehet, rakastajat

Pleijel, Agneta: *Talvirakkaus*(1998) Naiskirjallisuus, parisuhde: eroaminen, kolmiödraama, naiseus: minäkuva, itsearvostus, kaupungit: Tukholma: 1990-luku

Shields, Carol: *Kivipäiväkirjat*(2000) Sukuromaanit, elämäkerta-romaanit, naiseus, elämänmuutokset, elämänsä: naiset: Kanada: 1900-luku

Tamminen, Petri: *Mitä onni on*(2008) Matkakirjallisuus, mieskirjallisuus, onni: etsintä

Tiainen, Marja-Leena: *Kulmakaupan naiset*(1999) Aikakausiromaanit, arkielämä: naiset, elämäntapa: Suomi: 1960-luku

Tyler, Anne: *Aikaa sitten aikuisina*(2002) Perheromaanit, keski-ikä: kriisit, elämäntapa, onnellisuus

Valtonen, Jussi: *Siipien kantamat*(2007) Mieskirjallisuus, elämäntapa: keski-ikäiset, rakastuminen: ikäero

Olen poiminut suurimman osan seuraavista kysymyksistä tietoperustassa käyttämistäni lähteistä. Joitakin kysymyksiä olen täydentänyt mielestäni tarkoituksenmukaisilla mielipiteen perusteluun liittyvillä lisäkysymyksillä. Kursiivilla kirjoitetut kysymykset olen keksinyt itse.

- Millainen lukukokemus kirja oli?
- Saiko tarina sinut heti mukaansa vai kuluiko aikansa uppoutua tarinaan?
- Nautitko kirjan lukemisesta? Miksi? Miksi et?
- *Millä kolmella sanalla kuvailisit kirjaa?*
- Oliko kirjassa jotakin, mistä pidit erityisen paljon?
- *Oliko tarinassa jotakin, mikä teki sinuun suuren vaikutuksen?*
- Oliko kirjassa jotakin, mikä sai sinut hämmästyttämään?
- Oliko kirjassa tylsiä kohtia tai jotakin, mistä et pitänyt?
- Oliko kirjassa jotakin vaikeaa tai mitä et ymmärtänyt?
- *Tuliko lukiessa vastaan mieltä askarruttavia seikkoja, joista haluaisit kuulla muiden mielipiteitä?*
- Millaisia kysymyksiä kirja herätti?
- Jos kirjailija kysyisi sinulta, miten kirjasta saisi entistä paremman, mitä vastaisit hänelle?
- Kun näit kirjan ensimmäistä kertaa, millaisia odotuksia kirja herätti? Vastasiko kirja odotuksiasi?

Henkilöt

- Kenestä henkilöstä kiinnostuit eniten? Kenestä/ Keistä et pitänyt? Mistä syistä?
- Kuka on suosikkihenkilösi? Mitä piirteitä arvostat hänessä?
- Kuka henkilöistä herätti sinussa vahvimpia reaktioita?
- Millaisia tunteita kirjan päähenkilö herätti?
- *Kuinka helppoa oli eläytyä päähenkilön elämänvaiheisiin?*
- Kuinka vahvoja muut henkilöt olivat?
- Kuka henkilöistä herätti eniten myötätuntoa?
- *Kuka kirjan sivuhenkilöistä jäi parhaiten mieleesi? Miksi juuri hän?*
- Muuttuvatko tai kehittyvätkö jotkut henkilöt tarinan kuluessa? Millä tavoin?

- Ketkä henkilöistä vaikuttavat vähiten taipuvaisilta muuttamaan uskomuksiaan ja käytöstään?
- Olisitko toivonut, että kirjailija olisi kuvannut eloisammin joitakin henkilöitä?
- Kuinka todenmukaisia henkilöt ovat?
- Ovatko jotkut henkilöistä hyvin arvoituksellisia?
- Ovatko henkilöt mielestäsi erottuvia yksilöitä vai onko heidät kuvattu kaavamaisesti?
- Ovatko jotkut heistä sankareita tai roistoja? Miksi? Miksi ei?
- Ketkä kirjan henkilöistä haluaisit tavata? Mitä kysyisit heiltä tai mitä haluaisit sanoa heille?
- *Jäikö lukiessasi arvoitukseksi, miksi tietty henkilö toimi tietyllä tavalla?*

Tyyli

- Mitä mieltä olet kirjailijan kerrontatyylistä?
- Millä ilmauksilla kuvailisit kirjailijan kerrontatyyliä?
- Onko kirjassa joitakin ilmauksia tai muita kieleen liittyviä seikkoja, joista pidit erityisesti?
- Onko kerrontatyyliä jotakin, mikä pistää erityisesti silmään tai mikä on aivan erilaista kuin mihin olet tottunut?
- Onko tarinassa mielestäsi liian vähän, liian paljon vai sopivasti yksityiskohtia?
- Eroaako kirjailijan ilmaisutyyli siitä, kuinka normaalisti puhuisimme? Millä tavoin?
- Pidätkö kirjan kertojasta? Miksi? Miksi et? Luotatko kertojan kuvauksiin tapahtumista ja/tai henkilöistä ja hänen tulkintoihinsa niistä?

Juoni ja tapahtumaympäristö

- Onko juoni mielenkiintoinen ja todentuntuinen? Millä tavoin?
- *Jäivätkö jotkut juonenkäänneet erityisesti mieleesi?*
- Mitkä olivat suosikkikohtauksiasi?
- Mitkä kohtaukset ovat mielestäsi puhuttelevimpia?

- Etenevätkö kirjan tapahtumat nopeasti vai keskittykö kirjailija pikemminkin henkilöiden mielenliikkeiden kuvaamiseen? Vaikutiko tämä lukukokemuksesi miellyttävyyteen?
- Mitä mieltä olit kirjan lopusta?
- Koitko kirjan loppuratkaisun yllätyksellisenä vai osasitko odottaa, kuinka tarina päättyy?
- Tekisitkö kirjan loppuratkaisuun muutoksia? Jos tekisit, niin millaisia?
- Olivatko kirjan tapahtumapaikat uskottavia? Pystyitkö helposti hahmottamaan tapahtumapaikat mielessäsi?
- *Kuinka onnistunutta tarinan ajankuvaus mielestäsi on?*
- *Jäivätkö jotkut tapahtumapaikat erityisesti mieleesi?*

Muita kysymyksiä

- *Mikä on mielestäsi kirjan tärkein sanoma?*
- Miksi luulet kirjailijan kirjoittaneen tämän teoksen?
- Ärsyttikö sinua kirjassa joku tai jokin?
- Miltä sinusta tuntui kirjan lukemisen jälkeen?
- Jos et saanut luettua kirjaa loppuun, mikä sai jättämään sen kesken?

LÄHTEET

ALA. 2011. Book Discussion Groups. Hakupäivä 7.3.2011
http://wikis.ala.org/professionaltips/index.php/Book_Discussion_Groups.

Burns, M., Dowd, N., Edwards, T., Fenelon, J. & Judge, A. 2008. A manual to help your library celebrate National Reading Group Month. Hakupäivä 14.5.2011
http://www.nationalreadinggroupmonth.org/PDFS/NJLA-NRGM_Manual.pdf.

Chambers, A. 1994. Böcker inom oss: om boksamtal. Ruots. K. Kuick. Stockholm: Norstedts.

Hughes, B. 2005. Sharing the Buzz. Guidelines for reading groups. Hakupäivä 7.3.2011
[http://www.denbighshire.gov.uk/www/cms/live/content.nsf/lookupattachments/English~DNAP-7APEUY/\\$File/TAF_SharingTheBuzz_2005.pdf](http://www.denbighshire.gov.uk/www/cms/live/content.nsf/lookupattachments/English~DNAP-7APEUY/$File/TAF_SharingTheBuzz_2005.pdf).

Moore, E. & Stevens, K. 2004. Good books lately: the one-stop resource for book groups and other greedy readers. New York: St. Martins Press.

Seattle Public Library. 2011. Book Group How-Tos. Hakupäivä 29.4.2011 <http://www.spl.org/library-collection/books-movies-and-music/book-groups/book-group-how-tos>.

- Jos voisit keskustella kirjailijan kanssa, mitä haluaisit tietää?
- Oliko kirja mielestäsi nopeasti luettava vai ei? Miksi?
- Mikä on kirjan suuri vahvuus tai huomattavin heikkous?
- Kuinka kirjan nimi kuvaa sen sisältöä?
- Oliko kirja mieleenpainuva lukukokemus? Miksi? Miksi ei?
- Lukisitko tältä kirjailijalta jonkin muun teoksen? Miksi? Miksi et?
- *Eroaako kirja paljon aiemmin lukemistasi kirjoista?*
- Toiko kirja mieleesi jonkin aiemmin lukemasi teoksen? Millä tavoin kirja on samankaltainen aiemmin lukemasi teoksen kanssa?

Keskustelun loppuksi

- Oliko muiden mielipiteissä jotakin sellaista, mikä sai sinut muuttamaan käsitystäsi kirjasta tai joka auttoi sinua ymmärtämään kirjaa entistä paremmin?
- Mitä kertoisit kirjasta ystävällesi, joka ei ole lukenut sitä aiemmin?
- Mitkä keskustelussa esille tulleista seikoista tekivät sinuun vahvimman vaikutuksen?

- Kirjan takakannessa keuhetaan, että trilogia on paras, uskottavin ja väkevin omaelämäkerrallinen romaanisarja vuosikymmeniin. Oletko tästä samaa vai eri mieltä lukukokemuksesi perusteella?
- Kirja on valloittanut lukijat ja kritikit laajasti. Mitkä seikat tekevät kirjasta niin erityisen? Onko kirja mielestäsi maineensa veroinen? Miksi? Miksi ei?
- Kirjan kieli on monin paikoin hyvin vivahteikasta, yksityiskohtaista, ja tarinassa on runsaasti oivaltavia ilmauksia. Kirjailijan omaperäinen tyyli voi herättää vastakkaisia mielipiteitä. Koitko kirjailijan tyylin enemmän ihastuttavana vai vihasuttavana? Onko joku kirjannut ylös mielenkiintoisia tekstikatkelmia tai ilmauksia, joista haluaisi kertoa muille?
- Millaisia odotuksia kirjan nimi herätti?
- Poika kuvaa havaintojaan varsin yksityiskohtaisesti ja ilmeikkäästi. Kuinka hyvin pystyit eläytymään pojan ajatusmaailmaan?
- Kirja on omaelämäkerrallinen tarina. Olisitko aavistanut, että kirjailija kuvaa oman sukunsa tapahtumia, ellet olisi tiennyt sitä ennalta? Pohditko lukiessasi, millä tapahtumilla voisi olla yhteys kirjailijan omaan elämään?
- Kuinka kirjan taianomaiset tapahtumat, kuten esimerkiksi isoäidin muuttuminen haamuksi, vaikuttivat lukukokemukseesi? Sopivatko ne mielestäsi luontevasti tarinaan? Oletko lukenut koskaan aiemmin mitään vastaavaa?
- Sen lisäksi, että välillä seurataan päähenkilön lapsuutta ja välillä hänen nykyhetkeään, myös pojan maailmassa nähdään välähdyksiä menneeseen esimerkiksi suvun haamujen ilmestymisen kautta. Näin tarinassa on monta menneisyyden tasoa, eikä menneisyyden ja nykyhetken ero ole aina selkeä.
- Tarinassa siirrytään usein kirjailijalle ominaiseen tyyliin myös ajasta ja tapahtumapaikasta toiseen. Tekevätkö ne kokonaisuudesta hajanaisen vai onnistuuko kirjailija pitämään tarinan kasassa? Oliko vaikea pysyä kärryllä siitä, mikä tapahtuma liittyy mihinkin ajankohtaan? Jos on mieltynyt suoraviivaisesti eteneviin kertomuksiin, kirjailijan kerrontatapa voi jopa ärsyttää.
- Vaikka tarinassa siirrytään tapahtuma-ajasta toiseen usein yllätyksellisesti, eri ajanjaksot eivät välttämättä tunnu olevan niin kaukana toisistaan kuin mitä ne todellisuudessa ovat. Esimerkiksi Elleoren saaresta kerrotaan ensin isoäidin serkun muistelmien kautta, ja myös pojat matkaavat sinne pakoretkellään. Siten lukijalle voi syntyä tunne, että tapahtumat ovat ajallisesti lähempänä toisiaan kuin miten kirjailija on ne määritellyt.
- Muistot ja muistaminen ovat trilogian kirjoissa tärkeässä roolissa. Onko jollakin herännyt lukukokemuksen pohjalta niihin liittyviä ajatuksia? Siirtymät ajasta ja paikasta toiseen voivat tuntua hyvin vaivattomilta, sillä suurin osa kuvatuista tapahtumista on tapahtunut menneisyydessä, johon voi palata muistelemalla. Haamujen ilmestymisen ohella muistojen läheisyys voi antaa ymmärtää, että menneisyys ja nykyhetki eivät ole kaukana toisistaan.
- Vaikka poika on vielä pieni, hän on hyvin tietoinen kehitymisestään. Vaikuttaako tämä uskottavaksi? Kuinka onnistuneesti ja uskottavasti kirjailija kuvaa mielestäsi pojan kasvua?
- Kirjassa on monenlaista kerrontaa, vaikka suuri osa tapahtumista kuvataan pojan itsensä kokemina. Esimerkiksi kirjan alussa ja lopussa ilmenee kaikkietävä kertoja, ja tarinassa risteilevät myös muun muassa vivahteikas dialogi, Viggo-enon kirjeet ja pienet kertomukset tarinan sisällä. Kuinka onnistuneesti kirjailija siirtyy kerrontatavasta ja kertomuksesta toiseen?
- Ajatteliko joku, että taianomaiset tapahtumat ovat pikemminkin lapsen mielikuvituksen tuotetta kuin kirjan maailmassa ilmeneviä todellisia tapahtumia?
- Myös sivuhenkilöitä kuvataan varsin elävästi, ja poika tekee heistä varsin yksityiskohtaisia havaintoja. Onko joku sivuhenkilöistä jäänyt erityisen hyvin mieleesi?
- Toiko Viggo-enon ja isoäidin vahva suhde mieleen päähenkilön ja sisaren kiintymyksen? Pohditteko, toistuuko suvussa muita vastaavankaltaisia asioita sukupolvesta toiseen?
- Koitteko ristiriitaisena sen, että Viggo oli toisaalta hyvin kiintynyt sisarensa, mutta ei kuitenkaan kirjoittanut hänelle usein?
- Koitteko, että äidin pakeneminen Afrikkaan oli vastuutonta ja itsestä vai pidittekö hänen ratkaisuaan oikeutettuna?

- Lainaukset ovat autenttisista kirjeistä ja muista lähteistä poimittuja. Tarinassa on samalla fiktioita ja historiatietoa, joten kirja on samalla sekä viihdyttävä että opettavainen. Mitä mieltä olet kirjailijan tavasta lomittaa fakta ja fiktio?
- Mitä mieltä olet Raili Mikkasen kirjoitustyylistä?
- Vaikka Ainolla on taustallaan kunniaakkaat perinteet, hän ei ole kuitenkaan masentunut suurten paineiden edessä. Hän on määrätietoinen ja luottaa itseensä kirjailijatyön suhteen. Millaisia ajatuksia Ainon huomattava päättäväisyys kirjailijaksi ryhtymisestä herätti?
- Ainon isän mielestä kirjailijantyö oli tuon ajan Suomessa ammasteista tärkein. Kaarle-veli myös kuvaa, kuinka isän muisto on Ainon kallein aarre, mutta se velvoittaa häntä elämässä, jos Aino tahtoo olla isänsä tytär. Millaisena koit sen, että isän perinne jopa velvoitti Ainoa ryhtymään kirjailijaksi? Missä määrin arvoit muiden seikkojen kuin isän perinteen innoittaneen Ainoa kirjailijaksi ryhtymisessä?
- Ainolla vaikutti olevan kirjoittamisen ohella myös muita taiteellisia lahjakkuuksia kuten maalaaminen, näytteleminen ja hän sai korkeita arvosanoja ilman suuria ponnistuksia. Ainolle isä vaikuttaa olevan jo pienenä läheisempi kuin äiti. Olisikohan hänestä tullut kirjailijaa omasta tahdostaan ilman isänsä taustavaikutusta?
- Hoitaja toteaa seuraavasti: ”Minusta tuntui usein siltä, että silloin kun hänellä ei ollut oikeita murheita pohdittavanaan, hän teki niitä itse.” Aino tuntui aika ajoin jopa tarvitsevan synkkiä ajatuksia. Mistä luulet tämän johtuvan?
- Millaisia tunteita Ainon hahmo herätti? Koitko sympatiaa, samaistumista, ihmetystä...? Koitko jotkut Ainon luonteenpiirteistä ärsyttävinä?
- Aino kirjoittaa romanssista toivuttuaan ja kirjoittamisen vauhtiin päästyään ”Ja hyvää minulle tekisikin taas jotain elää, sillä ei ole minulle SUVANNOT. Luonto vetää koskiin. Ja se pitää mennä kuin virran juoksu, nopeasti ja tulisesti ja niin että vaahto hyrskähtää.” Millä ilmauksilla kuvailisit Ainon persoonaa?
- ”Se on vielä liiaksi minua itseäni, jotakin suorastaan minuun kuuluvaa, minun ajatuksiani, tunteitani, kärsimyksiäni, joille olen antanut muodon. Mutta kirja sellaisenaan on myös todistus siitä, että olen voinut vapautua, olen voinut irrottaa itseni turhista haaveista ja ryhtyä tosityöhön.” Kirjoittaminen on toisaalta Ainolle kutsumus ja toisaalta keino käsitellä omia raskaitakin kokemuksia.
- Ilona kirjoittaa Ainolle seuraavasti: ”Sinä olet suurisieluinen ja luontoinen –ja siksi on tämä sinun taistelusi ehjää ja suurta. Sinussa näkee maailma muuta kuin tavallisen ihmisen –se näkee sinussa taiteilijan.” Tarjoaako tarina yleisemminkin näkökulmia taiteilijanelämään tai kirjailijanammattiin?
- Entä mitä mieltä olit kertojasta, joka on Ainon hoitaja? Mitä mieltä olit tästä kerrontaratkaisusta? Miksi luulet kirjailijan valinneen kertojaksi juuri hänet? Koitko, että kertoja olisi Ainolle jopa läheisempi kuin hänen oma äitinsä?
- Millaisia ajatuksia Ainon toistuvat ja pian sammuvat romanssit herättivät?
- Millaiselta Ainon lemmetuska vaikutti nykylukijan näkökulmasta?
- Kuinka aidolta Ainon toistuvat rakastumisen tunteet vaikuttivat? Epäilitkö hänen tunteidensa aitoutta?
- Liisa nuhtelee Ainoa, kun tämä vain suree turhaakin turhempia poikajuttuja. Osaako Aino arvostaa tai oppiiko hän arvostamaan kaikkea hyvää, mitä hänen ympärillään on?
- Jossakin kohtaa Liisa toteaa, kuinka muiden huomioon ottamisesta Ainoa on tuskin voinut liiaksi syyttää. Onko tästä aiheutunut Ainolle ongelmia?
- ”Ehkä se on nuoruutta, että me sittenkin haluamme nähdä tapahtuneissa hyvää eikä vain kaikkea sitä pahaa, mistä monet siitä löytävät” Kuvaako tämä ajatus mielestäsi hyvin nuoruutta? Millainen käsitys nuoruudesta kirjan pohjalta syntyy?
- Mitä mieltä olit kirjasta ajankuvauksena? Kiinnostivatko esimerkiksi jotkut tavat tai käytännöt erityistä huomiota? Opitko tarinan kautta jotakin uutta historiasta? Jäivätkö jotkut historian tapahtumat erityisesti mieleesi?
- Onko kirjan tarjoama ajankuvaus mielestäsi riittävää vai olisitko toivonut kirjailijan viittailevan enemmänkin historian tapahtumiin?
- Mitä mieltä olet kirjasta sivistyneistön elämän kuvauksena? Onko kuvaus mielestäsi uskottavaa?

- Onko tuon ajan nuorten seurustelutavoissa jotakin sellaista, mikä pisti erityisesti silmään? Entä kiinnittivätkö jotkut seikat tuon ajan koulunkäynnissä erityistä huomiota?
- Itsenäistyykö tai aikuistuuko Aino mielestäsi selvästi tarinan kuluessa? Heijastuuko hänen aikuistumisensa jotenkin hänen kehittämisessään kirjailijana?
- Mitä mieltä olit Ainin runoista?
- Kuinka luonnehtisit Kallaksen kirjoitustyyliä tarinassa vilahtavien lainausten perusteella?
- Ainin nuoruus on vahvojen tunnekuohujen värittämää. Missä määrin nykypäivän ihminen voi samautua Ainin kokemuksiin?
- ”Onnea minäkin etsin ja luulin sen löytäneenikin, mutta löysinkin surun. Onhan sekin hyvä ja kaunis ja ehkä se vielä joskus tulee rakkaaksikin. Sen vuoksi en ole onneton, sillä ei minun elämäni nytkään ole tyhjä.” Masentavista kokemuksista huolimatta Ainolla on elämänhalua ja uskoa parempaan huomiiseen. Missä määrin muu kuin kirjoittaminen auttaa Ainoa elämässä eteenpäin?
- Ainin tati kuvailee ”Silmissäsi on sama tuli. Se on polttanut minua koko ikäni ja polttaa vieläkin. Eikä se jätä sinuakaan, ennen kuin hiuksesi ovat lumivalkeat. Sinä saat paljon, paljon kärsiä maailmassa, kaikki me saamme paljon kärsiä. Meitä ei mikään tyydytä, miellä on ikuinen sielunnälkä, onnen ja valon ja rakkauden sammumaton kaipuu.” Kuinka hyvin tämä mielestäsi kuvaa Ainin perusluonnetta? Koitko lukiessasi, että Aino on kohtalonsa uhri, eikä ikäkään toisi pelastusta ainaiseen kaipuuseen?
- ”Täti puhui Ainolle vielä, ettei heidänlaistensa naisten pitäisi koskaan mennä naimisiin, sillä rakkauteen heidät on luotu, mutta ei avioliittoon.” Millaisia ajatuksia tämä näkemys herätti?
- Ainin elämä on melko suojeltua eikä hänen ole tarvinnut juurikaan ottaa vastuuta omasta tai toisten elämästä. Olisiko Ainolla ollut mahdollisuus toimia itsenäisemmin? Millaiselta Ainin suojeltu elämä vaikutti nykylukijan näkökulmasta?
- Mikä kirjassa voisi viehättää erityisesti nuorta lukijaa tai onko kirjassa jotakin sellaista, mikä tekee siitä juuri historiallisen nuortenromaanin?
- Kirjassa on paljon mietteitä rakkaudesta esimerkiksi Ainin päiväkirjoissa. Millaisia ajatuksia ne herättivät? Jäivätkö jotkut mietteet erityisesti mieleesi?
- Jos joku on lukenut Kallaksen kirjoja, millaisia ajatuksia tämä nuoruudenkertomus herätti aiemmin lukemiasi kirjojen valossa?

- Millaisia tunteita Mirjamin tapa reagoida Inarin ja Kalevin suhteeseen herätti?
- Kuinka koit sen, että Mirjami heittää ulos miehensä vaatteet, patjat ja kasvit?
- Mitä pidät Jalosen tarkasti havainnoivasta ja pienieleisestä kerrontatyylistä? Kuinka sujuvaa Jalosen kielenkäyttö mielestäsi on?
- Mitä mieltä olit tarinan levollisesta tunnelmasta?
- Piditkö enemmän jommastakummasta naisesta? Oliko helpompaa eläytyä jommankumman tunteisiin?
- Selviääkö kirjan alaotsikon ”naisille, jotka kuuntelevat merisäättä saadakseen tietää aallonkorkeuden” merkitys tarinan kuluessa?
- Mirjami lausahtaa Inarille ”kuvittele itsellesi mies”, joka on myös kirjan pääotsikko. Kuinka onnistunut kirjan nimi mielestäsi on lukukokemuksesi perusteella?
- Mitä pidit kirjailijan tavasta suosia lyhyitä lukuja? Entä mitä mieltä olit kirjailijan tavasta vaihdella kerrontanäkökulmaa Mirjamin ja Inarin kesken?
- Mitä kirjan kansikuva mielestäsi kertoo?
- Millaisia ajatuksia kirjan kahden osan alaotsikot ”Sääennuste: yöllä sataa lunta” ja ”aallonkorkeus 56 senttimetriä” herättivät?
- Mirjami purkaa pettymystään hävittämällä kodin kukkia, Inari vaalii lapsuudessa keräämäänsä kasviota ja heittää pois herbaarionsa kasveja. Mirjamin ja Kalevin koti on tukahtumaisillaan kukkia, ja tarinassa on ylipäänsä runsaasti viittauksia kasveihin. Millaisia mietteitä kasvien tärkeä rooli tarinassa herätti?
- Miksi Kasvisto on Inarille niin tärkeä?
- Kasvien ohella monet esineet kuten kengät, valokuvat ja peilit toistuvat tarinassa. Koitko, että ne olisivat vertauskuvia?
- Alustuksen kirja-arviossa romaanin rakennetta verrataan jäävuoreen ja vaikka pinnalta näkyy vähän, rivien välissä on sitäkin enemmän. Koitko, että tarinassa olisi joitakin piilotettuja merkityksiä, tai jäivätkö esimerkiksi jotkut kohtaukset vaivaamaan mieltäsi?
- Värit ovat tärkeässä roolissa Jalosen kirjoissa. Koitko, että väreillä olisi jokin erityinen merkitys tarinassa?
- ”Tuntui, että elämä oli pettänyt naiset, ottanut luulot pois, asettanut järjestykseen ja yhteiseen riviin, seinän eteen katsomaan suoraan kameraan, jonka linssi näytti tulevaisuuteen kaartuvan aina vain ohenevan tien.” Kuinka onnistuneesti kirjassa kuvataan mielestäsi keski-ikäisen elämää?
- ”Hän oli mennyt katsomaan hääkuvaa. Hän olisi voinut olla Mirjami, Mirjami olisi voinut olla hän.” Koitko, että Mirjamissa ja Inarissa on paljon yhteistä vai ovatko he pohjimmiltaan erilaisia?
- Takakannessa todetaan, että kun Inari on tunkeutunut luvatta Mirjamin kotiin, avioliittoon ja elämään, Mirjami kostaa murtautumalla yhtä väkivalloin hänen reviiirilleen. Millä tavoin tämä väkivaltaisuus mielestäsi ilmenee? Kuinka koit sen, että Mirjami ei välttele Inaria, vaan kohtaa tämän silmästä silmään?
- Kuinka reagoit Mirjamin tynneyteen Kalevin tullessa tapaamaan häntä sairaalaan?
- Miten reagoit, kun Mirjami pyysi Inaria maalaamaan muotokuvan?
- Inari ei usko Mirjamin tulleen ateljeehen muotokuvan vuoksi. Miksi luulet Mirjamin pyytäneen Inaria maalaamaan muotokuvan?
- Kuinka suuri merkitys muotokuvalla on ylipäänsä naisten välisen suhteen kehittymisessä?
- Inari ja Mirjami paljastavat toisilleen yksityiskohtia elämästään. Mirjami kertoo esimerkiksi kuuntelevansa merisäättä, ja Inari pukeutuu hääpukuun. Millaisena koit Mirjamin ja Inarin erikoisen läheisyyden? Kuinka uskottavalta heidän läheinen suhteensa vaikutti? Mikä tekee heistä niin läheiset toisilleen? Koitko, että he ystäväystyvät tarinan kuluessa vai onko heidän läheisyytensä toisenlaista?
- ”Rypistyneen vihon ruudukossa oma nimi ja Inari Ojutin nimi allettujen toivat mieleen omat tyttäret, kun kaksi oli yhtä aikaa yksi ihminen.” Kuinka hyvin tämä mielestäsi kuvaa Mirjamin ja Inarin läheisyyttä?
- Inari toteaa muotokuvaa maalatessaan: ”Kun minä maalaan, jotakin vaihtuu meidän kesken.” Pohditko, mitä heidän kesken vaihtuu?

- Mirjami tuo ateljeehen mallina istuessaan sekä omat muistonsa että Inarin muistot, jotka on ominut itselleen. Inari huomaa myös ajattelevansa enemmän Mirjamia kuin Kalevia. Inari myös uskoo, että Mirjami ei voi unohtaa häntä, vaikka tuleekin unohtamaan Kalevin ja Inarin lyhyen suhteen. Miksi luulet, että he eivät unohda toisiaan?
- Takakannessa myös todetaan, että Mirjami ja Inari täydentävät toisiaan. Millä tavoin tämä mielestäsi ilmenee?
- Mitä mieltä olit kirjasta taiteilijaelämän kuvauksena?
- Mitä mieltä olit siitä, että tarinaa ei kuvata juuri Kalevin näkökulmasta ja että Kalevi jää tarinassa muutenkin taka-alalle? Jäivätkö jotkut seikat Kalevin elämässä askarruttamaan mieltä? Mitä mieltä olit Kalevin tavasta suhtautua kolmiodraamaan, kun Mirjami on saanut asian selville?
- Kuinka luontevia ja uskottavia henkilöiden väliset dialogit mielestäsi ovat?
- Tarinassa on monia lyhyitä, mutta ytimekkäitä lausahduksia. Jäivätkö jotkut niistä erityisesti mieleen tai jäivätkö jotkut askarruttamaan?
- Kuinka uskottavalta Mirjamin ja Kalevin suhteen korjaantuminen loppua kohden vaikutti?
- Voisiko vastaavankaltainen kolmiodraama tapahtua myös todellisessa elämässä?
- Kuinka uskottavasti Jalonen kuvaa kolmiodraamaa? Entä kuinka uskottava tarina kokonaisuudessaan on?
- Oman identiteetin ja olemassaolon tunteen etsiminen vaikuttaa olevan Mirjamin ja Inarin elämässä tärkeää. Millaisia ajatuksia tämä herätti?
- Miksi luulet Inarin maallaneen Mirjamin ja Kalevin hääkuvan Mirjamin muotokuvan alle?
- ”Inari hymyili pariskunnalle. Erikseen Mirjamille ja erikseen Kaleville. Hänen tuli yhtäkkiä hyvä olo ja hän tiesi sen johtuvan Mirjamin muotokuvasta. Jos sitä raapisi, Donizzettin oopperan tuhoa enteilevä kummitteleva morsian tulisi esille kuin aave.” Mitä tämä mielestäsi kuvaa?
- Miksi luulet Mirjamin toivoneen Inarin jäävän kotiinsa yöksi?
- ”Inari jäi katselemaan Kalevia. Vaimonsa vierellä mies menetti mahtiaan, kadotti kaikki sanansa, joita oli Inarille lausunut. Inarin edessä istui sulhanen, jota ei ollut koskaan ollut oikeasti olemassakaan.” Mitä tämä mielestäsi tarkoittaa?
- Kuinka Mirjamin ja Kalevin elämä voisi jatkua tarinan jälkeen?
- Onko kirja mielestäsi palkintonsa ansainnut? Millä perusteilla olisit palkinnut tämän kirjan?

Päähenkilö vetäytyy metsän keskelle käsittelemään elämäänsä ja elämänvalintojaan eikä hän ole kertonut tästä kenellekään. Mitä mieltä olit tästä ratkaisusta?

"Ei saisi uuvahata tähän saapumiseen, vaikka tämän merkitys olikin paljon suurempi kuin uskalsi edes itselleen myöntää. Tätä voisi nimittää suorastaan ratkaisevaksi, jos uskalsi niin mahtipontisesti ajatella. Yksinäisyyden valitsemistako tämä oli? Vaiko vapautumisyritys? Vai uusi elämänsuuntako? Pakoa vanhuudesta?"

"Tämä vanhuuden rauhattomuus ja yksinäisyys on ollut minulle yllätys. Eikös vanhuuden kuulu olla seesteistä ja tyyntä?" Anna Maria tuntee myös olonsa yksinäiseksi, vaikka hänellä on Ron. Toisaalta hän tuntuu kaipaavan yksinäisyyttä. Mitä Anna Maria etsii yksinäisyydestä?

Mitä mieltä olit Kilven tavasta kuvata iän tuomia muutoksia?

Mitä mieltä olet kirjasta vanhenemisen kuvauksena?

Jäivätkö jotkut ikäänymisen muutokset Anna Marian elämässä erityisesti mieleesi?

Mitä mieltä olet ylipäänsä Kilven tavasta kuvata 78-vuotiaan naisen elämää? Kuinka uskottavasti hän mielestäsi kuvaa vanhan naisen elämäntuntoja?

Kirjan juoni tapahtuu Anna Marian ajatusten kautta. Hänen ajatuksensa siirtyvät nopeastikin aiheesta toiseen. "Ajatukset tulevat metsässä yllättäen, ja yksinäisyydessä. Niitä ei ohjaa silloin minkäänlainen ihmisten keskeinen ohjelmointi." Mitä pidit tästä kerrontatavasta? Oliko päähenkilön ajatustenkulkua helppo seurata, vai vaatikko kirja erityistä keskittymistä?

"Seurasi öitä joitten läpi hän ei enää kantanut ongelmansa. Ongelmaa? Hän kavahti sitä sanaa. Ei, ei. Mutta se oli kuitenkin tullut mieleen." Mistä ongelmasta Anna Marian elämässä on mielestäsi pohjimmiltaan kysymys?

Kuinka sujuvaa Kilven kielenkäyttö mielestäsi on?

Mitä mieltä olet Kilvestä ihmissuhteiden kuvaajana lukukokemuksesi perusteella?

Kuinka uskottavalta Anna Marian pitkäaikainen suhde kahteen mieheen vaikutti? Mitä mieltä olit ylipäänsä hänen suhteestaan kahteen mieheen?

Mitä ajatuksia Anna Marian miesystävä Jussi herätti?

Millaisia tunteita Anna Marian ja Ronin suhde herätti? Entä kuinka suhtauduit Anna Marian ja Jussin suhteeseen?

Mitä mieltä olit siitä, että Anna Maria ei ota yhteyttä esimerkiksi lastenlapsiinsa, vaikka on palannut kolmenkymmenen vuoden jälkeen Suomeen? Hän kuitenkin kantaa heistä huolta ajatuksissaan.

Luonnon ilmiöt ja eläimet ovat Anna Marialle lähellä sydäntä. "Hän havaitsi, ettei hän voinut pitää kenestäkään joka ei ihmetellyt hiiren viisautta ja kekseliäisyyttä." Millaisena koit Anna Marian suhteen luontoon? Kuinka suhtauduit hänen luontoa kohtaan kokemaansa suureen arvostukseen? Miksi luonto on Anna Marialle niin tärkeä?

Kuinka reagoit siihen, että Anna Maria haluaa olla avuksi luomakuntaa kohtaan? Mikä tähän voi olla syynä?

Havaitsitko joitakin yhtäläisyyksiä tai eroja Anna Marian luontosuhteen ja ihmissuhteiden välillä?

Mitä luulet Kilven halunneen viestiä tällä vanhuuden kuvauksella?

Vaikka Anna Maria on 78-vuotias, hän rakastaa rohkeasti kahta miestä ja esimerkiksi toteaa, että on säilyttävä päänsä, liikuntakykynsä ja muistinsa. Mikä on hänen reippautensa salaisuus?

Anna Marian silmistä maailmaa katselee vieläkin nuori tyttö. "Se katse ei sammu, sisäiset silmät eivät vanhene, niillä tähyillään elämää vielä vanhuuden naamion takaakin yhtä nuorena, samana, vaikka kukaan ei sitä tiedä. Se on vanhuuden salaisuus." Mitä mieltä olet tästä toteamuksesta?

Vaikka Anna Marialla on haasteita pohtia omia elämänvalintojaan, hän miettii myös maailmanlaajuisia ongelmia. Kuinka suhtauduit siihen, että hän kantaa huolta myös maailman tilasta? Miksi luulet, että häntä vaivaavat myös laajemmat kysymykset?

Anna Mariaa huolettaa, mitä maailmalle tapahtuu, kun hän ei ole enää sitä vahtimassa. "Minunhan on kannettava vastuuta kaikesta, koko maailmasta, ja kiemurrettava syyllisyyden, velvollisuudentunteen ja itsesyytösten kynsissä." Hän tuntee huolta myös jälkeläisistään. Kuinka uskottavalta tällainen kokonaisvaltainen huolehtiminen vaikutti?

"Vanha kantaa vastuuta kaikesta, häneen tiivistyy sukupolvien ja aikalaisuuden taakka, kaikki mitä hänen tietoisuutensa suinkin pystyy vastaanottamaan ja kaikki mille hänen omatuntonsa on elämän mittaan

herkistynyt.” Kuinka hyvin tämä kuvaa mielestäsi vanhuutta?

Kuinka koit Anna Marian toteamuksen ”En ole koskaan ajatellut niin, enkä osaa kuvitella että ikä vapauttaisi ihmisen koskaan vastuusta, syyllisyydestä puhumattakaan.” Koitko, että Anna Maria kantaisi syyllisyyttä erityisesti jostakin?

Miksi luulet Anna Marian kantaneen syyllisyyttä enemmän Jussin kuin itsensä takia?

Koitko, että Anna Maria tuntee missään vaiheessa syyllisyyttä suhteestaan Jussiin?

Anna Maria uskoo, että ikä ei vapauta ihmistä vastuusta syyllisyydestä puhumattakaan. Kuinka hyvin tämä mielestäsi pitää paikkansa?

Anna Maria ei voi olla antamatta anteeksi kaikille paitsi itselleen. Onko hänen elämässään mielestäsi jotakin erityistä, mitä hän ei voi antaa itselleen anteeksi?

Anna Marian elämässä on monia ristiriitoja. Jäivätkö jotkut asiat Anna Marian elämässä itsellesi epäselviksi?

”Elämä on ristiriitojen kanssa elämistä, ei ratkaisuja, hän vastasi heinikolle ja omalletunnolle ties kuinka monennen kerran.” Mitkä ovat mielestäsi Anna Marian elämän merkittävimpiä ristiriitoja?

Kuinka kuvailisit Anna Marian luonnetta?

Anna Maria uskoo epäitsekkyden sisäiseksi vaatimukseksi. Kuinka epäitsekäs Anna Maria mielestäsi on?

”Hauraimmalta ja kallisarvoisimmalta tuntui monta kertaa tämä heidän suhteensa, josta kukaan ei saanut tietää eikä tiennyt.” Kuinka uskottavana pidät sitä, että heidän suhteestaan ei tiedetty, vaikka se oli kestänyt jo kolmekymmentä vuotta? Kuinka se on mahdollista?

Koitko, että Anna Maria on rehellinen pohtiessaan Jussin ja hänen välisen suhteen oikeutusta vai uskotteleeko hän itselleen, että mitään kyseenalaista ei ole tapahtunut, kun suhde on pysynyt salassa? Kuinka kyseenalaiselta heidän suhteensa ylipäänsä mielestäsi vaikutti?

”Siis näin paljon perusteluja kuitenkin oli jälleen ollut koottava – mistähän syystä? Hänhän oli aina ennen ollut sitä mieltä, että epärointi ja perustelut olivat vain merkki intohimon heikkoudesta.” Miksi Anna Maria perustelee itselleen suhdettaan Jussiin?

Ron ja Anna Maria sallivat toisilleen yksityisyyden. Anna Maria myös kunnioittaa Jussin perhe-elämää. ”Kumpikaan ei tuntenut tarvetta kaataa toisen tajuntaan menneisyyttään kuin likapyykkivarastoa eikä kumpikaan odottanut sitä toiselta.” Kuinka suhtauduit näihin valintoihin?

Jussi kokee suhteen Anna Mariaan välttämättömänä ja toteaa jopa, että Anna Maria on vastuussa hänestä. Mitä mieltä olit hänen asennoitumisestaan suhteeseen? Entä minkä luulet olevan Anna Marialle vaikeinta suhteesta irrottautumisessa?

Anna Maria miettii, voiko hän irrottautua aviomieheensä Ronista, vaikka Ron on hänelle hyvä puoliso. Hän vaikuttaa pyrkivän irrottautumaan myös suhteesta Jussiin. Mitä mieltä olit hänen yrityksistään irtautua suhteista?

”Ei ole kysymys avioliitosta eikä suhteesta, hän ajatteli, vaan koko tästä kuviosta, joka kaikessa salattuudessaan on täydellinen. Se on elämän itsensä muodostama kuvio, siinä on kauniit sävyt ja paljon rakkautta. Valhe on siinä vain kuin lasimaalauksen tai mosaiikin liitoskohdat jotka pitävät kuvion koossa. Kukaan ei siitä kärsi.” Kuinka koit Anna Marian vertauksen, että valhe pitää kauniin kuvion koossa?

Anna Maria sanoo, että Jussi ei saa kuolla ennen häntä, sillä hän ei kestäisi sitä. Mistä luulet tämän johtuvan?

Kuinka hyvin hän onnistuu tasapainottelemaan toisaalta ihmissuhteiden ja toisaalta yksinäisyyden kanssa?

”Omatunto herkistyy vanhemmiten sietämättömyyden asteelle ainakin aika ajoittain, ja sen rinnalla riehuu uudenlainen piittaamattomuus kuin villiintynyt maisema, kuin kaikessa hiljaisuudessa tapahtuva kukkien taistelu tuolla ulkona.” Kuinka hyvin tämä mielestäsi kuvaa ikääntymistä?

Mitä mieltä olit kirjasta vanhan ihmisen rakastumisen kuvauksena?

Kirjassa on monia eri teemoja, kuten vanhuus, rakkaus, luonto, ihmissuhteet ja ristiriidat. Kuinka teemojen runsaus vaikutti lukukokemukseesi? Mikä teema kosketti itseäsi vahvimmin?

Miksi Anna Maria päättää palata Kanadaan? Mitä mieltä olit hänen päätöksestään?

Mitä luulet Anna Marian tekevän kirjan loppuratkaisun perusteella?

- Kokoon tumisen alussa on varattu aikaa kuulumisten vaihtoon. Alustan tapaamista kertomalla kirjailijan elämästä, hänen muusta tuotannostaan ja kriitikoiden näkemyksistä. Jaan osallistujille kopiot alustuksesta.
- Jokainen voi vuorollaan kertoa hieman lukukokemuksestaan ja siten kaikki saavat mielipiteensä kuuluksi. Kommentteja toisten mielipiteisiin voi herätä mahdollisesti jo tässä vaiheessa. Keskustelut voivat alkaa osallistujien omilla kysymyksillä ja kommentteilla. Ellei keskustelua synny, esitän aluksi yleisiä kysymyksiä keskustelujen pohjaksi.
- Annan mahdollisimman paljon tilaa osallistujien omille kysymyksille ja kommentteille. Tarvittaessa tuon keskusteluun uusia virikkeitä.
 - Yleiset ja kirjan pohjalta heränneet kysymykset
 - Kommenttien pyytäminen mielestäni kiinnostaviin havaintoihin, tekstikatkelmiin
- Keskustelun ohjaaminen
 - Keskustelut saavat edetä vapaamuotoisesti osallistujien mielenkiinnonkohteiden mukaan.
 - Ohjaajana huolehdin siitä, että keskustelussa säilyy tasapaino kirjaan ja osallistujien omaan elämään liittyvien pohdintojen kesken.
 - Tarvittaessa palautan keskustelun takaisin kirjan aiheisiin esimerkiksi tekemällä johonkin täsmälliseen tarinan kohtaan liittyvän kysymyksen
 - Voin tehdä jatkokysymyksiä osallistujien mielipiteistä:
 - Ovatko muut samaa mieltä esitetystä kommentista?
 - Voin pyytää kommentoijaa kertomaan aiheesta lisää
 - Haluaisiko joku kommentoida edelleen jotakin mielestäni olennaista seikkaa vastauksessa?
 - Voin pyytää osallistujia pohtimaan syvällisemmin jonkun mielipidettä esittämällä siihen liittyvän täsmällisen jatkokysymyksen
 - Tarvittaessa pyydän osallistujaa täsmentämään kommenttiaan
 - Puheenvuorojen jakaminen:
 - Jos monta henkilöä puhuu samanaikaisesti
 - Jos joku keskeyttää toisen puheenvuoron
 - Jos joku puhuu enemmän kuin muut, kysyn, ovatko muut samaa vai eri mieltä hänen kommentistaan
 - Tarvittaessa toistan monisanaisten osallistujien kysymykset ja kommentit.
 - Otan huomioon myös hiljaisemmat osallistajat esimerkiksi kohdentamalla heille yksittäisiä kysymyksiä.
 - Jos keskustelu jää pitkäksi aikaa yhteen näkökulmaan, siirrän keskustelun uuteen aiheeseen esittämällä uuden kysymyksen tai pyydän osallistujia kommentoimaan jotakin mielestäni kiinnostavaa havaintoa. Myös alustuksesta voi saada virikkeitä keskusteluun.
 - Tarvittaessa pyydän osallistujia perustelemaan mielipiteensä esimerkkien kautta.
 - Jos osallistujan kommentti on päinvastainen tekstissä esitettyjen tosiasioiden kanssa, esitän tarvittaessa kysymyksen, johon löytyy tekstistä suora vastaus.
 - Huolehdin, että erimielisyydet eivät mene liiallisuuksiin tai henkilökohtaisiksi osoittamalla molemmat näkökulmat oikeiksi, esittämällä uuden kysymyksen tai kysymällä kommentteja toisilta.
 - Teen ajoittain yhteenvetoja keskustelun aikana heränneistä mielipiteistä.
 - Pidän silmällä ajan kulumista(1,5 tuntia/ tapaaminen)
- Keskustelun päättäminen ja loppuyhteenveto mielipiteistä (Mistä oltiin samaa mieltä? Mistä oltiin eri mieltä?)
- Esittelen seuraavaan ikävaiheeseen liittyvät kirjaehdotukset, joista valitaan seuraavan tapaamisen kirja. Jaan osallistujille myös koosteen kirjaehdotuksista.

Tähän monisteeseen on koottu vinkkejä siitä, mitä lukupiirin vetämisessä on hyödyllistä ottaa huomioon. Aiheina ovat keskustelun alustaminen, virikkeiden tuominen keskusteluun ja keskustelun vetäminen. Alussa on myös hieman vinkkejä kirjojen valinnasta. Loppuun on koottu kirjallisuuteen liittyviä linkkejä, joista voi olla hyötyä kirjaehdotusten sekä kirjailijaan ja kirjaan liittyvän taustatiedon etsimisessä. Näkökulmana neuvoihin on se, kuinka lukupiiri voisi toimia ilman erityistä ohjaajaa.

- Piirissä voidaan keskittyä elämäankaari-teeman tavoin muutaman tapaamisen ajaksi lukemaan kirjoja esimerkiksi tietyltä kirjailijalta tai tietyltä vuosikymmeneltä. Muita kiinnostavia teemoja voivat olla esimerkiksi Finlandia-palkintoja tai muita palkintoja voittaneet kirjat, tiettyyn maahan sijoittuvat tarinat, tietynmaalaisten kirjailijoiden teokset, johonkin historialliseen aikakauteen liittyvät tarinat, kaukaiseen kulttuuriin sijoittuvat tarinat tai klassikot.
- Kirjojen valinnan helpottamiseksi on hyödyllistä sopia, minkä periaatteen mukaan kirjat valitaan. Voidaan sopia, että joku kerää muutaman kirjaehdotuksen esimerkiksi yhteisesti sovitusta aihepiiristä seuraavaan tapaamiseen. Toisaalta kirjaehdotusten ei välttämättä tarvitse liittyä tiettyyn teemaan: voidaan sopia, että joku etsii muutamia mielestään kiinnostavia kirjaehdotuksia vaikkapa monisteen lopusta löytyviä linkkejä hyödyntämällä. Ellei kirjoja saa käsiinsä, niistä voi kertoa ennen valinnan tekemistä esimerkiksi kirja-arvioiden pohjalta. Samalla on mahdollista valita esimerkiksi kahden tapaamisen kirjat.
- Lukutottumusten laajentamiseksi voidaan sopia, että pyritään lukemaan kirjoja, jotka ovat useimmille osallistujista ennalta tuntemattomia.
- Vaikka piirissä ei luettaisikaan kirjoja teemanmukaisesti, tapaamiseen voi tuoda myös muita samaa aihetta tai teemaa käsitteleviä kirjoja tai kirjailijan muita teoksia. Siten voi samalla saada lukuvinkkejä.

Keskustelun alustaminen

- Keskustelua voi taustoittaa kertomalla kirjailijasta, hänen muusta tuotannostaan ja mitä kirjasta sanotaan arvosteluissa. Alustukseen voi liittää myös kirjailijan omia kommentteja kirjastaan tai kirjailijatyöstään. Alustukset eivät ole yleensä kovin pitkäkestoisia eikä alustuksen välttämättä tarvitse olla monisteena jaettavaa tarkoitettu. Taustoittaja voi kertoa lyhyesti kirjailijasta vaikkapa jonkun kirjan tai Internetistä löytyneiden tietojen pohjalta. Esimerkiksi *Kotimaisia nykkykertoja*, *Ulkomaisia nykkykertoja* ja *Historiallisen romaanin taitajia* -kirjasarjojen kirjoissa on asiantuntevia artikkeleita yksittäisistä kirjailijoista ja heidän tuotantonsa erityispiirteistä. Alustaja voi lukea myös otteita kirja-arvioista ääneen ja kysyä, ovatko osallistajat samaa vai eri mieltä arvostelijoiden näkemyksistä.
- On eri tapoja jakaa keskustelun taustoittamiseen liittyviä tehtäviä:
 - Osallistajat voivat toimia keskustelun taustoittajina vuorotellen.
 - Joku voi innostua laatimaan alustuksia vapaaehtoisesti.
 - Alustuksen tekeminen voidaan antaa kirjan valinneen henkilön tehtäväksi.
 - Joku voidaan nimetä taustatiedon kerääjäksi esimerkiksi yhtä tapaamista varten tai muutaman tapaamisen ajaksi.
- Tapaamisen valmisteluun liittyviä tehtäviä voi jakaa myös siten, että joku keskittyy etsimään kirjailijaan liittyvää tietoa, joku etsii kirja-arvioita ja joku voi etsiä kirjaehdotuksia. Kirjastosta voi pyytää apua esimerkiksi kirjailijaan liittyvän tiedon, kirja-arvioiden etsimisessä ja saada kirjasuosituksia.
- On myös mahdollista sopia, että kukin etsii halutessaan kaipaamaansa taustatietoa esimerkiksi lehdistä, kirjoista tai Internetistä.
- Kirjasta riippuen tarinaan liittyvä historiallinen taustatieto tai muu tarinan tapahtumiin liittyvä tieto voi olla rikastava lisä kirjan tulkinnassa. Myös tarinaan liittyvät kuvat ja kartat voivat olla kiinnostavaa taustatietoa. Joidenkin vieraaseen kulttuuriin sijoittuvin tarinoiden alustuksissa voisi hyödyntää vaikka tapakulttuuriin liittyvää tietoa.
- Kirjailijaan liittyvistä tiedoista ja kirja-arvioista saa kuitenkin jo hyvän pohjustuksen keskusteluun, joten useimpien kirjojen kohdalla on todennäköisesti riittävää keskittyä pääasiassa niihin tai jompaankumpaan niistä. Alustuksen ei tarvitse joka kerta sisältää samoja aiheita, vaan yhden kirjan kohdalla painopisteenä voi olla vaikka kirjailijaan liittyvä tieto, ja toisella kerralla alustus voi keskittyä vaikka kirja-arvioissa sanottuun.
- Jos taustatiedon kerääminen ei vaikuta mielekkäältä, keskustelua voi taustoittaa myös muulla tavalla. Esimerkiksi kirjan valinnut henkilö voi taustoittaa keskustelua perustelemalla, miksi valitsi kirjan ja nostaa esille muutamia tarinan aiheita tai teemoja, joista

haluaisi keskusteltavan. Jos kirjat valitaan yhdessä sopimalla, kukin voi vuorollaan kertoa oman arvionsa kirjasta, ja keskustelu voi lähteä sen pohjalta luonnostaan liikkeelle.

- Taustatiedon keräämisestä ei tulisi muodostua taakkaa, vaan tärkeintä on keskustelu kirjasta, ja alustus voi olla siinä rikastavana lisänä. Lukupiiriläisten mieltymyksistä riippuen kirjasta voidaan alkaa keskustella vapaasti myös ilman erityistä alustusta, joten ei ole tiettyä oikeaa tapaa toimia lukupiirissä.
- Lukupiiri voi toimia onnistuneesti myös vähemmän perusteellisella valmistelulla, kun keskustelussa nousee esille näkökulmia, joita kommentoida edelleen. Koska rönsyily on lukupiirikeskusteluille tyypillistä, on kuitenkin hyödyllistä valmistella kysymyksiä keskustelun johdattelun tueksi. Niiden avulla keskustelu on sujuva siirtää uuteen näkökulmaan ja palauttaa se tarvittaessa takaisin kirjan aiheisiin.

Virikkeiden tuominen keskusteluun

- Mihin tahansa kirjaan sopivien kysymysten ohella keskustelun syventämiseksi voi tehdä kysymyksiä myös kirjan pohjalta. Ellei piirissä ole vetäjää, voidaan sopia, että kukin osallistujista ideoi muutaman kysymyksen keskustelua varten. Tällöin keskusteluun voi saada vaihtelevasti erilaisia näkökulmia, kun erilaiset lukijat kiinnittävät lukiessaan huomiota eri yksityiskohtiin. Avoimet kysymykset, joihin voi vastata eri näkökulmista virittävät hyvin keskustelua.
- Kirjaa lukiessa voi pyrkiä kiinnittämään tietoisesti huomiota esimerkiksi seuraaviin tarinan piirteisiin:
 - Henkilöiden toiminnan motiivit ja päätösten seuraukset, henkilöiden välisten suhteiden muodostuminen, luonteenpiirteet, ristiriitaisuus, uskottavuus, henkilön suhtautuminen muihin henkilöihin
 - Juonen käännekohtat
 - Monitulkintaiset hetket
 - Kertoja
 - Tapahtumaympäristön ja tapahtuma-ajan kuvaus
 - Kirjailijan tyyli, kielenkäyttö, kiinnostavat lausahdukset
 - Symbolit, toistuvat esineet ja tapahtumat
 - Kirjailijan uskottavuus aihepiiriin kuvaajana
- Kysymyksiä voi tehdä ylipäänsä niistä tarinan seikoista, jotka herättävät lukiessa uteliaisuuden, jäivät itselle epäselviksi tai askarruttamaan ja jotka voisivat herättää poikkeavia mielipiteitä.
- Kirja voi herättää kysymyksiä luonnostaan, joten lukiessa ei tarvitse rajoittaa liian tarkasti edellisiin näkökulmiin.
- Yleiset kysymykset ovat hyviä virikkeitä mistä tahansa kirjasta keskusteltaessa suoraan kirjaan liittyvien kysymysten ohella ja niitä voi hyödyntää esimerkiksi silloin, kun osallistujien omat kysymykset loppuvat.
- Usein vastauksia ennalta mietittyihin kysymyksiin nousee esille luonnostaan keskustelun aikana, joten kysymyksiä on hyvä olla mieluummin liian paljon kuin liian vähän. Jos kukin valmistelee esimerkiksi kolme kysymystä, ja keskustelussa hyödynnetään vielä mihin tahansa kirjaan sopivia kysymyksiä, aiheita pitäisi olla riittävästi puoleksitoista tunniksi.
- Lukiessaan voi kirjata ylös tekstikatkelmia. Niitä voi lukea keskustelussa ääneen ja pyytää niihin muiden kommentteja. Ne voivat olla esimerkiksi omasta mielestä kiinnostavia kohtia, todennäköisesti keskustelua herättäviä katkelmia, askarruttavia kohtia, kiinnostavia lausahduksia, henkilöiden kiinnostavia ajatuksia. Niitä voi hyödyntää keskustelun virikkeinä sellaisinaan.
- Tekstikatkelmien yhteyteen voi keksiä halutessaan kysymyksiä. Keskustelussa voi lukea ääneen jonkin kiinnostavan tekstipätkän ja siihen liittyvän kysymyksen.
- Myös alustuksesta voi saada virikkeitä keskusteluun: keskustelussa voi kommentoida esimerkiksi kirja-arvioissa esitettyjä mielipiteitä, kirjailijan elämää tai mitä kirjailija on sanonut haastattelussa. Voi olla mielenkiintoista verrata piiriläisten mielipiteitä esimerkiksi kriitikoiden näkemyksiin tai siihen, mitä kirjailija on sanonut kirjastaan.

Keskustelun vetäminen

- Joissakin lukupiireissä ohjaaja osallistuu keskusteluun tuoden esille omia mielipiteitään ja toisissa piireissä hän vain ohjaa keskustelua. Kaikissa piireissä ei ole erityistä vetäjää, jolloin osallistujat voivat hoitaa keskustelujen vetämiseen liittyviä tehtäviä yhdessä tuumin.

- Keskustelussa voi olla jokin jäsenyys kuten elämäankaari-teeman kokoontumisissa. Se voi toimia ohjaajan korvikkeena. Kuulumisten vaihtoa voi seurata alustus, jonka jälkeen kukin voi kertoa mielipiteensä kirjasta, ja keskustelu voi lähteä sen pohjalta luonnostaan liikkeelle. Keskustelun lopussa voi olla seuraavan kerran kirjan valinta. Toisaalta keskustelussa ei välttämättä tarvitse olla erityistä jäsenystä, vaan se voi edetä myös vapaamuotoisemmin lukupiiriläisten mielityksistä riippuen.
- Keskustelun kuluessa on kuitenkin hyödyllistä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:
 - Jos keskustelu vaimenee tai jää yhteen tarinan näkökulmaan, joku ryhmäläisistä voi johdatella keskustelun uuteen aiheeseen esittämällä uuden kysymyksen tai pyytämällä kommentteja johonkin mielestään kiinnostavaan tarinan yksityiskohtaan.
 - Keskustelujen ohjaaminen voi olla hyvin epämuodollista ja huomaamatonta. Voidaan vaikka sopia, että kukin osallistujista tarkkailee keskustelua ja puuttuu siihen harkintansa mukaan, jos vaikuttaa tarpeelliselta
 - jakaa puheenvuoroja, jos monta henkilöä puhuu samanaikaisesti tai joku keskeyttää toisen puheenvuoron
 - palauttaa keskustelu takaisin kirjan aiheisiin esimerkiksi uudella kysymyksellä
 - tehdä kysymyksiä erikseen hiljaisille osallistujille
 - pyytää perusteluja mielipiteille
 - pyytää tarkennusta epäselviin kommentteihin
 - tehdä yhteenvetoja keskustelun aikana heränneistä mielipiteistä
 - Kysymyksiä voi pyrkiä liittämään osallistujien kommentteihin, jolloin keskusteluun voi saada syvyyttä. Toisaalta kysymyksiä voi esittää myös sattumanvaraisemmin, jolloin keskustelu voi edetä yllätyksellisesti näkökulmasta toiseen.
 - Valmiiksi mietittyjen kysymysten ohella keskustelussa voi tehdä jatkokysymyksiä suoraan osallistujien kommentteista. Tällöin voi esimerkiksi pyytää ryhmää pohtimaan syvällisemmin jonkun mielipidettä tekemällä siihen liittyvän jatkokysymyksen.
 - Ellei kysymykseen tule vastausta kohtuullisessa ajassa, se kannattaa tarvittaessa toistaa toisin sanoin.
- Lukupiiriin voidaan nimetä kirjanpitäjä, joka voi kirjoittaa keskustelusta lyhyen yhteenvedon. Myöhemmin voi olla kiinnostavaa lukea, millaisia mielipiteitä mistäkin kirjasta heräsi.
- On hyvä sopia, että joku jäsenistä toimii piirin yhteyshenkilönä, johon voi ottaa yhteyttä esimerkiksi poissaolojen tiimoilta ja joka voi ilmoittaa mahdollisista muutoksista käytännön asioissa.

Linkkivinkkejä lukupiirin iloksi

Kirjavinkkejä ja kirja-arvioita

Helsingin kaupunginkirjasto. Aihepakettiarkisto Helsingin kaupunginkirjaston aihepaketit ovat henkilökunnan kokoamia katsauksia kiinnostavista aiheista. Tästä kirjallisuuteen liittyvästä osiosta löytyy suosituksia eri aiheisiin liittyvistä kirjoista <http://www.lib.hel.fi/fi-fi/aihepakettiarkisto/haku/?keyword=kaunokirjallisuus>

Helsingin sanomat. Kirjat Helsingin Sanomien ilmaisessa arkistossa on lähes 10 000 kirja-arviota vuodesta 1997 lähtien <http://www.hs.fi/kirjat/>

Helsingin Sanomat. Klassikkoautomaatti Helsingin Sanomien Klassikkoautomaattiin on tallennettu tiedot lähes neljästä sadasta maailmankirjallisuuden merkkiteoksesta. Automaatti antaa vinkkejä kirjoista, joista lukija voisi pitää <http://www2.hs.fi/kliek/klassikkoautomaatti/klassikkoautomaatti.html>

Jyväskylän kaupunginkirjasto. Aiheuettelot Kirjastonhoitajien keräämiä kirjavinkkejä eri aihepiireistä <http://www.jyvaskyla.fi/kirjasto/kokoelmat/aiheluettelot>

Kiiltomato Enemmän huomiota ansaitsevaan kirjallisuuteen keskittyvä verkkolehti. Arvioitavana on sekä kotimaisia että käännöskirjoja <http://www.kiiltomato.net/>

Kirjasampo Aikuisten kaunokirjallisuuteen keskittynyt verkkopalvelu, joka perustuu kirjastojen laajoille kaunokirjallisuuskokoelmille. Käyttäjä voi hakea eri tavoin kaunokirjallisuutta ja siihen liittyvää aineistoa. Kirjasamposta löytyy esimerkiksi lisätietoa kirjailijoista, kirjojen takakansitekstejä, ja järjestelmä suosittelee samankaltaisia kirjoja <http://www.kirjasampo.fi/>

Kirjavinkit Sivustolta löytyy paljon kirjallisuuden harrastajien arvioita eri aiheisiin liittyvistä kirjoista. Kirjoja voi hakea esimerkiksi avainsanojen ja kirjailijoiden mukaan
<http://www.kirjavinkit.fi/>

Kokkolan kaupunginkirjasto. Kirjallisuuspiiri Kokkolan kirjallisuuspiirin sivuilta löytyy paitsi piirin ohjelma myös monipuolisesti kirjallisuuteen liittyviä linkkejä ja kirjavinkkejä.
<http://lib.kokkola.fi/kirjallisuuspiiri/>

Kokkolan kirjasto. Kirjavinkit ja -listat. Kirjoja eri maista Listaus tiettyihin maihin sijoittuvista tarinoista
<http://lib.kokkola.fi/kaveri/kirjahylly/maat.html#kreikka>

Kumpula. Lukupiirin kirjat - takautuva lista Lista Kumpulan lukupiirissä käsitellyistä kirjoista esittelyineen
http://www.kumpula.info/index.php?option=com_content&task=view&id=115&Itemid=252

Lahden kaupunginkirjasto. Lue kirja - kirjastonkäyttäjien kirjavinkkejä Laaja valikoima kirjastonkäyttäjien suosituksia mitä erilaisimmista kirjoista
http://kaupunginkirjasto.lahti.fi/lue_kirja.htm

Netlibris Netlibris on koululaisten kirjallisuuspiireihin keskittyvä sivusto. Kirjatarjottimilta löytyy kiinnostavia kirjoja myös aikuislukijoiden makuun. Aiheina ovat esimerkiksi historia, matkustus ja huumori. Useiden kirjaesittelyiden yhteydessä on myös kirjailijatietao
<http://db4.oph.fi/haut/netlibris/index.asp>

Otava. Lukupiirit Ehdotuksia lukupiirissä käsiteltävistä kirjoista. Jokaisesta kirjasta on nähtävillä valmiit keskusteluky-symykset ja kirjailijaesittely.
http://www.otava.fi/kirjat/kampanjat/fi_FI/

Oulun kaupunginkirjasto. Lukupiiri Listat eri vuosina luku-piirissä käsitellyistä kirjoista
<http://www.ouka.fi/kirjasto/kirjallisuus/kirjallisuuspiiri.html>

Rauman kaupunginkirjasto. Lukuvinkit Kirjavinkkejä esimerkiksi historiasta ja eri maihin liittyvistä romaaneista
<http://www.rauma.fi/kirjasto/lukuvinkkejä/lukuvinkit.htm>

Seinäjoen kaupunginkirjasto. Kirjavinkkiarkisto Kirjaston henkilökunnan kokoamia kirjavinkkejä
<http://www.seinajoki.fi/kirjasto/vinkkiarkisto.html>

Seniorinet Seniorinet on Tiekkö-kirjastojen toteuttama sivusto seniori-ikäisille. Sivustolta löytyy esimerkiksi kirjavinkkejä ja kirjaesittelyjä
<http://www.seniorinet.net/index.asp?language=1>

Suurikuu. Lukupiiri Kirjakaupan sivuilta löytyy paljon suosituksia lukupiirikirjoiksi sekä kuhunkin kirjaan liittyviä keskusteluky-symyksiä
<https://www.suurikuu.fi/PublishedService?pageID=lukupiiri.html>

Suomen Kirjasäätiö Kirjasäätiön sivuilta löytyvät listat Finlandia, Finlandia Junior ja Tieto-Finlandia -palkintojen ehdokkaista eri vuosilta
<http://www.kustantajat.fi/kirjasaatio/>

Tammi. Keltaisen kirjaston kirjat Listaus Tammen pitkäikäisessä kirjasarjassa ilmestyneistä teoksista
<http://www.tammi.fi/sivut/34>

Kirjailijatietao

Helsingin Sanomat. Kirjailijahaastattelu Helsingin Sanomien toimituksen tekemiä kirjailijahaastatteluja
<http://www.hs.fi/juttusarja/kirjailijahaastattelu>

Nobel -kirjailijat
http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/index.html

Otava. Otavan kirjailijoita
http://www.otava.fi/kirjailijat/fi_FI/

Sanojen aika - suomalaisia nykykirjailijoita Suomalaisiin nykykirjailijoihin keskittynyt sivusto, josta löytyy kirjailija- ja kirjaesittelyjä, tekstinäytteitä ja kirjailijoihin liittyviä lähteitä, kuten linkkejä kirja-arvioihin. Laajempi haku -linkistä pääsee tarkentamaan hakua esimerkiksi kirjailijan kotipaikan ja kirjan aiheiden mukaan.
<http://kirjailijat.kirjastot.fi/fi-FI/>

Tammi. Kirjailijat
<http://www.tammi.fi/kirjailijat/kirjailijat.php>

WSOY. Kirjailijat
<http://wsoy.fi/yk/authors/list?category=1>

YLE. Elävä arkisto. Aamun kirja Katsottavissa ja kuunneltavissa YLE:n Aamun kirja -ohjelman suorat lähetykset
<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=00785>

YLE. Elävä arkisto. Kirjailijat äänessä Laaja valikoima suomalaisten kirjailijoiden haastatteluja katseltavissa ja kuunneltavissa
<http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=23&t=773>

Muuta

ARTO-tietokantaan on tallennettu viitteitä kotimaisten aikakauslehtien artikkeleihin. Lukupiirissä tietokantaa voi hyödyntää esimerkiksi etsittäessä tietoa, mistä lehdistä löytyy tiettyyn kirjaan liittyviä arvosteluja tai tietyn kirjailijan haastatteluja
https://arto.linneanet.fi/vwebv/searchBasic?sk=fi_FI

Mikä oli mielestäsi parasta lukupiirissä?

Olisiko jotakin voinut tehdä toisella tavalla/ kuinka lukupiiriä voisi kehittää?

Missä määrin odotuksesi lukupiiriltä täyttyivät?

Voit antaa palautetta seuraavista ohjaajan toimenkuvaan kuuluvista tehtävistä

- Kirjaehdotukset
- Kirjaan ja kirjailijaan liittyvä taustatieto
- Esittämäni kysymykset
- Keskustelun johdattelu eteenpäin
- Kuinka mielestäsi tulit kuulluksi keskusteluissa?

Kuinka käyttökelpoisia Vinkkejä lukemisen tueksi -neuvot olivat?

Millaiset edellytykset lukupiirillä on mielestäsi jatkaa toimintaansa?

Voit halutessasi antaa myös muuta palautetta lukupiiristä